

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

דמוקרטיה במשבר

משטרת ישראל תחת השר לביטחון

לאומי, איתמר בן גביר

ליטל פילר | מרדכי קרמניצר

טיוטה

נובמבר 2024

תוכן העניינים

5	מבוא
7	פרק 1 התמונה העכשווית של תפקוד המשטרה
35	פרק 2 כיצד הגענו למצב הזה?
103	פרק 3 האם וכיצד ניתן היה למנוע את בחירתו של בן גביר לכנסת ומינויו לשר לביטחון לאומי?
118	נספח א: שירות בתי הסוהר (שב"ס) תחת השר לביטחון לאומי בן גביר
124	נספח ב: ההתפרצות לבסיסי הצבא בסוף חודש יולי 2024 כמסמלת את החלפת שלטון החוק בשלטון ההמון

כיצד הפך עבריין מורשע, יעד של המשטרה והשב"כ, לשר הממונה על המשטרה? המאמר מציג תמונה מפורטת יחסית של ההשלכות ההרסניות של מינויו של איתמר בן גביר לשר לביטחון לאומי. בשורות הבאות נבקש לעמוד על השלבים השונים שהובילו להשתלטותו של איתמר בן גביר על משטרת ישראל ומאמציו השונים להפוך את המשטרה לכלי פוליטי באמצעותו מתנגח בן גביר במי שהוא תופס כאויביו או יריביו. נטען להלן כי מינויו של בן גביר הוא מקרה בוחן לנושא כללי יותר של מינויים בלתי ראויים והכוח ההרסני שלהם, והיכולת של הדמוקרטיה בכלל וזו הישראלית בפרט להגן על עצמה מפניהם. כמו כן, המאמר יבחן את יכולתה של הדמוקרטיה להגן על עצמה מפני גורמים קיצוניים. לשם כך, יש חשיבות לתייעוד התהליך ההרסני שהתרחש בעקבות מינויו של בן גביר, עבריין מורשע, לשר הממונה על המשטרה.

מאמר זה נחלק לשלושה פרקים עיקריים:

הפרק הראשון מציג את **התמונה העכשווית של תפקוד משטרת ישראל תחת השר בן גביר**. במסגרת הפרק נראה כיצד הפכה המשטרה לגוף פוליטי המשרת בפועל את האג'נדה הפופוליסטית-אוטוריטרית של השר הממונה. נתמקד בשלושה נושאים עיקריים: הפגיעה בחופש הביטוי, אכיפה בלתי שוויונית ומפלה (במיוחד כלפי האזרחים הערבים) והיות המשטרה נגועה בפוליטיזציה ובהתיישרות לפי הציפיות של השר.

בפרק השני נבחן **כיצד הגענו למצב הזה**. נעמוד על עברו של איתמר בן גביר (עברו הפלילי, פעילותו בארגוני ימין קיצוניים ועוד); לאחר מכן נפרט את דרכי הפעולה שלו לצורך השתלטות על המשטרה והפיכתה לגוף פוליטי הסר למרותו. נתמקד בארבעה תחומים עיקריים:¹ (1) שימוש באמצעים חוקיים ובעיקר בחקיקה; נבחן את השינויים החוקיים שבן גביר ערך ואלה שהוא מבקש לערוך (שינוי שם המשרד, תיקון פקודת המשטרה והקמת כוח של "משמר לאומי" בכפיפות ישירה לשר). (2) שימוש בכוח השלטון: נמשיך לבחון את קווי המדיניות של בן גביר בפועל שבבסיסם עומד פירוק שלטון החוק – מעידוד לעבריינות, רמיסת השוויון בפני החוק (כלפי ערבים, אנשי שמאל, מפגיני

1 חלוקה זו לארבעת התחומים לקוחה מדוח מחקר של עודד רוז, מרכזי קרמניצר ויובל שני דמוקרטיה במשבר, 17-19 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2020).

המחאה, משפחות החטופים ועוד), פרובוקציות שעלולות לגרום למהומות, התעלמות מעמדת אנשי המקצוע ומתקפה נגד שומרי הסף. בנוסף, הוא מפעיל השפעה על התרבות הארגונית של המשטרה באמצעות הדחות ומינויים בסימן "הרוצה להתקדם, יישא חן בעיני השר", ובאמצעות ניהול מיקרו של המשטרה תוך עקיפת המפכ"ל. נוכחותו קבועה ואינטנסיבית בתקשורת הרגילה ובמדיה החברתית תרמה לנרמול התנהלותו החריגה. (3) שימוש באמצעים חברתיים: שימוש בדה-ליגיטימציה רטורית ביחס למי שאינו חלק מהמחנה שלו, שימוש בתקשורת על מנת לנרמל עמדות קיצוניות וגזעניות ולהופכן לעמדות מקובלות ורווחות. ו(4) אימוץ רטוריקה ושיטת פעולה פופוליסטיות - ההתיימרות של בן גביר לבטא, באופן בלעדי, את רצון העם. ולצורך כך עשיית דה-ליגיטימציה לגורמים מקצועיים ועצמאיים כגון מח"ש, היועצת המשפטית לממשלה, בתי המשפט והשופטים.²

בפרק השלישי נציג את הדרכים שבאמצעותן ניתן היה למנוע את מינויו של בן גביר לשר לביטחון לאומי או להגיב להתנהלותו בזמן ונראה כיצד בצמתים האלה, שבהם ניתן היה לעצור אותו, נמנעו המוסדות השונים ובראשם בית המשפט מלעשות כן. בחלק זה נציע הערות טנטטיביות לשתי סוגיות כלליות יותר: כיצד ניתן למנוע מינויי שרים בלתי ראויים? וכיצד ניתן למנוע פוליטיזציה של המשטרה?

את העבודה חותמים שני נספחים: האחד על שירות בתי הסוהר (שב"ס) תחת השר לביטחון לאומי בן גביר והשני על אירועי ההתפרצות לבסיסי הצבא בסוף חודש יולי 2024 כמסמלים את החלפת שלטון החוק בשלטון ההמון.

התמונה העכשווית של תפקוד המשטרה³

בסוף חודש יולי 2024, בעקבות עיכוב של תשעה חיילי מילואים שנחשדו בהתעללות חמורה (לרבות חשד למעשה סדום) במחבל שעצור בבית המעצר שדה תימן, פרץ המון של אנשים (חלקם חמושים וחלקם לובשי מדים וביניהם גם קצינים) לשני בסיסי צה"ל (שדה תימן ובית ליד) – כל זאת בליווי מספר חברי כנסת מהקואליציה.⁴ פריצת ההמון לשני הבסיסים נעשתה תוך שהמשטרה עמדה מנגד והרמטכ"ל נאלץ להזעיק יחידות צבאיות כדי למנוע מהפורעים להשיג את מבוקשם. לאחר ההתפרצות פנה שר הביטחון דאז, יואב גלנט, אל ראש הממשלה בדרישה לבחון האם השר לביטחון לאומי בן גביר מנע או עיכב פעולה של המשטרה לטיפול במתפרצים. זאת בצל הדיווחים לפיהם השב"כ התריע בפני המשטרה על הכוונה לפרוץ לבסיס.⁵ כשעתיים לאחר האירועים החמורים פרסמה לשכת ראש הממשלה בנימין נתניהו את הודעת הגינוי הזאת: "ראש הממשלה בנימין נתניהו קורא להרגעה מיידית של הרוחות בשדה תימן, ומגנה בתוקף את הפריצה לתוך בסיס של צה"ל". בתגובה נוספת לאירועים הקביל נתניהו בין ההתפרצות לבסיסים ובין ההפגנות בקפלן באומרו: "לא פורצים לבסיסי צה"ל, אבל גם לא חוסמים את קפלן". על אף המעשים החמורים מספר חברי כנסת, לרבות השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר, בחרו לגנות דווקא את החוקרים ואת ההחלטה לנקוט צעדי חקירה. השר בן גביר מסר: "המחזה של שוטרי משטרה צבאית מגיעים לעצור את מיטב גיבורינו בשדה תימן הוא לא פחות ממביש. ממליץ לשר הביטחון, לרמטכ"ל ולרשויות הצבא לגבות

3 לתמונת מצב עכשווית בנוגע לתפקוד שירות בתי הסוהר (שב"ס) תחת השר בן גביר ראו **נספח א** למסמך זה.

4 פירוט נרחב באשר לפוליטיקאים שהצטרפו למתפרעים ולאמירות הקשות שכללו להתפרצויות ראו **נספח ב**.

5 נדגיש כי במשטרה הדפו את הטענות לאחריות למחדל והכחישו את הטענות לפיהן המשטרה הונחתה על ידי גורם פוליטי שלא לפעול כדי למנוע את ההתפרצות. ראו: אלון חכמון "עימות חזיתי בין המשטרה לשב"כ: 'לא מקבלים מהם שח"פ, לא מבינים את הצורך לתדרך" מעריב online (30.7.2024).

את הלוחמים וללמוד משירות בתי הסוהר – נגמרו הקייטנות והסבלנות נגד המחבלים. לוחמים צריכים לקבל גב על מלא"6.

בשני האירועים הללו (תחילה בשדה תימן ולאחר מכן בבית ליד) המשטרה הייתה בגדר נוכחת נפקדת ובשתי הפריצות אין ולו עצור אחד. המשטרה למעשה הציבה את עצמה לצד המתפרעים שביקשו לסכל הליך חוקי ולהטיל אימה, ונגד שלטון החוק. זאת, כפי שנראה להלן, תוך התאמה מלאה לגישתו של השר בן גביר.

בעוד שבמקרה של ההתפרצות לבסיסים הצבאיים (שדה תימן ובית ליד) המשטרה נמנעה מביצוע מעצרים, שתי דוגמאות נוספות מהעת האחרונה ממחישות את צידו השני של המטבע. את נכונותה של המשטרה לבצע מעצרים כאשר מדובר במפגינים נגד הממשלה ונגד מדיניותו של השר בן גביר. האירוע הראשון הוא זריקת החול על השר בן גביר בחוף הים בתל אביב על ידי צעירה והשני מעצרן של שלוש נשים שחילקו עלונים עם תמונותיהם של חטופים בבית הכנסת בו מתפלל יו"ר ועדת חוץ וביטחון חבר הכנסת יולי אדלשטיין. במקרה הראשון, בעת שהשר לביטחון לאומי סייר בחוף הים בתל אביב כשהוא מלווה במאבטחים ושוטרים, נזרק לעברו של חול על ידי צעירה, נועה גולדנברג, שהתרחצה בים. מייד לאחר מכן עצרה המשטרה את הצעירה והיא תועדה מובלת מחוץ לתחנת תל אביב כשהיא אזוקה בידיים וברגליים, מבלי שיהיה צידוק כלשהו לאיזוקה (איזוק שהפך לאחרונה לאמצעי שגרתי הננקט על ידי המשטרה ללא סיבה, והפך להיות לאמצעי של ענישה ללא משפט). הצעירה הושארה במעצר במהלך הלילה ותוך 72 שעות מקרות האירוע הוגש נגדה כתב אישום בגין תקיפת עובד ציבור. באירוע השני נעצרו שלוש פעילות מחאה אשר חילקו עלונים למען החזרת החטופים בבית הכנסת בו מתפלל יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת חבר הכנסת יולי אדלשטיין. חלוקת העלונים בבית

6 קריאות אלו כאמור מצטרפות לקריאות של חברי כנסת ושרים נוספים. כך למשל שר האוצר בצלאל סמוטריץ' הגיב ואמר: "חיילי צה"ל ראויים לכבוד. חיילי צה"ל לא יעצרו כאחרוני העבריינים. אני קורא לפצ"ריח, תוריד את הידיים שלך מהלוחמים הגיבורים שלנו". ראו: יקי אדמקר "בן גביר: ממליץ לרשויות לגבות את הלוחמים, סמוטריץ' לפצ"ריח - תוריד את הידיים מהלוחמים: תגובות המערכת הפוליטית" וואלה חדשות (29.7.2024).

הכנסת התרחשה ביום חמישי 12.9.2024 בשעות אחר הצהריים. כיממה לאחר מכן, בשעות אחר הצהריים של יום שישי, הגיעו שוטרים לבתיהן כדי לעצור אותן. מעצרן של הפעילות נעשה ללא צו בית משפט, וזאת למרות שהמעצר לא התרחש מייד לאחר האירוע (אלא כיממה מאוחר יותר), ולשוטרים היה די זמן לפנות לבית המשפט קודם למעצרן. במשטרה הדגישו כי הפעילות נעצרו בשל חשד לעבירת התפרצות לבית תפילה ובהמשך החקירה שונה החשד לעבירת הסגת גבול. גם החשד הזה הוא חסר שחר. העבירה של הסגת גבול זו לא בוצעה, שכן היא דורשת יסוד נפשי מיוחד של מטרה להרע, שלא התקיים כאן. לכן, מדובר במעצר שווא. גם במקרה זה, הובאו העצורות לתחנת המשטרה שם נחקרו במשך שעות ולאחר מכן שוחררו למעצר בית שלבסוף בוטל. בעקבות התנהלות המשטרה במקרה הורה מפכ"ל המשטרה, רבניצב דני לוי, על בירור הנסיבות והבהיר כי יופקו לקחים בהתאם. גם מח"ש הודיעה כי היא בוחנת את אירוע המעצר.

כפי שנראה לאורך מסמך זה, אירועים אלו ועוד רבים אחרים מדגישים את השינוי הדרמטי שעברה משטרת ישראל מעת כניסתו לתפקיד של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר. נראה כיצד, פחות משנה וחצי מאז התמנה בן גביר לשר הממונה על המשטרה, המשטרה שינתה את פניה ואת התנהלותה. אין בידינו ואין בכוונתנו להעריך את מכלול פעילותה של המשטרה בכל התחומים עליהם הם מופקדת. ואולם, בחלק משמעותי של פעילותה מתנהלת המשטרה כגוף פוליטי בשירות האידאולוגיה של השר. בעבודה זו נתמקד בחלק הזה של פעילות המשטרה. המשטרה הפכה, באותו חלק של פעילותה, מגוף מרכזי בשירות שלטון החוק, אוכף חוק ושומר חוק, לגוף מפר חוק הפועל באופן מפלה ופוגע קשות בשלטון החוק: המשטרה מונעת באלימות הפגנות נגד הממשלה תוך שימוש באמצעים לפיזור הפגנות, לרבות הפעלתם נגד משפחות החטופים; היא עוצרת מפגינים ואנשי מחאה בטענות שווא; היא נוקטת באפליה לטובה של חשודים ועבריינים "משלנו" (מפגיני ימין, להיפמיליה וכו') אל מול אפליה לרעה של מבקרי הממשלה, ערבים, להט"בים ולעיתים אף נגד משפחות החטופים. באופן כללי יותר, מדובר במשטרה שפועלת לפי הערכת המפקדים והשוטרים מה יישא חן בעיני השר, ומשרתת אג'נדה פופוליסטית-אוטוריטרית. במסגרת מסמך זה נראה כי יש הקרנה חזקה של מהלכי השר על התרבות הארגונית של המשטרה. וכיצד סמכותו הרחבה של השר במינוי קצינים בכירים יוצרת תמריץ

בקרב קציני המשטרה לרצות את השר (הן לפי דבריו המפורשים והן לפי מה שניתן להעריך שיישא חן בעיניו) ואת האג'נדה הגזענית שלו על חשבון שלטון החוק והשוויון בפני החוק.

ברור כי מידת ההשפעה השלילית של בן גביר על המשטרה תלויה גם בתרבות הארגונית ובחוסן של הארגון בימים שלפני כניסתו של בן גביר לתפקיד. איננו מתיימרים לתת תמונה כוללת של מצב זה, אבל מתבקש להצביע על היבטים מסוימים של החלשה של המשטרה ושל פגיעותה שקדמו למינוי של בן גביר לשר לביטחון לאומי. במשך שנתיים לא מונה למשטרה מפכ"ל; פעולת המשטרה מתבססת על פקודת משטרה מנדטורית מיושנת; מוטלות עליה משימות החורגות משיטור רגיל (התמודדות בטרור); המשטרה סובלת זה זמן ממחסור בכוח אדם. שנים רבות יש למשטרת ישראל תפקיד באכיפת חוק בגדה המערבית בתנאים שמקשים על אכיפת חוק שוויונית, כלפי יהודים וערבים. ניתן להעריך שמתקיים חלחול של דפוסים בעייתיים מן השטחים לתוך ישראל. לחובתה של המשטרה יש לזקוף גם מחדל מתמשך, רב שנים, בכל הנוגע לאכיפת חוק בחברה הערבית. כהונה של ראש ממשלה שהוא בה בעת נאשם בפלילים חמורים אינה מוסיפה (בלשון המעטה) לחוסנה של ישראל כמדינת חוק ולתפיסה העצמית והחיצונית של המשטרה. השפעה שלילית מובהקת (גם לתוך המשטרה וגם לכלל החברה) נודעת להתקפות של ראש הממשלה נתניהו על המשטרה כמי שעוסקת בציד אדם ותופרת תיקים לראש הממשלה ממניעים פוליטיים. בסוגיית ההשפעה של השר על המשטרה נודעת חשיבות רבה לאישיותו ותפקודו של המפקח הכללי של המשטרה. קשה לומר שרביניצב יעקב שבתאי, שמינויו לתפקיד הפתיע רבים (אולי גם אותו), היה מיטבי מבחינת חוסנה של המשטרה ויכולתה להדוף השפעות בלתי לגיטימיות שבאות "מלמעלה". בקיצור, השר בן גביר מצא משטרה שהתקשתה להתמודד עם הפוליטיזציה מבית מדרשו.

להלן נציג את תמונת המצב הנוכחית של תפקוד המשטרה. נתמקד בתחומים הבאים: הפגיעה בחופש הביטוי, אכיפה בלתי שוויונית ומפלה, הימנעות מאכיפה נגד מי שנחשבים כחלק ממחנה בן גביר והיות המשטרה נגועה בפוליטיזציה ובהתיישרות לפי דרישות השר ולפי הצפיות המשוערות של רצונו.

1.1

הפגיעה בחופש הביטוי

צמצום זכות המחאה של המפגינים נגד ההפיכה השלטונית ודה-לגיטימציה להפגנות. דיכוי של חופש המחאה הוא סממן המאפיין משטרים לא דמוקרטיים, אך גם במדינות דמוקרטיות מנסה השלטון לעיתים לעשות דה-לגיטימציה לזכות להפגין. למשל באמצעות הטענה שהפגנה נגד ממשלה חוקית היא בהכרח לא לגיטימית משום שהיא סותרת את רצון הבוחר; או שנעשה שימוש בהתבטאות חריגה, פעולה בוטה או סמל שנוי במחלוקת, על ידי מפגין יחיד או קומץ קטן של מפגינים בניסיון לצבוע את ההפגנה כולה כפסולה. שיטות אחרות לדיכוי חופש המחאה הן באמצעות ייחוס שקרי של מעשים אלימים ומסוכנים למי מן המפגינים או הצגת תוצאותיה של ההפגנה – פגיעה בחופש התנועה, הפרעה לשקט, לשלווה ולנוחות של תושבים – כמצדיקות את שלילת הזכות ומניעתה.⁷ ה"אכיפה" של עבירות המגבילות את חופש הביטוי היא לעיתים אכיפה שאינה תלויה בחשד ממשי לביצוע עבירה. העברות הן קולב בלבד עליו נתלית "אכיפה" כלפי התבטאויות המבקרות את השלטון ומהלכיו או דברים החורגים מן הקונצנזוס. מבחינת ה"אוכפים" די בכך שהם מטרידים את מושאי האכיפה, ומשיגים על ידי כך אפקט של הרתעה ואפקט מצנן. במיוחד נפגע חופש הביטוי של המיעוט הערבי. במסגרת הפגיעה בחופש הביטוי, תופסת מקום של כבוד פגיעה קשה בזכות להפגין, כולל הפגנת כוח יתר גוברת של המשטרה ביחס למפגינים מקבוצות שונות בחברה. תופעות אלו ניתן לזהות בפעולות המשטרה מהעת האחרונה. להלן נפרט.

הסלמה בשימוש בכוח בטיפול במחאות נגד הממשלה. שוטרים מתועדים כשהם מקללים ומאיימים על מפגינים ("אאנוס את אמא שלך"),⁸ ומפעילים אלימות קשה נגד מפגינים: בשנה וחצי האחרונות עשרות מפגינים נפצעו על ידי סוסים

7 עודד רון ומרדכי קרמניצר חופש ההפגנה בישראל ובעולם: הזכות מחייבת הגנה חוקית וחוקתית – סקירה (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 16.1.2023).

8 לירן תמרי "מח"ש פתחה בחקירה נגד השוטר שאיים על מפגין: 'אאנוס את אמא שלך'" Ynet (30.6.2024).

ופרשים. פורסם, לדוגמה, כי בזמן שמח"ש חקרה שוטר שהצליף במפגינה, המשטרה שינתה את הנהלים והתירה להשתמש במושכות כאשר הפרש "חש סכנה לשלומם או לשלום הציבור"⁹. שוטרים תועדו עוצרים באלימות רופא בעת שהגיש טיפול רפואי למפגינה פצועה.¹⁰ אלימות קשה מופנית גם כלפי בני ובנות משפחות חטופים ומשפחות שכולות. בני המשפחות אף מעוכבים ונעצרים באלימות וישנם תיעודים רבים של מעצרים אלימים של מפגינים.¹¹ המשטרה מפגינה אלימות גם נגד חברי כנסת מהאופוזיציה שמתייצבים לצד המפגינים שמתפתים בהפגנות, תוך פגיעה בחסינות שלהם. כך, למשל, האלימות שהופנתה כלפי חברת הכנסת נעמה לזימי במספר מקרים ונגד חבר הכנסת גלעד קריב.¹² אלימות המשטרה אף מופנית כלפי עיתונאים שמסקרים את ההפגנות: כתבת חדשות 12 יולן כהן נדחפה באלימות על ידי שוטר בעת שסיקרה את ההפגנה.¹³ כמו כן שוטרים עצרו בהפגנה צלם עיתונות בתפקיד.¹⁴

מסקירה של ד"ר גיא לוריא עולה כי בשנת 2023 עלה מספר התלונות למח"ש בגין אלימות שוטרים ב-45% בהשוואה לשנת 2022. העלייה במספר התלונות נגד שוטרים שהוגשו למח"ש בשנת 2023 מעוררת סימני שאלה, בפרט על רקע

9 יהושע (ג'וש) בריינר "נוהל מעורפל מאפשר להצליף במפגינים אך משאיר את שיקול הדעת לפרשי המשטרה" הארץ (5.7.2024).

10 אור רביד "פרסום ראשון: מח"ש פתחה בבדיקת תקיפת ומעצר הרופא בהפגנה בקפלן" N12 (9.6.2024).

11 ראו מספר דוגמאות מהעת האחרונה: בר פלג "עימותים קשים בין המשטרה למשפחות חטופים במחאה בת"א, שתי מפגינות נעצרו" הארץ (9.5.2024); אבי כהן "האלימות נגד משפחות החטופים: המשטרה מאבדת שליטה" ישראל היום (20.5.2024); מאיר תורג'מן "אם החטוף שלפה את בתה מידי השוטרים: 'חנקו אותה!' תיעוד עימותים קשים בהפגנה בת"א" Ynet (9.5.2024).

12 לירן תמרי ודן רבן "ח"כ נעמה לזימי הותקפה ע"י שוטרים בתל אביב ופרצה בבכי. בירושלים שוטר איים על מפגין: 'אאנוס את אמא שלך'" Ynet (30.6.2024); מורן אזולאי "אחרי עימותים עם שוטרים בקפלן: קצין יוודא שחסינות ח"כים לא נפגעה" Ynet (5.7.2024).

13 "שוטר דחף בכוח את כתבת חדשות 12 יולן כהן בהפגנה בת"א" MAKO (22.6.2024).

14 נופר משה פרדו ואנה פינס "מדורות בהפגנה בת"א: 12 נעצרו - בהם צלם 'הארץ', ששוחר אחרי שעה" כאן (15.6.2024).

מועד כניסתם לתפקיד של הממשלה הנוכחית ושל השר לביטחון לאומי. עם זאת, מובהר במסגרת הסקירה שייתכן שהעלייה במספר המקרים נובעת גם מעלייה בחיכוך בין האזרחים לבין שוטרים (בשל עלייה בכמות ההפגנות בשנת 2023 לעומת 2022).¹⁵

מעבר לאלימות הקשה שסופגים המפגינים, נראה כי אותם שוטרים שפועלים באלימות לא נרתעים מכך שהם מתועדים על ידי מפגינים בטלפונים הניידים, זאת מכיוון שהם יודעים שמח"ש חלשה מאי פעם ועוברת החלשה נוספת על ידי השר לביטחון לאומי וגורמים נוספים.¹⁶

גם כאשר נושא האלימות מועלה לדיון בכנסת, המשטרה לא תמיד טורחת לשלוח נציגים מטעמה. בחודש מאי 2024, התקיים דיון בוועדה לביטחון לאומי בנושא התנהלות משטרת חדרה בהפגנות בקיסריה, לבקשתם של מספר חברי כנסת. הדיון התמקד באלימות המשטרה בפרט נגד אוכלוסיות מודרות. במסגרת הדיון פורטו עדויות קשות של מפגינים על אלימות שוטרים שהופנתה נגדם במהלך ההפגנות ועל הפרה של חוק המעצרים (ביניהם אמיר השכל, לירז רימון וכו').¹⁷

הגברת השימוש באמצעים פוגעניים לפיזור הפגנות – נוסף על העלייה וההסלמה בשימוש בכוח, המשטרה מגבירה את השימוש באמצעים פוגעניים לפיזור הפגנות. המשטרה משלבת מכת"זיות, כולל התזה בכינון ישיר עם מי בואש, פרשים על סוסים, רימוני הלם (בחודש מרץ 2023 השתמשה המשטרה ברימוני הלם בהפגנה בתל אביב וגרמה לפציעתם של שני מפגינים)¹⁸ ואף

15 גיא לוריא "מספר החלונות למח"ש על אלימות שוטרים עלה ב-45% ב-2023 בהשוואה ל-2022" המכון הישראלי לדמוקרטיה (9.5.2024).

16 ראו הרחבה בנושא החלשת מח"ש בתח פרק העוסק בהתעלמות משומרי הסף.

17 נציגי המשטרה נעדרו מדיון בכנסת על אלימות המשטרה יו"ר ועדת הצעירים, נעמה לזימי: לא נעים להם לשמוע ביקורת. זה ביזוי הכנסת, ונחייב אותם להגיע, חדשות הכנסת (29.4.2024).

18 רענן בן צור, רן רימון, לירן לוי, אדם קוטב, מאיר תורג'מן ותמר טרבילסי "בכיר במשטרת ח"א השליך רימון הלם, מבלי להסתכל לאן. מפגין שנפצע: 'ירו בכינון ישיר, חטפתי ישר באוזן'" Ynet (1.3.2023).

איימה להשתמש ברימוני גז. בחודש אוקטובר 2023, פחות משבועיים לאחר שהחלה המלחמה, עדכנה המשטרה את נוהל ההפעלה והשימוש במכת"ז (מכונת התזה), כך שיאפשר התזה של נוזל פלפל, באמצעות סילון, בלחץ גבוה אל עבר מפגינים. בתשובה לבקשה לפי חוק חופש המידע שהגישה האגודה לזכויות האזרח אישרה המשטרה כי היא עשתה שימוש שש פעמים במכת"ז עם גז פלפל.¹⁹ מספר מפגינים נפגעו מהשימוש במכת"זיות. כך למשל בהפגנה שנערכה ברחוב עזה בירושלים ליד בית ראש הממשלה, בחודש יוני 2024 נפגעה רופאה בעינה ממכת"זית.²⁰ מפגינים נוספים אושפזו עם פגיעות בעיניים וחשש לאיבוד הראייה, לאחר שמכת"זית כיוונה ישירות לראשם.²¹

תופעה נוספת שהפכה לרווחת בהפגנות נגד הממשלה היא השימוש של המשטרה בשוטרים סמויים שמתחזים למפגינים לצורך דיכוי הפגנות ופיזורן. המשטרה הודתה כי היא עושה שימוש בימ"ר (היחידה המרכזית) - אשר נחשבת כיחידת עלית בעלת אמצעים רבים ומשוכללים - לטובת התעסקות במפגינים למען החטופים או נגד אלה המוחים נגד הממשלה. אותם שוטרים סמויים מסתובבים בין המפגינים, מתעדים אותם בטלפונים הניידים שלהם, מבצעים מעצרים כלפי מי שנתפסים בעיניהם כמובילי המחאה ומפעילים כלפיהם במפתיע כוח, מבלי להזדהות בפניהם תחילה. השימוש בשוטרים הסמויים - בטיפול בהפגנות בלתי אלימות - חורג מכל אמת מידה של סבירות. הפרקטיקה המתוארת חורגת בבירור מהעקרונות הכלליים החלים על השוטרים ומחובבתם לפעול באופן גלוי כשהם מזוהים במדים ובתג שם. הפעלת השוטרים הסמויים, אם כן, פוגעת אך היא בחופש הביטוי של המפגינים,

19 לפניית האגודה לזכויות האזרח - בקשת חופש המידע (26.2.2024) ותשובת המשטרה ראו באתר האגודה. כן ראו: אורלי הררי "המשטרה מאשרת: עושים שימוש במכת"ז עם גז פלפל כלפי מפגינים" ערוץ 7 (10.4.2024); איתי רון "חדש במשטרת ישראל: התזה גרסה נוזלית של גז פלפל על מפגינים - באמצעות מכת"זית" המקום הכי חם בגיהנום (6.5.2024).

20 אלכסנדרה לוקש, אדיר ינקו ורועי רובינשטיין "הרופאה שנפגעה ממכת"זית לא יכולה לפקוח את עינה: 'ביבי, תתעורר. איפה החמלה?' Ynet (18.6.2024).

21 יהושע (ג'וש) בריינר, בר פלג ועידו אפרתי "שני מפגינים אושפזו עם פגיעות בעיניים לאחר שמכת"זית כיוונה ישירות לראשם" הארץ (6.7.2024).

מעבירה מסר של דיכוי הזכות להפגין ומרתיעה את הציבור כולו ממימוש זכות ההפגנה.²²

עלייה במעצרים של מפגינים ופעילי מחאה, שעל פני הדברים נעשים ללא עילה מספקת ושחרורם לאחר שעות ספורות. גם כאן הנזק של שלילת זכות ההפגנה נעשה כבר עם ביצוע המעצר, והוא מצטרף לנזק החמור של שלילת חירות ללא עילה מספקת. דוגמה לכך היא מעצריה של ד"ר יולנדה יבור שנעצרת או מעוכבת בתחנת מחוז החוף, כמעט מדי סוף שבוע באמתלות שונות בגין השתתפותה בהפגנות בקיסריה בסמוך לביתו של ראש הממשלה. כך למשל, בחודש מרץ 2023 היא נעצרה, בילתה את הלילה בתחנת המשטרה ולמוחרת הובאה בפני שופט. הסיבה שנמסרה על ידי המשטרה למעצרה הייתה "חשד לשימוש פחזני באש". במציאות: ד"ר יבור החזיקה אבוקות כביות מהסוג שבו משתמשים בחתונות ובהכנסת ספרי תורה. השופט אהוד קפלן ששחרר אותה ממעצר ללא תנאים מגבילים קבע כי "מעצרה היה שלא בתום לב", וכי "לטעמי לא נשקפת ממנה שום מסוכנות".²³ דוגמה נוספת הוא מעצרה של המפגינה **רומי נעים** בתאריך 27.4.2024, במהלך המחאה נגד הממשלה בתל אביב, לטענתה משום שכינתה את השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר – "עברייני". מהמשטרה נמסר כי נעצרה בשל הפרה של הסדר הציבורי.²⁴ אלא שהסדר הציבורי הוא ביטוי עמום, ואין בו כדי להסביר מדוע נעצרה המפגינה. לאלו מצטרפים מעצרים מהעת האחרונה, לרבות מעצר מפגינים שערכו פיקניק מול ביתו של יו"ר ועדת החוץ והביטחון חבר הכנסת יולי אדלשטיין, בטענה שקיימו הפגנה בלתי חוקית; מעצרה של הצעירה שהשליכה חול על השר לביטחון לאומי בעת ביקורו בחוף הים בתל

22 ראו בהקשר זה את פניית האגודה לזכויות האזרח ליועצת המשפטית לממשלה וליועץ המשפטי למשטרה ישראל בנושא "שימוש פסול בשוטרים סמויים בהפגנות (1.7.2024); וכן רוני גרין שאולוב "יחידת עילית משטרתית פועלת נגד מפגינים ביי-ם: 'לזה המשאבים מוסטים?' Ynet (5.6.2024); רוני גרין שאולוב, רועי רובינשטיין ודן רבן "עימותים בין מפגינים למשטרה בירושלים, שוטרים סמויים עצרו פעיל במחאה" Ynet (20.5.2024).

23 יהושע (ג'וש) בריינר ועדי חשמונאי "מפקד מחוז החוף יצא למשימה שממנה מרוויח רק אדם אחד: בן גביר" הארץ (20.3.2024).

24 רועי רובינשטיין "מפגינה בקפלן: 'נעצרתי כי קראתי לבן גביר עברייני'; המשטרה 'הפרה את הסדר': תיעוד" Ynet (28.4.2024).

אביב; מעצרים של פעילי מחאה שהפגינו מחוץ לבתיהם של שרי הקבינט בעד עסקה לשחרור חטופים; מעצרן של הפעילות שהניחו עלונים בבית הכנסת בו מתפלל חבר הכנסת חבר הכנסת יולי אדלשטיין; דחיפת קשיש שהפגין מול ביתו של שר החינוך יואב קיש; כמו כן, בהפגנות ההמוניות שהתקיימו לאחר שנודע על רציחתם של ששת החטופים בשבי חמאס, התקיימו עימותים בתל אביב וירושלים, לרבות מעצרים של כעשרות פעילים.

בחודש יולי 2023, בתום 30 שבועות מתחילת המחאה, פרסמה המשטרה נתונים אודות המחאה ולפיהם מפרוץ המחאה נעצרו כ־702 אזרחים.²⁵ על פי נתוני מערך "עוטף העצורים" (ארגון מתנדבים המלווה את עצורי המחאות מבחינה משפטית, נפשית ולוגיסטית), מתחילת שנת 2023 ועד לחודש יוני 2024 נעצרו 1,602 מפגינים (חודש יוני 2024 היה החודש בו מספר המעצרים בהפגנות היה הגבוה ביותר מתחילת 2024 – 125 עצורים) וכי נכון למועד פרסום הנתונים, רק 0.8% מהמעצרים הסתיימו בהעמדה לדין.²⁶ ביום 15.9.2024 פורסמו באתר N12 נתונים חדשים של מערך "עוטף העצורים" לפיהם מאז תחילת המחאות נגד המהפכה המשטרית, נעצרו כמעט 1,840 מפגינים (כמעט חצי מהם בתל אביב); מאז 7.10.2023, נעצרו 776 מפגינים. מעצרים אלו הובילו להגשת 26 כתבי אישום בלבד (פחות מ־1.5% מכלל המעצרים). כן פורסמו נתונים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לגבי הטיפול של המשטרה בתלונות על אלימות של שוטרים. מהנתונים עולה כי במהלך שנת 2023 נפתחו במח"ש 117 תיקים בגין תלונות על שימוש בכוח בהפגנות, אולם 97% מהם נסגרו ללא כל תוצאה משפטית.

עצם העובדה שחלק קטן כל כך מהמעצרים מסתיים בהגשת כתב אישום מחזקת את הסברה שהמשטרה משתמשת במעצרים ככלי הרתעת לדיכוי המחאה. כאמור, הרושם הוא שמעצרים לא מעטים אינם מתבססים על חשד לביצוע עברה אלא על התבטאות נגד השלטון או התבטאות בלתי פטריוטית (באזן של השוטר). הידיעה שהמעצר יסתיים בשחרור אינה מרתיעה, משום

25 דור כהן "נחוני המחאה של המשטרה: כ־700 אזרחים נעצרו, מעל 100 נפגעו" רשת 13 (30.7.2023).

26 עמיר קורץ "1,602 מפגינים נעצרו מ־2023, אך רק שבעה כתבי אישום הוגשו" כלכליסט (4.7.2024).

שעד לשחרור מושגת הטרדה ופגיעה בעצור (סוג של ענישה מחוץ לגדר החוק) ומושג אפקט מצנן לגבי מימוש הזכות להפגין.

גם בית המשפט אינו חוסך בביקורת על המעצרים הללו. במרץ 2024, דן השופט אהוד קפלן בשלושה מעצרים של מפגינים נגד הממשלה שמחו מול בית ראש הממשלה. בכל שלושת המקרים הוא ביקר את המשטרה על ההחלטה להשאיר את המפגינים במעצר בלילה ועל הבקשה לשחררם בתנאים. באחת ההחלטות הוא כתב: "אוי ואבוי לנו אם לא נאפשר הפגנות בעד או נגד הממשלה".²⁷ נגד החלטתו של קפלן הגישה המשטרה ערר לבית המשפט המחוזי בו נטען כי "בית המשפט הנכבד חרג מסמכותו, ואמירותיו הבוטות בגנות המשטרה ושוטריה, חורגות מן הנורמה המקובלת! משטרת ישראל ושוטריה פועלים למימוש זכות המחאה, אולם לא נסכים לאפשר למפגינים לעלות בשוטרים ולנהוג בהם בבוטות ואנו מצפים מבית המשפט להביע סלידה מהתנהגות כזו". **הערר נדחה, ואין להתפלא על כך.** העלבת שוטר איננה עילה למעצר. השופט עודד מאור מבית המשפט המחוזי בתל אביב, שחרר ללא תנאי מפגין שנעצר במהלך הפגנה בירידה לנתיבי איילון וכתב:

למעלה מן הצורך אחזור כאן ואציין את הברור מאליו, שחופש הביטוי וזכות המחאה הנגזרת ממנה, הן מנשמת אפו של המשטר הדמוקרטי [...] מובן שזכות זו איננה מוחלטת והיא כפופה לאינטרסים אחרים שעניינם שמירה על הסדר הציבורי [...] כל עוד לא נחצה קו ברור הגולש לתחום הפלילי, נדמה שנכון יהיה שרשויות האכיפה יתאפקו במידת האפשר על מנת לאפשר את זכות המחאה.

איסוף מידע אישי על מפגינים והאשמתם בביצוע עבירות מופרכות: בפברואר 2024 פורסם בתחקיר של ארגון "שומרים" שהמשטרה אוספת מידע על נטייתם המינית של עצורים בהפגנות. המידע הוזן למערכת מידע משטרתית בסיווג נמוך. בתגובה לפרסום, הודיעה המשטרה כי הוחלט להסיר את הפרמטר הזה

27 יוסי מזרחי "השופט תקף את התנהלות המשטרה בקיסריה: 'מעצר שלא בחום לב, טענות מופרכות'" N12 (17.3.2024).

מהטפסים.²⁸ לא ניתן ליישב בשום פנים את הזכות להפגין שהמשטרה אמורה להבטיח עם מהלך כזה שמבטא דעות קדומות, עוינות כלפי המפגינים ורדיפתם, בכוונה לפגוע בהם.

כמו כן, במהלך ההפגנות נגד ההפיכה השלטונית השתמשה המשטרה בפרקטיקה של צילום ותיעוד מפגינות ומפגינים (בטלפונים סלולריים אישיים ובאמצעים נוספים). השימוש בפרקטיקה זו נעשה מבלי שיש נוהל או הנחייה מינהלית בנושא.²⁹ תיעוד מפגינים בידי שוטרים פוגע בפרטיותם של המפגינים, בחופש ההפגנה והביטוי שלהם, ומייצר תיוג פסול של מפגינים כמי שעוברים על החוק. לתיעוד זה יש אפקט מצנן על זכויות הפרט והוא מייצר חשש בקרב המפגינים שמא התיעוד ישמש להפללתם, לסימונם או לאיסוף מידע נגדם.³⁰

ביולי 2023, המשטרה פתחה בחקירה על העלבת עובד ציבור נגד יוצרי המיצג הביקורתי שעליו התנוססו תמונות ושמות של שוטרים אלימים. על פניו, ברור שמדובר בהאשמת שווא ובהתנכלות, כאשר המשטרה פועלת כצד מעורב, ועושה שימוש בעבירה פלילית בעייתית, שמחייבת מצד המשטרה שימוש זהיר ומאופק, אם בכלל. במקום לטפל בבעיית האלימות המשטרית, המשטרה מבקשת להלך אימים על המוחים ולהדביק להם עבירות מופרכות. בנוסף, האשמת הצעירה שהשליכה חול על השר בן גביר בתקיפת עובד ציבור, והאשמת שלוש הפעילות בהשגת גבול, כל אלו הן דוגמאות נוספות לכך.

עדכון ופרסום נהלים והוראות שיכבידו על המחאה ויקשו על ההפגנות. פרסום נהלים שחוקיותם מפוקפקת, שגם אחרי צמצום וביטול – נותרת השפעה רעה שלהם, מבחינת מה שנקלט בתודעת השוטרים ומה שנקלט בתודעה הציבורית.

28 דניאל דולב "חשיפה: המשטרה אוספת מידע על נטיה מינית של עצורים" שומרים (20.2.2024).

29 עד חודש ספטמבר 2020 עמדה בתוקפה פקודת המשטרה שעסקה בתיעוד הפגנות "צילומי וידאו באספות בידי משטרת ישראל" אך כאמור בוטלה. מעת ביטול הפקודה חלפו כמעט ארבע שנים ועדיין אין כל נוהל שמסדיר את הנושא.

30 האגודה לזכויות האזרח, תיעוד מפגינים בידי שוטרים – פנייה למשטרה (13.5.2024). לפנייה צורף נספח עדויות המפרט מקרים בהם תועדו מפגינים בידי שוטרים בהפגנות.

הדברים אינם מתיישבים עם כיבוד הזכות להפגין ועם ההבנה שכל הפגנה כרוכה מטבעה בשיבוש השגרה ובאי־נוחות הנגרמת עקב ההפגנה. אם מכריזים על חוסר סובלנות כלפי הפרות סדר ושיבוש השגרה כמדיניות, שוללים במשתמע את הזכות להפגין.

כך למשל פורסמו מגבלות על משמרות המחאה מול בתי שרים וח"כים; על אפשרות לפתוח בחקירה פלילית על רעש בלתי סביר בהפגנות; במרץ 2023 פורסם כי המשטרה מתכננת לקנוס נהגים שיאטו במכוון את התנועה בדרך לנתב"ג. בן גביר הצהיר: "לא ניתן לשבש את הפעילות בנתב"ג; המפכ"ל: "נפעל באפס סובלנות כלפי הפרות סדר ושיבוש השגרה".³¹

בחודש מאי 2023 פורסם נוהל משטרתי – נוהל אגף המבצעים של משטרת ישראל 221.110.19 "אסיפות ותהלוכות" (18.5.2023) – המסדיר אירועי מחאה מול בתים פרטיים של אישי ציבור. בנוהל נקבעה, למשל, הנחה חסרת יסוד, לפיה "ההנחה היא כי הפגנה מול ביתו הפרטי של איש ציבור, נועדה כדי להפעיל עליו לחץ פסול על ידי הטרדתו בביתו הפרטי, בניסיון לכפות עליו החלטות שאינן משרתות את האינטרס הציבורי אשר לו הוא מחויב".³² המשטרה תופסת כאן צד ביחס לתוכן ההפגנות הללו, בהכללה גסה ובלתי מבוססת, תוך התנגדות גורפת למפגינים והצגתם באור שלילי. מתוקף הנוהל הזה הטילה המשטרה הגבלות על הפגנות מול בתיהם של שרים וחברי כנסת. בפועל, לאחר פנייה להליכים משפטיים, הורתה הפרקליטות למפקד מחוז המרכז לשנות את ההנחיות ולהסיר את המגבלות על קיום הפגנה ליד ביתו של חבר הקואליציה דני דנון.³³ לאחר חודש המשטרה ביטלה את הנוהל. עם זאת, הנזק לזכות המחאה כבר נעשה.

כפי שתואר לעיל, המשטרה עדכנה את נוהל ההפעלה והשימוש במכת"ז (מכונת התזה), כך שיאפשר התזה של נוזל פלפל, באמצעות סילון, בלחץ גבוה אל עבר

31 יהושע (ג'וש) בריינר, בר פלג, נעה שפיגל ויהונתן ליס "המחאה נגד ההפיכה המשפטית – המשטרה מתכננת לקנוס נהגים שיאטו מחר במכוון את התנועה בדרך לנתב"ג" הארץ (8.3.2023).

32 ראו נוהל משטרה 221.110.19 – אסיפות ותהלוכות.

33 מחן וסרמן ואברהם בלוך "הישג למחאה: הוסרו ההגבלות על הפגנה בקרבת ביתו של ח"כ דני דנון" אתר מעריב (30.8.2023).

מפגינים. וכן שינתה את הנהלים והתירה לפרשים להשתמש במושכות ולהצליף במפגינים באמצעותן כאשר אלו חשים סכנה לשלומם או לשלום הציבור.

דיכוי חופש הביטוי והגבלות חמורות על זכות המחאה של הציבור הערבי בזמן המלחמה. צמצום זכות המחאה בא לידי ביטוי מובהק בהגבלות שהטילה ועודנה מטילה המשטרה על זכות המחאה של הציבור הערבי בעיקר החל מפרוץ מלחמת 'חרבות ברזל'. המלחמה שפרצה ב־7 באוקטובר 2023 הובילה להגבלות מתמשכות וחמורות במיוחד על הזכות להפגין של הציבור הערבי לרבות: ניסיונות חוזרים ונשנים של המשטרה להגביל הפגנות, הרתעת מפגינים מלקיים הפגנות וניסיונות לעורר דה־לגיטימציה בציבור הרחב כלפי מחאות אלו.

עם פרוץ המלחמה הבהירה המשטרה בכמה הזדמנויות – ובלי כל בסיס חוקי – כי היא לא תאפשר עריכת הפגנות, וכי כל ניסיון להפגין ייבלם, גם אגב שימוש בכוח. ואכן, המשטרה פיזרה הפגנות של הציבור הערבי במגוון נושאים: שחרור החטופים, התנגדות למדיניות הממשלה וקריאה להפסקת המלחמה או לסולידריות בין יהודים לערבים.³⁴ כך למשל, ב־13.10.2023 התקיימה משמרת מחאה שקטה בחיפה, שבה נשאו מפגינים שלטים בתמיכה לעסקת חילופי שבויים ולחיזוק הסולידריות בין יהודים לערבים. המחאה פוזרה על ידי המשטרה ושלטים הוחרמו. בתגובה לתקשורת נמסר מהמשטרה כי "כל הפגנה/ מחאה בעניין מדיני, שעניינה סוגיות מתחום יחסי החוץ והביטחון טעונה רישיון. ככל שאין רישיון כדיון, זו התקהלות בלתי חוקית וניתן לפזר את ההפגנה". אלא שאמירה זו אינה תואמת את החוק והנחיות היועמ"ש, והיא מהווה הטעיה של הציבור, שמגמתה ברורה – פגיעה בזכות לקיים מחאה. מימוש זכות המחאה כפוף אך ורק למגבלות הנחוצות להגנה על העורף. מכאן שאין כל בסיס

34 יובל יועז "המלחמה מאיינת את הישגי המחאה – וההפיכה המשטרית עדיין כאן" זמן ישראל (19.10.2023); דורון טולומון ופאזי אבו טועמה "בעיצומה של מלחמה: המשטרה מנעה בחיפה הפגנת תמיכה בעזה" mynet חיפה (18.10.2023); נגה כרמי "המשטרה פיזרה הפגנה בשדרות בן גוריון בחיפה במהלך המלחמה" חיפה (13.10.2023); מכתב מאת עו"ד הגר שחטר וסיון תהל מהאגודה לזכויות האזרח בישראל לרב־ניצב יעקב שבחאי בנושא "הבטחת זכות המחאה בתקופת המלחמה (14.10.2023); יובל אראל "אפילו השופט נדהם שוב ושוב: 'השוטרים רוצים להשפיל את המפגין'" 12N (18.4.20202).

לדרישת הרישיון לעצרת מחאה עם שלטים, שלא נשמעים בה נאומים בנושא מדיני.³⁵

הגדיל לעשות מפכ"ל המשטרה דאז, רב־ניצב קובי שבתאי, שהבהיר כבר ביום 17.10.2023 כי במסגרת הערכת מצב שקיים מחוז חוף של המשטרה בנוגע לחופש הביטוי בתקופת המלחמה, אין אישור לערוך הפגנות. הוא הוסיף כי "אף הטיפול בנושא של אפס סובלנות הוא ברמה הכי גבוהה. [...] **מי שרוצה להיות אזרח במדינת ישראל אהלן וסהלן, מי שרוצה להזדהות עם עזה מזמן, אני אעלה אותו עכשיו על אוטובוסים שמפנים לשם, ואני אעזור לו להגיע לשם**".³⁶

מעבר לנוסח הדברים של המפכ"ל היוצא, נגד אזרחים שלא עברו כל עבירה, האיסור המוחלט על עריכת הפגנות משולל כל בסיס חוקי: הוא אינו מעוגן בחוק, הוא גורף ואינו מידתי. בזמן חירום, כמו בזמן שגרה, נקודת המוצא צריכה להיות מימוש הזכות הבסיסית להפגין והזכות להפגין היא ייחודית בין יתר הזכויות. עמד על כך בית המשפט העליון בבג"ץ שדן בזכות להפגין בתקופת הקורונה:

מדובר בזכות בעלת אופי פוליטי מובהק; זכות "הקשורה בטבורה לחופש הביטוי, שייכת לאותן חירויות המעצבות את אופיו של המשטר בישראל כמשטר דמוקרטי, שהביקורת על רשויות המדינה ועל אישי ציבור היא מנשמת אפו [...] הזכות להפגין משמשת שופר בידי "האזרח הקטן", ומאפשרת לו להשמיע את קולו ולהשפיע בדרכו על אופן קבלת ההחלטות

35 הנחיית היועמ"ש מס' 3.1200 בעניין חופש ההגנה מבהירה כי הפגנה טעונה רישיון בהתקיים התנאים הבאים במצטבר: (1) חמישים איש או יותר; (2) המתאספים תחת כיפת השמיים לשמוע נאום או הרצאה על נושא מדיני; (3) מתהלכים יחד או מתאספים תחת כיפת שמים כדי להלך יחד.

36 מתוך סרטון שפורסם על ידי דוברות המשטרה ברשתות החברתיות. בג"ץ אומנם הסתייג מן הדברים, אולם לא הורה למפכ"ל לחזור בו מהם קבל עם ועדה. ראו לעניין זה: רן שמעוני, דיאא חאג' יחיא ועדי חשמונאי "המפכ"ל: **מי שרוצה להזדהות עם עזה – אני אעלה אותו לאוטובוסים לשם**" אתר הארץ (18.10.2023).

ועל המדיניות השלטונית; וייחודיותה של זכות ההפגנה באה

לידי ביטוי בעיקר בעתות משבר.³⁷

ב־18.10.2023 פיזרה המשטרה הפגנה נוספת בעיר חיפה להבעת תמיכה בעם הפלסטיני, תחת הכותרת "לא נשתוק על מעשי הטבח הציוניים ומפלי הדם בעזה" ועצרה חמישה מפגינים. מהמשטרה נמסר כי שוטרי מחוז חוף לא יאפשרו שום מפגן תמיכה או הזדהות עם ארגון הטרור חמאס או בנושאי מדיניות חוץ וביטחון ויפעלו ביד קשה בכפוף לחוק לפיזור ההפגנה לרבות תוך שימוש באמצעים לפיזור המונים ככל שהדבר יידרש. כבר באותו הערב שיבח השר בן גביר את פעולת המשטרה ברשתות החברתיות: "כל הכבוד לשוטרי משטרת מחוז חוף שעצרה מפגינים ופיזרה במהירות ונחישות את הפגנת התמיכה בחמאס. אפס סובלנות כלפי תומכי טרור". אלא שכותרת ההפגנה אינה תמיכה בחמאס ובטרור. נעשה כאן מצד המשטרה זיהוי פסול בין התנגדות למדיניות הממשלה ותמיכה בתושבי עזה לבין תמיכה בחמאס ובטרור. הזיהוי הזה מאפשר התנכלות ישירה ודה־לגיטימציה למעשה לחופש הביטוי וחופש המחאה הפוליטיים.

נוסף על מעצר המפגינים, ארבעה חברי כנסת לשעבר שתכננו להצטרף למחאה ולהפגין נגד המלחמה עוכבו לחקירה, בצעד שנתפס כעליית מדרגה מסוכנת נגד חופש הביטוי של הציבור הערבי.³⁸ עיכוב חברי הכנסת הערבים מוהיגי הציבור הערבי הוא חמור, שכן הוא נועד לשבור את ההתארגנות של הציבור הזה למחאה ולהרתיעו מלצאת ולהפגין. פרקליט המדינה מתח ביקורת על מהלך זה, כמו על מעצרים נוספים של מפגינים נגד המלחמה והממשלה.³⁹

בנובמבר 2023, סירבה המשטרה לאשר את בקשת מפלגת חד"ש לקיים הפגנות בשני יישובים ערביים (סכנין ואום אל פחם) במחאה על פעילות צה"ל ברצועת

37 פסקה 3 לפסק דינה של השופטת ברון בבג"ץ 5469/20 אחריות לאומית - ישראל הבית שלי ואחי נ' ממשלת ישראל ואחי' (4.4.2021).

38 חסן שעלאן "הפגינה נגד המלחמה - ועוכבו: 4 ח"כים ערבים לשעבר ובהם חנין זועבי נלקחו לתחנת המשטרה" [ynet](https://www.ynet.co.il) (9.11.2023).

39 גידי וייץ "פרקליט המדינה למשטרה: עצרתם מתנגדים לממשלה ללא הצדקה, תוך פגיעה בשלטון החוק" אתר הארץ (20.11.2023).

עזה. על החלטה זו הוגשה עתירה לבג"ץ שנדחתה על ידי בית המשפט.⁴⁰ בית המשפט נשען על שינוי המאזן החוקתי בצל המלחמה וקיבל את טענת המשטרה שלפיה היא סובלת ממצוקת כוח אדם אשר תאפשר לקיים את ההפגנה ללא נפגעים. אלא שנימוקים אלו, שמאפשרים למשטרה הרוצה בכך למנוע הפגנות כעניין שבשגרה, מתעלמים מהתמונה הגדולה ואינם מטילים ספק ראוי בטיעוני המשטרה. החלטה זו מבטאת התעלמות של בג"ץ מהמגמה של המשטרה להצר הצרה שיטתית של הזכות להפגין בכלל ושל הציבור הערבי בפרט, בימי המלחמה. בית המשפט לא בחן כלל את האפשרות שמדיניות המשטרה עלולה להביא להתלקחות מהומות אלימות בין יהודים לערבים בתחומי מדינת ישראל, וכי יש אף מי שרוצה שכך יקרה. שכן אם כך יקרה, ניתן יהיה להציג את הערבים אזרחי ישראל כחלק מן האויב המאיים על המדינה מבחוץ, ומכאן שיש לסלקם מן המדינה.⁴¹ באותו חודש, דחתה המשטרה את בקשתה של מפלגת חד"ש לערוך הפגנה בתל אביב, ונסוגה מסירובה רק לאחר שהמפגינים עתרו לבג"ץ.⁴²

לא רק שיש לאפשר הפגנות בעת חירום, אלא שדווקא בעת מלחמה (שאינה מטפחת, בלשון המעטה, שיקול דעת קר ורציונלי) יש חשיבות מיוחדת במתן ביטוי לדעות מיעוט ובשמירה עיקשת על זכויותיו. כמו כן, ניגוד העניינים שבו נמצאת ממשלה המבקשת לפגוע בזכות ההפגנה בעתות שגרה משום שמדובר במימוש חופש הביטוי נגדה – מחריף בשעת חירום, בין היתר לנוכח העובדה שלעיתים מצב החירום נגרם, או הסלים, בעקבות פעולה שביצעה או בשל אוזלת ידה. לכן, אסור לה למשטרה לשעות לבקשות לא חוקיות, המגיעות במפורש או במשתמע מצד פוליטיקאים, להצר את חופש המחאה. המבחן למניעת קיומה של הפגנה בעת חירום נותר זהה למבחן החל בעת שגרה – רק אם ההפגנה מציבה סכנה מיידית לפגיעה של ממש בשלום הציבור, שמקורה איננו באיום לפגוע במפגינים.

גם בחלוף חודשים ארוכים מתחילת המלחמה ממשיכה המשטרה להקשות על עריכת הפגנות – בין בדרך של דרישת רישיון בלא צורך, בין בהצבת תנאים

40 בג"ץ 8007/23 מפלגת חד"ש נ' מפכ"ל המשטרה (8.11.2023).

41 מרדכי קרמניצר "המשטרה מחריפה את המתקפה על זכות המחאה של הציבור הערבי, ובג"ץ עומד מנגד" הארץ (9.11.2023).

42 בג"ץ 8211/23 לוי נ' מפקד מחוז תל אביב – משטרת ישראל (16.11.2023).

מגבילים חמורים לעריכת הפגנה, ובין בפיזור הפגנות בלא עילה מספקת.⁴³ כך לדוגמה, פורסם כי המשטרה איימה על בעל האולם שתיכנן לארח כינוס של מפלגת חד"ש כי אם יעשה זאת – יישא בהשלכות.⁴⁴ בינואר 2024 המשטרה סירבה לבקשתן של מפלגת חד"ש ו"שותפות השלום", קואליציה של עשרות ארגונים לערוך הפגנה בחיפה שעניינה, בין היתר, קריאה לעצירת המלחמה, להגעה לעסקה להשבת החטופים ולקידום תהליך מדיני. בהפגנה היו אמורים לנאום נציגי מפלגות שמאל למען הפסקת אש, עסקת חילופי שבויים וחטופים כולם תמורת כולם, והפסקת ה"רדיפה פוליטית". גם במקרה זה אושרה ההפגנה רק לאחר הגשת עתירה לבג"ץ.⁴⁵ במסגרת העתירה נשמעה עמדת היועצת המשפטית לממשלה עורכת הדין גלי בהרב־מיארה, שלפיה החלופה שהציעה המשטרה לעריכת ההפגנה (הרחק ממרכזי אוכלוסייה, ביום חול ובהיקף של עד 450 איש) אינה מספקת, היא נוגדת את הפסיקה ואינה מידתית. במסגרת הדיון הציגה המשטרה חומר חסוי שממנו עולה החשש להפעלת אלימות מצד מתנגדים להפגנה, אך לכך השיב בית המשפט כי "האפשרות לקיים הפגנה אינה פריבילגיה מיוחדת, כי אם זכות יסוד. הדברים יפים גם בעת מלחמה, גם אם היבטים מעשיים עשויים לתחום את היקף הרישיון שניתן. כמו כן, איומים באלימות מצד צדדים שלישיים אינם יכולים לשמש שיקול המאיים את האפשרות להפגין". בסופו של דבר הגיעו הצדדים להסכמות על קיום ההפגנה בתנאים מגבילים.⁴⁶

חשוב לציין כי אלימות משטרתית כלפי קבוצות מוחלשות (פלסטינים, חרדים ואתיופים) תמיד הייתה, אך נראה שכעת האלימות המשטרתית הולכת ומסלימה כשהשר לביטחון לאומי מגבה את השימוש שעושה המשטרה באלימות.

הפגיעה בחופש הביטוי של הציבור הערבי מתבטאת גם בקיומם של מעצרים בגין הסתה לאלימות ולטרור. ב־25.10.2023 פרסמה משטרת ישראל כי מפרוץ

43 "דיכוי מחאות בעת המלחמה" אתר האגודה לזכויות האזרח בישראל (17.1.2024).

44 ג'יקי חורי "המשטרה מנסה למנוע כינוס של מפלגת חד"ש בטענה שיקלול נאומי הסתה" הארץ (7.12.2023).

45 בג"ץ 557/24 שביטה נ' מפקד מחוז חוף, משטרת ישראל (נבו) (18.1.2024).

המלחמה טיפלה המשטרה ביותר מ־270 פרסומים המעודדים לאליומות, הסתה, תמיכה והזדהות עם ארגוני טרור, מתוכם נפתחו 126 תיקי חקירה, 110 חשודים נעצרו בגין פרסומם והוגשו עד כה 17 כתבי אישום בהליך מזורז וכתבי אישום נוספים צפויים להיות מוגשים לבתי המשפט. הפרסומים כוללים בצד גילויי תמיכה בחמאס וכן פרסום תמונות מהטבח בעוטף עזה ומהחגיגות שנלוו לו – הזדהות עם תושבי רצועת עזה והשוואה בין הרג אזרחים משני צדי הגבול. כך למשל, עמר אלי־הוזייל, מועמד לראשות עיריית רהט, נעצר בחשד לסיוע לאויב בשעת מלחמה, לאחר שפרסם בעמוד הפייסבוק שלו פוסט של תרחישים אפשריים לכניסה קרקעית של צה"ל לרצועה. לא סביר שפרסום כזה היה מניב תגובה כזו אם המפרסם היה יהודי.⁴⁷ באפריל 2024, הורה הצוות לטיפול נגד הסתה ברשת באגף החקירות והמודיעין של המשטרה שהקים בן גביר למשטרה לעצור את פרופ' נאדירה שלהוב־קיבורקיאן, מרצה מהאוניברסיטה העברית, בחשד להסתה לטרור, לאחר שזו הטילה ספק על אודות מה שהתרחש ב־7 באוקטובר והשמיעה דברים חריפים בגנות הציונות.⁴⁸ בדיון בהארכת מעצרה עלה כי שלהוב־קיבורקיאן נחקרה גם על מאמרים אקדמיים שפרסמה שנים לפני 7 באוקטובר. השר לביטחון לאומי בן גביר בירך על המעצר ואמר כי הוא "מעביר מסר חשוב – מי שיסית נגד מדינת ישראל, לא יוכל להתכסות תחת תפקיד וטייטל כזה או אחר". לדבריו, "כל מסית יבוא על מקומו".⁴⁹ הדברים מדברים בעד עצמם: הסתה נגד מדינת ישראל אינה נופלת בגדר העברות של הסתה לאליומות ולטרור. ולכן, על פניו מדובר במעצר שווא ללא בסיס חוקי. נראה שבמקרה זה טושטשה ההבחנה החיונית בין התבטאויות מקוממות וכואבות לבין התבטאויות המסיתות לטרור או לאליומות – שקשה למצוא בדבריה של פרופ' שלהוב־קיבורקיאן.

47 משטרת ישראל "110 חשודים נעצרו בחשד להסתה לאליומות וטרור" (25.10.2023).
 רן שמעוני, דיאא חאג' יחיא ועדי חשמונאי "המפכ"ל: מי שרוצה להזדהות עם עזה – אני אעלה אותו לאוטובוסים לשם" הארץ (18.10.2023); הילו גלזר ואיתי משיח "מעצרי שווא, פיטורים בנימוקים הזויים: כך נראית הרדיפה של ערביי ישראל" הארץ (2.11.2023).

48 יהושע (ג'וש) בריינר, ג'ק חורי וניר חסון "המרצה באוני' העברית שהטילה ספק שהיו פגיעות מיניות ב־7.10 נעצרה בחשד להסתה" הארץ (18.4.2024).

1.2 אכיפה בלתי שוויונית ומפלה

כפי שפסק בית המשפט העליון בעבר, ישנה חשיבות מיוחדת לכך שהפעלת סמכויות המשטרה באכיפת החוק תיעשה "על בסיס מקצועי ובהתחשב באינטרס הציבורי בלבד, באופן שוויוני וללא משוא פנים [...] מכאן החשיבות הרבה בהבטחת עצמאותו ואי תלותו של מפכ"ל המשטרה, העומד בראשה ואמון על הפעלתה לביצוע תפקידיה.⁵⁰ אלא שמאז מינויו של השר בן גביר, המשטרה אינה פועלת בצורה שוויונית בעת הפעלת סמכויות האכיפה שלה. כפי שנראה להלן, מצד אחד ישנה אכיפת יתר ו"סגירת חשבונות" כלפי מי שנתפסים ומתוגיגים כ"אויבי השלטון", ומצד שני הימנעות מאכיפה כלפי מי שנתפסים כחלק מ"המחנה שלנו", קרי המחנה של השר הממונה – איתמר בן גביר.

כפי שתואר בהרחבה לעיל, מעת מינויו של השר לביטחון לאומי, המשטרה הסלימה את השימוש בכוח כנגד המפגינים נגד ההפיכה השלטונית, משפחות החטופים והציבור הערבי. האכיפה הבלתי שוויונית באה לידי ביטוי **באלימות המשטרתית המופעלת נגד אוהדי הפועל תל אביב**: במספר מקרים תקף השר בן גביר את המשטרה וטען כי לאורך השנים אכפה המשטרה ביתר נגד ארגון אוהדי בית"ר "לה פמיליה" ולעומת זאת הפגינה יחס מקל ואכיפה בחסר נגד אוהדי הפועל. בריאיון לגלי צה"ל אמר בן גביר "...נגד 'לה פמיליה' הייתה אכיפת יתר – אכפו יותר מדי על 'לה פמיליה' ופחות מדי על הפועל תל אביב. לא יהיה דין אחד לאוהדי בית"ר ירושלים ואחר להפועל תל אביב, שוטר שיעשה את זה יעוף מהמשטרה".⁵¹ איומיו של השר בן גביר, שלפיהם קיים חשבון של המשטרה

50 בג"ץ 911/21 התנועה למען איכות השלטון נ' ממשלת ישראל 13 (2021). כן ראו דברים מתוך תשובתה של היועמ"ש לבג"ץ בעתירות נגד תיקון מס' 37 לפקודת המשטרה: "במדינת ישראל, היהודית והדמוקרטית, חובתה של משטרת ישראל כולה, ושרשרת הפיקוד שלה בפרט, לנהוג במקצועיות, בממלכתיות ובשוויוניות, ללא שיקולים זרים ופוליטיים, ולהפעיל את סמכויותיה אך ורק לפי הדין."

51 מערכת וואלה ספורט "בן גביר תקף את המשטרה: 'יש אכיפת יתר נגד לה פמיליה'" וואלה (4.10.2023).

עם אוהדי "הפועל תל אביב" שצריך להסדיר, נפלה כנראה על אוזניים קשובות במשטרה, שכן נראה כי במספר מקרים הפגינה המשטרה יחס קשה ואלים נגד אוהדי "הפועל תל אביב": אוהד הפועל תל אביב סיפר כי הוכה על ידי שוטרים במשחק נגד "מכבי חיפה", בשל החשד שהדליק אבוקה ביצע. במהלך החקירה, שאליה נלקח בכוח, הוא נשאל על ידי החוקרים אם הוא או הוריו מפגינים בקפולן. לדבריו, השוטרים צחקו עליו "אתה שמאלני"⁵². שוטרים אסרו על מספר אוהדי הפועל להיכנס ליציע (במשחק מול בית"ר) מכיוון שלבשו חולצות שעליהן הכיתוב "FCK BNGVR"⁵³.

השר בן גביר התגאה בטיפול המשטרה באוהדי הפועל תל אביב. קרי, המעשים וטיפול המשטרה הנגזר מהם מוערכים על ידי בן גביר – לא באופן ענייני לפי מידת חומרתם אלא לפי מידת האהדה או חוסר האהדה שלו למושאי המעשים וממילא לפעולות השוטרים. בעוד שמאסרו של חבר "לה פמיליה" שנדון לעשר שנות מאסר על נעיצת גרזן בראשו של אוהד "הפועל" נתפס בעיני בן גביר כמעשה הזוי, טיפול קשה באוהדי הפועל הוא המעשה הנכון והנדרש. בן גביר סבור כי יחס שוויוני באכיפה מחייב שאם בעבר הייתה אכיפת יתר נגד גורם אחד, העיוות "יתוקן" על ידי אכיפת יתר נגד הגורם המתחרה. אומנם יחס עוין מצד שוטרים כלפי אוהדי "הפועל" איננו חדש, אך גישה מיניסטריראלית המזמינה יד קשה כלפיהם, על יסוד של הנמקה שערורייתית (בגלל שנהנו כביכול מיחס רך מדי, ולכן נדרש איזון) – היא בבחינת חידוש. במקום לתמוך באכיפה ראויה ושוויונית, הוא תומך באכיפה שאינה כזו, לשם "סגירת חשבונות". זו גישה של מי שמעורב כצד, שסותרת גישה ממלכתית ועניינית. העובדה שהמשטרה מציינת להנחיות אלו ופועלת ברוח הזו, מצביעה על כך שמדובר במשטרה "פוליטית" – ההפך ממשטרה ממלכתית, המתמסרת לפוליטיקה של השר.

האכיפה הבלתי שוויונית מתבטאת גם בחוסר אונים של המשטרה אל מול הפשיעה המשתוללת בחברה הערבית. מעת השבעת הממשלה וכניסתו לתפקיד

52 נטע ירון ועידו רקובסקי "אוהד הפועל תל אביב: שוטרים הרביצו לי ובעטו בי, ושאלו אם אני מפגין בקפולן" הארץ (18.3.2024).

53 עידו רקובסקי "אוהד הפועל תל אביב: ילבשתי חולצה נגד איתמר בן גביר, ושוטר אסר עליי להיכנס למשחק" הארץ (28.4.2024).

של בן גביר האלימות בחברה הערבית רק מחריפה ומקרי הרצח שבה ממשיכים להתרחש אחד אחרי השני. הנתונים מצביעים על שיאי נרצחים בחברה הערבית בתקופת בן גביר: שנת 2020, הסתיימה עם 109 קורבנות; שנת 2021 – עם 126 קורבנות; בשנת 2022 נרשמה בלימה מתונה של המגמה – 108 קורבנות;⁵⁴ ואילו שנת 2023, שבה החלה תקופת כהונתו של בן גביר, שברה שיא היסטורי שלילי ברמות האלימות בחברה הערבית – והסתיימה עם 236 קורבנות, יותר מפי שניים בהשוואה לשנים שלפניה. לפי נתונים שפורסמו עד כה, בשנת 2024 נרצחו 204 ערבים.⁵⁵

ההידרדרות במצב אינה מסתכמת רק בעלייה במספר הרציחות, במקביל לעלייה ברציחות ישנה ירידה בשיעור פיענוח מקרי הרצח ומספר כתבי האישום שהוגשו נמצא בירידה מתמדת. כבר בשנת 2022 היה שיעור הפענוח נמוך מאוד – 21% בחברה הערבית לעומת 76% בשאר האוכלוסייה. אולם בשנת 2023 המצב החמיר עוד יותר, וירד ל-8% בחברה הערבית לעומת כ-60% בשאר האוכלוסייה.⁵⁶ בשנת 2023 הוגשו כתבי אישום ב-15% ממקרי הרצח וההריגה בחברה הערבית, לעומת 11% בשנה הנוכחית.

54 נתונים שנמסרו על ידי המשטרה לכלכליסט. יש לציין כי בין נתוני המשטרה ובין נתונים שפורסמו על ידי יוזמות אברהם ישנם פערים. על פי הנתונים של יוזמות אברהם: בשנת 2021 נרצחו 126 אנשים, ב-2022, 116 קורבנות ובשנת 2023 244 נרצחים בחברה הערבית. הפערים בנתונים נובעים מכך שנתוני יוזמות אברהם כוללים את כל מי שנהרג בנסיבות של אלימות ופשעה בחברה הערבית. ראו: "2023 הייתה הגרועה ביותר מבחינת מספר הנרצחים בחברה הערבית? כלכליסט (4.4.2024).

55 לפי המשטרה, בשנת 2024 נרצחו עד חודש ספטמבר 179 אזרחים ערבים. לפי בדיקת עיתון הארץ מחודש ספטמבר נרצחו 25 אזרחים ערבים נוספים. דיאא חאג' יחיא "המשטרה מסרבת לחשוף כמה ערבים נרצחו בשלוש שנים האחרונות" הארץ (12.11.2024).

56 יהושע (ג'וש) בריינר "הנתונים מראים: שיאי נרצחים בחברה הערבית הפכו לנורמה בתקופת בן גביר" הארץ (1.10.2023), יהושע (ג'וש) בריינר "בצל הזינוק במספר הנרצחים, האגף לסיכול פשיעה בחברה הערבית במשטרה יפורק" הארץ (1.3.2023)

העלייה בהיקפי האלימות ביישובים הערביים ובמספר הנרצחים, הירידה בשיעור הפענוחים והשתלטות ארגוני הפשיעה על המרחב הציבורי הגבירו את תחושת היעדר הביטחון האישי בציבור הערבי.⁵⁷

במשטרה מודים כי הם "חסרי אונים" מול האלימות הגואה בחברה הערבית, וכי הם תולים את תקוותיהם בחקיקת חוק שיאפשר לבצע מעצרי בית מנהליים ויסמיך קציני משטרה להטיל מגבלות (כגון: מגבלות תנועה ומגורים, איסור יציאה מהארץ, איסור רכישה והחזקה של חפצים מסוימים, איסור על יצירת תקשורת, איסור על שימוש באינטרנט, מגבלות עבודה ועיסוק) על סמך מידע מודיעיני בלבד.⁵⁸

1.3

הימנעות מאכיפה נגד מי שנחשבים חלק ממחנה בן גביר

במקביל לאכיפת היתר על מי שנתפסים כ"אויבי השלטון", נמנעת המשטרה מאכיפה ומעלימה עין מעבירות כאשר מדובר בגורמים המוגדרים על ידי בן גביר כחלק מ"המחנה שלו". בעקבות רוח השר הנושבת מלמעלה, המשטרה אינה אוכפת את החוק או מעלימה עין ביחס להפרות חוק של יהודים קיצוניים וגורמי טרור יהודי. במסמך סודי שנכתב על ידי מפקד פיקוד מרכז ונחשף בחדשות 12 נכתב כי בעקבות הנחיה של בן גביר, המשטרה נמנעת מלאכוף את החוק על גורמי טרור יהודי. האלוף התריע כי במצב הנוכחי אין יכולת להתמודד עם פשעי שואה. המסמך כולל דוגמאות למקרים של חוסר אכיפה שבהם השב"כ העביר מידע למשטרה ולא בוצעו מעצרים – או שהשחרור התבצע באופן מיידי. במקרה אחד כתובת "נקמה" לא הוגדרה כפשע לאומני. בעוד שהמשטרה הכחישה את

57 מוחמד ח'ילאילה, אחמד בדרן ואריק רודינצקי שנתון החברה הערבית בישראל 2023, 107 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2024).

58 יהושע (ג'וש) בריינר "101 ערבים נרצחו מתחילת השנה; שיעור הפיענוחים בירידה מתמדת" הארץ (26.6.2024).

הטענות נגדה, השר בן גביר לא הכחיש את הטענה שמסר הנחיה שכזו. בתגובות מסר כדלקמן:

הקמפיין התקשורתי השקרי על 'אלימות המתנחלים' נמשך במלוא עוזו והקמפיין של 'עובדה' נגד השר בן גביר נמשך אף הוא. שוטרי מחוז ש"י בהחלט מבצעים אכיפה בלתי מתפשרת נגד פשיעה לאומנית, כנגד מי שמבצע פשיעה לאומנית ביהודה ושומרון: מי שעושה זאת, הם מי שמיידיים אבנים ובקבוקי תבערה מדי יום בצירים במטרה לרצוח יהודים. האכיפה נגד הפושעים האמיתיים תימשך ביתר שאת.⁵⁹

כלומר, לפי בן גביר אין כלל פשיעה יהודית בגדה. ממילא, אין צורך לנקוט נגדה אמצעים כלשהם.⁶⁰ אלא שהעובדות בפועל מציגות מציאות אחרת. בחודש אפריל 2024, בעקבות רצח הנער בנימין אחימאיר בן ה־14, עמדו שוטרים מחוץ לכפרים דומא ואל מועייר בזמן שמתנחלים פרעו בתושביהם. שוטרים תועדו עומדים מחוץ לכביש הראשי מחוץ לכפרים ולא מונעים ממאות מתנחלים להצטרף לפשיטה. כך קרה גם במהומות האלימות בכפר ג'ית בחודש אוגוסט האחרון.

במאי 2024, פורסמה ב"ניו יורק טיימס" כתבה רחבה העוסקת בכישלון של גורמי המשפט, החקירה, המודיעין והצבא לאכוף את החוק על מתנחלים פורעים וגורמי ימין קיצוני בארבעת העשורים האחרונים. כמה גורמים ישראלים רשמיים ששוחחו עם העיתון טענו כי מאז השבעה באוקטובר המשטרה הפסיקה לפעול נגד אלימות וטרור של יהודים כלפי פלסטינים. בכמה מהמקרים הגיעו לידי הכתבים הקלטות של שיחות טלפון של פעילי זכויות אדם שהתקשרו למוקד המשטרה לדווח על פשעים נגד פלסטינים, ובחלקן השוטרים סירבו להגיע

59 אילנה דיין "המסמך שהוגש לרמטכ"ל וחוות הדעת של ראש השב"כ על הוראת בן גביר" N12 (23.11.2023).

60 בהקשר זה נציין כי בחודש יוני 2024 אישרה הכנסת בקריאה טרומית את הצעתו של חבר הכנסת רוטמן, שלפיה לא ניתן יהיה לבצע מעצרים מנהליים אלא אם יוכח כי החשוד חבר בארגון טרור. רשימת ארגוני הטרור תאושר על ידי ועדת החוקה שבראשה עומד חבר הכנסת רוטמן. למעשה מבקשת ההצעה לצמצם את האפשרות למעצרים מנהליים כך שלא ניתן יהיה לעצור במעצר מנהלי טרוריסטים יהודים.

לזירה, למשל בטענה שאינם יודעים היכן נמצא הכפר שבו התרחשה התקרית. באחד המקרים הגדירו את הפונים "אנרכיסטים"⁶¹. נוכח המציאות המתוארת, מצאו לנכון ארצות הברית ובריטניה להטיל סנקציות כספיות על מי שנתפסים בעיניהן כפורעים יהודים.

ראש השב"כ רונן בר, במכתב ששלח לראש הממשלה ולמספר שרים בכירים הזהיר כי הטרור היהודי מסכן את קיום המדינה. לדברי בר, אוזלת היד המשטרית ו"ייתכן שאף תחושת גיבוי סמוי" למעשים אלו, גוברת באופן ניכר, שבה לידי ביטוי ב"בהתרחבות משמעותית של היקף המשתתפים בתופעה". לדברי ראש השב"כ חל שינוי באופי פעולות הטרור היהודי, "מפעילות ממוקדת וחשאית, לפעילות רחבה וגלויה. משימוש במצית, לשימוש באמצעי לחימה. לעיתים תוך שימוש באמצעי לחימה שחולקו על ידי המדינה כדין. מהתחמקות מכוחות הביטחון לתקיפת כוחות הביטחון. מהנתנתקות מהממסד לקבלת הכשר מגורמים מסוימים בממסד"⁶².

בנוסף, המשטרה הפגינה חולשה/העלימה עין ממפגיני הימין שחסמו את כניסת הסיוע ההומניטרי לעזה. בסוף חודש מאי 2024 פורסמו סרטונים בהם מופיעה קבוצת גברים צעירים שמעכבת נהגי משאיות ברחובות ירושלים ומבצעת חיפוש במשאיות, לכאורה במטרה לשבש את העברת הסיוע ההומניטרי לעזה. מספר שבועות קודם לכן, תקפו אזרחים משאיות מזון והשמידו את תכולתן בשטחי יהודה ושומרון, גם במקרה זה – במטרה למנוע סיוע לתושבי עזה. פורסם כי מפקד מחוז הדרום נעדר, בהוראת בן גביר, מדיון עם הרמטכ"ל על חסימת הסיוע לעזה בידי מפגינים. במכתב מיום 27.5.2024, מפכ"ל המשטרה דאז, יעקב (קובי) שבתאי, דיווח ליועצת המשפטית לממשלה כי השר בן גביר התערב במפגיע בפעולות המשטרה בליווי שיירות האספקה ההומניטרית, בניגוד להנחיות הקבינט המדיני-ביטחוני שבו חבר השר. כן נכתב שהשר הנחה

61 תחקיר "ניו יורק טיימס" על כישלון אכיפת החוק על טרור יהודי, מתנחלים אלימים ומאחזים: יכר קיצונים השתלטו על ישראל" (16.5.2024). Ronen Bergman & Mark Mazzetti, *The Unpunished: How Extremists Took Over Israel*, THE NEW YORK TIMES (16.5.2024)

62 יהונתן ליס "ראש שב"כ במכתב לנתניהו ולשרים: הטרור היהודי מסכן את קיום המדינה" הארץ (22.8.2024).

את סגנון, תוך עקיפה שלו, להימנע מאבטחת משאיות הסינע. תופעה זו והיעדר האכיפה נגדה, פוגעת בחובתה של המדינה לכבד את כללי המשפט הבינלאומי ההומניטרי, ולממש את מדיניותה והחלטותיה. היא הופכת את הממשלה עצמה מגוף הנושא באחריות קולקטיבית לפדרציה של שרים או סיעות המנהלים סוגים שונים ומנוגדים של מדיניות. התופעה בכללותה מעידה על כישלון משילות חמור. ההתארגנות של קבוצות פורעים לא התפתחה בחלל ריק. ההקשר הברור לכך הוא היעדר שיטתי של אכיפה, לנוכח קיומה של אלימות גלויה נגד פלסטינים בשטחי יהודה ושומרון.⁶³ בנסיבות אלה מתבקש לראות את העבריינות המתבצעת כזאת הנעשית בברכתה ובעידודה של המשטרה ושל שרים בממשלה.

בהקשר זה חשוב לציין גם את אוזלת היד שהפגינה המשטרה והימנעותה ממעצר המפגינים שפרסו לבסיסים הצבאיים שדה תימן ובית ליד והיעדרם של מעצרים בעקבות ההתפרעויות החמורות שם.

1.4

המשטרה נגועה בפוליטיזציה ובהתיישרות לפי השר ולפי הציפיות המשוערות של רצונו

הדחה של מתנדבי משטרה שהביעו ביקורת על מדיניות השר: פורסם כי המשטרה הדיחה עשרה מתנדבים שהשתתפו בהפגנות נגד ההפיכה המשטרית. כן הודח מתנדב בכיתת כוננות לאחר שסירב להשתתף בטקס במעמד בן גביר.⁶⁴ זהו גילוי נוסף של התייחסות למימוש הזכות להפגין כאל התנהגות

63 יעל ליטמנוביץ ומיריה לביא "מיליציות פוגעות בדמוקרטיה וביציבות המדינה" (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 3.6.2024).

64 רן שמעוני ויהושע (ג'וש) בריינר "המשטרה הדיחה מתנדב בכיתת כוננות לאחר שסירב להשתתף בטקס במעמד בן גביר" הארץ (8.11.2023).

מגונה שיש להפעיל נגדה עיצומים וביטוי להפיכת המשטרה למשטרת "נאמני בן גביר".

השתתפות של בכירי המשטרה באירועים בעלי גוון פוליטי לצד השר: בדצמבר 2022, לאחר כניסתו לתפקיד של בן גביר, הגיע מפכ"ל המשטרה דאז, קובי שבתאי, לבת המצווה של בתו של השר בן גביר.⁶⁵ בחודש מאי 2024 פורסם כי בכירים במשטרה (בניהם מפקד מחוז דרום ניצב אמיר כהן) השתתפו באירוע יום העצמאות שערך איש העסקים ופעיל הליכוד שפי ששון.⁶⁶

בעצם ההשתתפות של בכירי המשטרה באירועים אלו יש כדי לפגוע באופי הממלכתי והניטרלי של המשטרה ולהצביע על הפיכתה לגוף פוליטי או מוטה פוליטית.

הימנעות מקידום בדיקה בנושאים הקשורים לשר או למדיניותו: על אף שאגף החקירות של המשטרה קיבל מנדט מהיועמ"שית לבדוק את חלוקת הנשק הלאאורה בלתי חוקית שקידמו בן גביר ואנשיו כבר בחודש מרץ 2024, רק בחודש יוני החלה המשטרה לפעול בנושא. בעיתון "הארץ" פורסם כי ביאח"ה עיכבו את החקירה מחשש שתעלה חשדות נגד בן גביר עצמו וכי בירור החשדות נגד השר יוביל לפגיעה בחוקרי היחידה ובמפקדיהם.⁶⁷

נגד הנהג של בן גביר שאחראי לאאורה לתאונה הקשה שאירעה ברמלה כאשר הנהג חצה ברמזור אדום כשברכב נמצאים השר לביטחון לאומי וביתו – הוגש כתב אישום רק כחמישה חודשים לאחר התאונה.⁶⁸

65 אלישע בן קימון ומאיר תורג'מן "אחרי שלא הגיע לטקס הענקת דרגות: המפכ"ל התחבק עם בן גביר בבת מצווה" Ynet (8.12.2022).

66 יהושע (ג'וש) בריינר "קצינים בכירים במשטרה השתתפו לצד בן גביר באירוע של פעיל ליכוד המקורב אליו" הארץ (30.5.2024).

67 יהושע (ג'וש) בריינר "ביהמ"ש למשרד של בן גביר: מסרו למשטרה מידע על חלוקת נשק בידי לשכת השר" הארץ (27.6.2024). יהושע (ג'וש) בריינר "בכירים במשטרה: ביאח"ה מעכבים את חקירת חלוקת הנשק מחשש שתוביל לחשדות נגד בן גביר" הארץ (27.5.2024).

68 אור רביד "פרסום ראשון: כתב אישום הוגש נגד הנהג של השר בן גביר" N12 (22.9.2024).

הניסיונות לטיוח החקירה של פרשת קסטלמן. במהלך פיגוע ירי ביציאה מירושלים, יובל קסטלמן, אזרח ישראלי, הסתער על שני המחבלים ונטרל לפחות אחד מהם. הוא נורה למוות לאחר מכן על ידי חייל צה"ל במילואים שחשב שהוא מחבל. זאת, על אף שתועד כשהוא משליך את נשקו ומרים ידיים, לפני שנורה למוות. בן גביר מסר לאחר מותו של קסטלמן כי "יובל קסטלמן ז"ל הוא גיבור ישראל. בזכות נשקו האישי, שבו ניטרל את המחבלים השפלים, ניצלו חייהם של רבים. גבורתו מוכיחה שנשק אזרחי ברחובות, בידי מי שרשאי להחזיקו, הוא קריטי ומציל חיים". מייד לאחר המקרה הודיעה המשטרה כי לא נמצאו קליעים בגופו של קסטלמן – הודעה שמאוחר יותר התבררה כשגויה. בחודש אפריל 2024 הודיעה מח"ש כי לא תיפתח חקירה פלילית נגד השוטרים שהיו מעורבים בקביעה שאין קליעים בגופתו של קסטלמן. פרשה זו מהווה דוגמה נוספת המדגישה כיצד המשטרה הפנימה את מה שיניח את דעתו של בן גביר, כלומר מצד אחד, מניעת פגיעה במדיניות היד הפתוחה בחלוקת הנשק. ומהצד השני הפנמת המסר של בן גביר – עידוד לירות במחבלים (או מי שנחזים כמחבלים) גם אחרי שנוטרלו ואינם מהווים סיכון. בן גביר לא המציא את הגישה הזו ואינו היחיד המחזיק בה, אולם יש לו תרומה של ממש בחידוד הגישה הזו ובהנחלתה ברבים; ובמעמדו כשר לביטחון לאומי יש משקל מיוחד להתבטאויות שלו בנושא זה.

לסיכום חלק זה: התוצאה של הפיכת המשטרה לגוף שפועל על בסיס אינטרסים מגזריים או פוליטיים היא פגיעה מהותית באמון הציבור במשטרה. ואכן הגברת המעצרים והאלימות הובילו לביקורת ציבורית וירידה באמון הציבור (שאינו תומך בבן גביר) כלפי המשטרה. כך עולה מסקר שביצעה תנועת "התאזרויות" ביולי 2024. על פי נתוני הסקר כמחצית מהציבור בישראל (48%) אינם מאמינים למשטרה. עוד עולה כי 48% מעידים שתחת בן גביר מידת האמון שלהם במשטרה ירדה.⁶⁹ כדי להבטיח את אמון הציבור במשטרה יש להבטיח כי זו תפעל באופן שוויוני וענייני. משטרה שאינה נהנית מאמון הציבור, תתקשה לתפקד.

69 תוצאות הסקר נחשפו לראשונה בכינוסה הראשון של השדולה למאבק באלימות המשטרתית בראשותם של יו"ר השדולה, חברי הכנסת נעמה לזימי וגלעד קריב. אבי כהן "סקר מטריד: כחצי מהישראלים איבדו מאמונם במשטרה לאחר מינוי השר בן גביר" ישראל היום (26.5.2024); נדב אלימלך "סקר חושף: כמחצית מאזרחי ישראל חושבים שהמשטרה מבצעת מעצרים פוליטיים *124 news* (2.7.2024).

ניצוד הגענו למצב הזה?

2.1

מי אתה בן גביר?

כדי להבין את המהלכים של השר בן גביר לצורך השתלטות על המשטרה והפיכתה למשטרה פוליטית הפועלת בהתאם למשנתו יש לבחון תחילה את עברו של איתמר בן גביר.

ביטויי גזענות ושנאת האחר. בנעוריו היה בן גביר חבר בתנועת נוער "כך" ולמד בישיבת "הרעיון היהודי" שהוקמה בירושלים על ידי הרב מאיר כהנא ומזוהה עם דרכו. בשנת 1994 הכריזה הממשלה על מפלגת "כך", שהוקמה בשנת 1971, ארגון טרור. ההכרזה הגיעה בעקבות הטבח שביצע ברוך גולדשטיין, מספר שלוש ברשימת "כך" לכנסת, במערת המכפלה.

לאורך השנים הביע בן גביר הביע הזדהות עמוקה עם משנתו הגזענית של כהנא תוך שימוש במסרים ובתכנים הכוללים שנאת הזר, בעיקר נגד ערבים, ואף קרא לפגיעה בהם כציבור, לרבות קריאות "מוות לערבים" (שמאוחר יותר הוחלפו בשם הקוד "מוות למחבלים"). דוגמה לדברים ניתן למצוא בנאומו באזכרה למאיר כהנא בשנת 2015:

לפני מספר ימים הוזעקתי לדיון בבית משפט המחוזי בירושלים בעניינו של מורחק מנהלי שלפי טענת הפרקליטות רחמנא ליצלן הפר את הצו הדיקטטורי נגדו. אתם יודעים, עורך דין מגיע לבית המשפט המחוזי עם חליפה, יש לנו גלימה מיוחדת כזאת שחורה בבית המשפט, עניבה. אני רץ כזה למעלה, כרגיל אני מאחר לשופטים, ואוטוטו מתחיל הדיון. ופתאום אני רואה בזווית העין באולם שלידי את כל אותם שונאי ישראל. את ראד סלאח ימח שמו וזכרו, את חנין זועבי ימח שמה וזכרה, את זחאלקה ימח שמו וזכרו. ואני שואל את עצמי מה אני עושה,

מצד אחד השופט מחכה, צריך להתחיל דיון. אני עם העניבה והגלימה, יש גם לקוח, אבא של לקוח, לא נעים. ומצד שני מה היה עושה הרב כהנא? אז אמרתי לקלדנית של השופט, רגע, תגידי לשופט חמש דקות, חמש דקות אני מגיע. יצאתי החוצה, הורדתי את החליפה, הורדתי את העניבה, הורדתי את הגלימה, ראיתי את זחאלקה ואמרתי לו מה שצריך לומר לו: שהוא מחבל [...] זחאלקה בהתחלה היה המום. הם לא רגילים הכלבים האלה שצועקים עליהם. הם לא יודעים מה זה. אני מעריך שהרב כהנא היה מאושר. [...] כאלה אנחנו, התלמידים של מורנו ורבינו הרב כהנא השם יקום דמו. (הערב) נישבע אמונים לדרך, לאמת. אנחנו נזעק את האמת, נצעק ונאמר בקול גדול וברור. היום, רבותיי, 25 שנה אחרי, כולם באמת יודעים שהרב כהנא צדק.

בן גביר אף תועד משתתף באירוע שכונה "חתונת השנאה" בו נצפו חלק מהחוגים מניפים שלטים עליהם הודבקו תמונותיהם של בני משפחת דוואבשה, תוך דקירת התמונות באמצעות סכינים, שריפתן באמצעות בקבוקים דמויי בקבוקי תבערה, הנפת שלטי "נקמה", והנפת כלי נשק ודריכתם. בני משפחת דוואבשה נספו כתוצאה מפעולת טרור יהודי, כאשר עמירם בן אוליאל זרק בקבוק תבערה על ביתם בעיירה הפלסטינית דומא. כתוצאה מהשריפה נרצחו שלושה מבני המשפחה (בני הזוג ובנם בן השנה וחצי) ובנם בן ה-4 נפצע קשה מכוויות. נציין כי בחודש אפריל 2022 הרשיע בית המשפט השלום בירושלים שבעה נאשמים שהשתתפו באירוע בגין ביצוע עבירות של הסתה לאלמות או טרור, תמיכה בארגון טרור, הסתה לגזענות, החזקת נשק והפרת הוראה חוקית (כל אחד לפי חלקו).⁷⁰

לאורך השנים היו לבן גביר התבטאויות הומופוביות נגד קהילת הלהט"ב. בן גביר ניהל במשך שנים מאבק משפטי עיקש לביטול מצעד הגאווה בירושלים. במצעדי הגאווה שהתקיימו בירושלים הוא השתתף ב"מצעד העוז והענווה" או "מצעד הבהמות" או "מצעד החמורים" שארגנו פעילי ימין קיצוני (בהם סמוטריץ

70 משרד המשפטים פרקליטות המדינה, בית המשפט הרשיע היום 7 נאשמים שהשתתפו באירוע שכונה במקורות "חתונת השנאה" לאחר שהעלו על נס, בריקודים ובשירה, את רצח בני משפחת דוואבשה באירוע טרור (27.4.2022).

ובן גביר עצמו) ותושבים חרדים ברחובות ירושלים כאות מחאה על מצעד הגאווה והסובלנות שנערך בעיר. במהלך המצעד הוא קרא קללות וגידופים לעבר הצועדים. בהפגנה מול מצעד הגאווה בירושלים מיום 22 ביולי 2016, תועד בן גביר אומר הדברים הבאים ביחס לקהילת הלהט"ב: "אין להם מקום לא בירושלים ובכלל לא במדינת ישראל" והסיבה: "צריך שיהיה צביון יהודי".⁷¹

הסתה לאלימות ומעשי אלימות: בתקופה שלפני רצח רבין תועד בן גביר כשהוא אוחז בסמל מכוניתו של ראש הממשלה, יצחק רבין, ובריאיון טען כי "הסמל הוא סמל, ומסמל שכמו שאנחנו הגענו לסמל הזה, אנחנו יכולים להגיע לרבין". כן הוסיף כי "כאשר ראש הממשלה עושה דברים כאלה חמורים, אני חושב שבהחלט, אפשר לעשות דברים חמורים נגדו".

חבריו של בן גביר – "אמור לי מי הם רבניך וחבריך – ואומר לך מי אתה": על משנתו של בן גביר ניתן ללמוד גם מהאנשים הקרובים אליו בבחינת אמור לי מי הם חברייך ואומר לך מי אתה.

הרבי מאיר כהנא: בן גביר הוא תלמידו (ויש אף מי שמכנים אותו "יורשו") של הרב מאיר כהנא שהטיף לסילוק הערבים, להפיכת ישראל למדינת הלכה "נקייה" מערבים, לגזענות, לעליונות יהודית, למדינה תיאוקרטית. בן גביר הביע הזדהות עם משנתו הגזענית ואישר בכתב כי הוא רואה במאיר כהנא "מנהיג" וטען כי "הרב כהנא צדק כאשר דיבר על שאם אין נאמנות אין אזרחות".⁷² בנובמבר 2017, באזכרה לרב מאיר כהנא, במלאת 27 שנים להירצחו, הנחה בן גביר את האירוע ואמר "התחושה לפעמים היא שהרב כהנא היה כאן ממש עכשיו. שכל מילה ומילה היא אקטואלית, היא מחודדת, היא מכוונת למציאות שיש היום. ככה זה עם תורת ישראל. תורת ישראל לא מתיישנת אף פעם. היא רק משתבחת והולכת, משתבחת והולכת, וזה הרב כהנא. דרכה של תורה. נביא היה בעירנו, מנהיג היה בארצנו, ואנחנו ממשיכים בדרכו".⁷³

71 ראו ביוטיוב.

72 ראו למשל דבריו של איתמר בן גביר באזכרה השנתית למאיר כהנא ביום 29.10.2011.

73 אביחור אורן "בן גביר לא התמתן. המציאות הקצינה" תלם – במה לשיחה פוליטית אחרת (2.1.2023).

ד"ר ברוך גולדשטיין: ד"ר גולדשטיין היה פעיל בתנועת "כך", הוצב במקום השלישי ברשימתה לקראת הבחירות לכנסת ה-11 וה-12 ונבחר מטעמה למועצת קריית ארבע. בשנת 1994 רצח 29 מתפללים מוסלמים ופצע כ-125 בטבח במערת המכפלה. בנערותו ביקר בן גביר בקביעות בקברו של גולדשטיין. בפורים של שנת 1995, כשנה לאחר הטבח, בן גביר התחפש לגולדשטיין (הוא לבש חלוק רופא עם דרגותיו של גולדשטיין, זקן מזויף וסטטוסקופ. הוא נשא שלט, בו מצויר איש עם רובה ולידו הכיתוב "ברוך הגבר - אשר יפתח באש"). בן גביר מל את בנו על קבר גולדשטיין. בעדות שנתן בשנת 2000 הוא אמר כי "נקמה זה דבר מוסרי". ד"ר גולדשטיין נקם ואני לא מגנה את המעשה הזה.⁷⁴ בסלון ביתו הייתה תלויה (עד לתקופת הבחירות של 2020) תמונתו של ברוך גולדשטיין על רקע מערת המכפלה, בה ביצע את הטבח בשנת 1994.

הרב דב ליאור: רבה של קריית ארבע, ראש ישיבת ההסדר שם ורבו של בן גביר. הרב דב ליאור הוא סמכות עליונה ומשפיעה ביותר, תיאולוגית ומעשית, על בן גביר. הרב דב ליאור מחזיק במשנה סדורה והגיונית בהתאם לאמונה בתנועה המשיחית הקוקיאנית, שלפיה לכל מה שמתרחש במציאות יש משמעות ברורה של שכר ועונש מן השמיים. כך, השואה התרחשה משום שהיהודים חטאו ולא התעוררו לעלות לארץ אחרי הצהרת בלפור. מלחמת לבנון הראשונה היא עונש על פינוי ימית, וגם על פינוי לבנון נענשו קשות באינתיפאדה. כל שטח בגבולות ההבטחה הוא שטח שיש לכובשו, ושטח שבידנו אין למוסרו בשום פנים ואופן. עם הערבים בארץ, כולם - לרבות נשים וטף - אנחנו במצב של מלחמה. אין בהם חפים מפשע ויש להשכים ראשונים לפגוע בהם, גם בעיר שלמה ואף ביותר מכך.⁷⁵ הרב ליאור השתמש בדין רודף כדי להצדיק פגיעה חמורה בזורקי האבנים, עד כדי המתתם.⁷⁶ הרב ליאור ביטא הסכמה לספר הגזעני "תורת המלך", חתם על מכתב הרבנים נגד השכרת דירות לערבים, אסר להעסיק ערבים והתבטא פעמים רבות נגד הדמוקרטיה. דב ליאור היה בין הסמכויות הרוחניות לאנשי המחותרת הראשונה, כמו גם לד"ר ברוך גולדשטיין, אותו הגדיר כ"קדוש יותר

74 רע"א 10520/03 איתמר בן גביר נ' אמנון דנקנר (פורסם בנוב, 12.11.2006).

75 ספי רכלבסקי, חמורו של משיח 92 (2023).

76 שם, עמ' 476.

מנרצחי השואה".⁷⁷ הרב דב ליאור היה גם הרב של ארגון "המחתרת היהודית" שחבריו נתפסו אחרי שרצחו חפים מפשע ולאחר שהניחו מאות קילוגרמים של חומר נפץ מתחת לחמישה אוטובוסים ערביים במטרה לטבוח במאות ערבים ממזרח ירושלים.⁷⁸

במרץ 2020 פורסם בעמוד הפייסבוק של בן גביר סרטון תמיכה של הרב דב ליאור בעוצמה יהודית: "עוצמה היא המפלגה היחידה שדוברת אמת והיא חרטה על דגלה ערכים שלמענה היא נאבקת".⁷⁹ באוקטובר 2022 פרסם הרב ליאור – רבה של מפלגת "עוצמה יהודית" – מכתב פומבי הקורא להצביע בבחירות לרשימת הציונות הדתית "עוצמה יהודית". הרב ליאור הסביר את קריאתו להצביע ל"ציונות הדתית" משום "שיש בה נציגי ציבור המתאימים ביותר לפעול להגשמת המטרות הנ"ל, [צביונה היהודי והרוחני של המדינה, מצבה הביטחוני ולכל שאר התחומים...] במיוחד איש הציבור איתמר בן גביר שהנני מכירו אישית. יהי רצון שנעלה ונצליח לכבודה של המדינה, מדינת עם ישראל בכל המובנים".⁸⁰

ד"ר מיכאל בן ארי: בשנת 2012 הוסמך בן גביר כעורך דין והחל לעבוד כעוזרו של חבר הכנסת מיכאל בן ארי. השניים הגישו בעבר תוכנית רדיו שנקראה "עוקפים מימין" ברשת גלי ישראל. בן ארי הוא פעיל ימין רדיקלי, תלמידו של הרב מאיר כהנא, פעיל לשעבר בתנועת "כך" ולאחר מכן יו"ר מפלגת "חזית יהודית לאומית". כיהן כחבר כנסת מטעם סיעת "האיחוד הלאומי" והיה ממקימי מפלגת "עוצמה יהודית". הוא הוצב במקום החמישי ברשימת איחוד מפלגות הימין לבחירות לכנסת ה'21 כנציג מפלגת עוצמה יהודית, אך בית המשפט העליון פסל את מועמדותו על פי סעיף 7א(א)(2) לחוק יסוד הכנסת.

בנצי גופשטיין: לבן גביר מערכת קשרים הדוקה עם גופשטיין. מדובר באדם אשר הורשע בעבירה של הסתה לגזענות,⁸¹ ושמועמדותו לכנסת נפסלה במסגרת

77 שם, עמ' 93.

78 שם, הקדמה.

79 ראו ברכת הגאון הרב דב ליאור שליט"א.

80 "הרב דב ליאור: לבחור באיתמר בן גביר" (30.10.2022).

81 ת"פ 19-11-62177 מדינת ישראל נ' גופשטיין (פורסם בנבו, 14.1.2024).

רשימת עוצמה יהודית. גם לאחר פסילתו, המשיך גופשטיין לתמוך ברשימה של "עוצמה יהודית", היה פעיל בבחירות לכנסת, ונצפה חוגג ביום הבחירות. גופשטיין מכהן כראש ארגון להב"ה – למניעת התבוללות בארץ הקודש. מדובר בארגון ימני קיצוני שהקים גופשטיין ומטרתו בהתאם לפרסומיו "לאור המצב הקשה של ההתבוללות בארץ הקודש בעת האחרונה, התאחדו מספר אנשים המייצגים גופים שונים העוסקים שנים רבות בהצלת בנות ישראל להקמת ארגון על למלחמה בהתבוללות בארץ הקודש. שמונו לנו למטרה להגיע לאותן הבנות לפני שהן מגיעות לכפרים".⁸² בחודש אפריל 2024, הטילה ארצות הברית סנקציות על גופשטיין בשל מעורבותו ומעורבות הארגון שהוא עומד בראשו בהתקפות אלימות נגד פלסטינים.

"הצל": יואב אליאסי, ראפר ופעיל ימין קיצוני הנחשב למקורבו של בן גביר. עמוד הפייסבוק שלו מלא בקריאות של "מוות לשמאלנים" ו"כהנא חי". בשנת 2014 הגיע יחד עם קבוצת אוהדים שלו אותם כינה ה"ארייות של הצל" להפגנת שמאל נגד מבצע צוק איתן ותקפו באלימות את המפגינים. הצל טען כי בעת שהתפרצה האלימות הוא כבר לא נכח במקום, אך בפוסט שפרסם מספר שעות לאחר מכן הוא הודה לארגונים שלקחו חלק בהפגנה.⁸³ בפוסט בדף הפייסבוק שלו הביע "הצל" תמיכה בבן גביר, יום לפני הבחירות. בנובמבר 2023 דווח כי "הצל" גויס לכיתת הכוננות בתל אביב.⁸⁴ ולאחרונה התבשרנו כי הוענקה לו (על ידי בן גביר) דרגת פקד ייצוגית.

התמונה המצטיירת מעיון ברצף ההתבטאויות והמעשים של בן גביר לאורך השנים היא תמונה ברורה וחד־משמעית של גזענות, הומופוביות ושנאת האחר.

82 מתוך אתר האינטרנט של הארגון.

83 עודד שלום "מה יקרה כשהמפקד יואב "הצל" אליאסי יישלח לטפל במפגינים" Ynet (15.7.2024).

84 רן שמעוני "חולדאי הביע דאגה בפני מפקד מחוז ת"א עקב גיוס 'הצל' לכיתת כוננות בעיר" הארץ (5.11.2023).

2.1.1. התנגשויות עם החוק ועם המשטרה

מעת שהיה נער, היו לבן גביר התנגשויות חוזרות ונשנות עם החוק ועם המשטרה. התנהגות זו הובילה לסימונו כיעד של השב"כ והמשטרה והוא הושם תחת מעקבים.

בשנים 1993–2007 הוגשו נגד בן גביר 15 כתבי אישום בעבירות מתחום הטרור והגזענות, מתוכם הוא הורשע ב־13 הליכים, באופן מלא או חלקי, ובשניים אחרים נקבע כי ביצע את העברות ללא הרשעה. פרטי הרישום הפלילי התיישנו כולם בין השנים 1993–2014, וכולם נמחקו ביום 7.1.2021 על פי הוראות חוק המידע הפלילי ותקנות השבים, התשע"ט–2019. אולם הם לא נמחקו מן המציאות ולצורך בחינה של התאמה לתפקיד או משרה ניתן להביאם בחשבון. צה"ל סירב לגייסו בשל חברותו בארגון טרור.

נוסף על העבירות הפליליות הרגילות, לבן גביר גיליון עבירות תנועה הכולל 23 עבירות חגורת בטיחות, 11 פעמים של שימוש בנייד ללא דיבורית וקנסות של כמעט 30,000 ש"ח. ב־78 מקרים התעסק בטלפון, נסע באור אדום או במהירות מופרזת ובלי רישיון בתוקף.⁸⁵ בספטמבר 2023, השב"כ פנה למשרד ראש הממשלה והזהיר כי בן גביר מורה לנהגיו לבצע עבירות תנועה, וכי הנהיגה הפרועה מסכנת את מאבטחי השב"כ.⁸⁶ בחודש אפריל 2024 עבר רכבו של השר בן גביר ברמזור אדום, לאחר שביקר בזירת פיגוע ברמלה, והתהפך. השר ועוד שלושה אנשים נפצעו קל. בלשכתו טענו "זו הייתה נסיעה מבצעית, הוא שר מאוים בעיר מעורבת". התאונה התרחשה אחרי שכן גביר ספג בעבר ביקורת קשה על התנהלותו בכבישים, ובן היתר תיעד את עצמו בסרטון ללא חגורה באמצע נסיעה. באוגוסט 2023 היה בן גביר מעורב בתאונה נוספת.⁸⁷ גם

85 "השר שמצפצף על החוק: גיליון עבירות התנועה של בן גביר נחשף" כאן (13.9.2023).

86 יהושע (ג'וש) בריינר "מקורות ביטחוניים: 'בן גביר מורה לנהגיו לבצע עבירות תנועה, מאבטחיו התלוננו'" הארץ (4.9.2023).

87 לירן תמרי "תועד בלי חגורה ולא נקנס, נתפס באדום, 'נהגיו שברו מחסום': עבירות התנועה של בן גביר" Ynet (27.4.2025).

התנהגותו זו בדרכים מעידה על זלזול עמוק בחוק על ידי מי ששם עצמו מעל החוק.

התנחלויות פומבית בשר לביטחון פנים, עמר בר-לב, וקריאה פומבית לפיטורי המפכ"ל: בעת שכינה חבר אופוזיציה, נהג בן גביר להגיע לזירות פיגועים כדי להתעמת עם השר בר-לב ולעלות בו מול המצלמות.⁸⁸ המפכ"ל קובי שבתאי האשים את חה"כ בן גביר בהתססת השטח בתקופת "שומר החומות" וקבע כי בן גביר הוא ה"אחראי לאינתיפאדה הזאת". בתגובה לדבריו, קרא בן גביר לפיטורי המפכ"ל: "שקוף שבמשטרה רוצים לסתום לי את הפה לאחר שקראתי הבוקר לפטר את המפכ"ל. קובי שבתאי מתנהג כאילו אנחנו ברפובליקת בנות. אילו במשטרה היו משקיעים את הזמן שהם משקיעים ביחסי ציבור בהגנה מפני הפורעים, מצבנו היה הרבה יותר טוב". ח"כ בן גביר הוסיף: "קראתי לפטר את המפכ"ל ולכן מתדרכים נגדי, זה לא יסתום לי את הפה, המפכ"ל צריך ללכת הביתה".⁸⁹

ריבוי העבירות וטיבן מעידים על עבריינות אידאולוגית-גזענית סדרתית, על ידי אדם המפגין זלזול בחוק ובמי שמופקדים על אכיפתו (בן גביר הורשע, בין השאר, בהפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו). כאשר בן גביר מניף את נס המלחמה הבלתי מתפשרת בטרוור, קשה לראות בדבריו עמדה מוסרית, לאור עברו שלו בתחום הטרור ולאור הוצאת יהודים, על ידו, מגדר מי שמבצעים עברות טרוור. על פני הדברים, לא ניתן לאפשר לאדם שזהו רקעו להיות הגורם האמון על שמירת החוק ואכיפתו, ולפקח על המשטרה. נוסף על כך, פעולותיו והתבטאויותיו של

88 כך למשל, במרץ 2022 הגיע לזירת פיגוע בחדרה בעת שבר-לב סייר בזירה. הוא התפרץ לדבריו ואמר לו: "תחבייש לך! תחבייש לך! אתה צריך, אתה צריך, אתה צריך להתבייש! אתה צריך להתבייש! אתה השר הכי כושל שהיה פה!" יובל בגנו "בן גביר תקף: 'אתה השר הכי כושל שהיה פה', בר לב השיב: 'אתה אפסי'" מעריב online (27.3.2022). בדצמבר 2023 טען חה"כ בן גביר נגד השר בר-לב כי "עומר בר-לב השר לביטחון פנים הכושל ביותר היה צריך להניח את המפתחות מזמן ולא לצאת מהבית. הבעיה של בר-לב ומיכאלי היא לא הצעת החוק לפקודת המשטרה, אלא מי שיממש את המדיניות - איתמר בן גביר. [...]. הגיע הזמן לתקן את מה שהממשלה הקודמת הרסה ולהילחם בפשיעה, בפרוטקשן ולהחזיר את הביטחון האישי לרחובות". נדב אלימלך "בובה על חוט": בר-לב תקף הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה - וכך הגיב בן גביר" מעריב online (13.12.2022).

89 דנה וייס "המפכ"ל: 'בן גביר אחראי לאינתיפאדה הזו'" N12 (13.5.2021).

בן גביר בתקופה שקדמה למינויו לשר לביטחון לאומי מהוות אפקט מרתיע כלפי משטרת ישראל כמשטרה שממלאת את תפקידה כחוק. בן גביר הציב עצמו כגורם הפועל בשיטתיות נגד המשטרה, גם באמצעות פרובוקציות, ומפגין כלפיה עוינות. מינויו כשר האחראי על המשטרה הוא תמוה ביותר גם מן הבחינה הזו, בבחינת האדם האחרון שמתאים לכך. **בן גביר ואחריות מיניסטריאלית על המשטרה הם דבר והיפוכו, שלג חם.** כפי שנראה בהמשך, עברו של בן גביר מעיד על התנהגותו בהווה; וטענתו בפני בג"ץ, שלפיה התבגר והשתנה מאז – אין לה על מה לסמוך.

2.2 דרכי הפעולה של השר לצורך השתלטות על המשטרה

עוד קודם לכניסתו לתפקיד וביתר שאת מעת שמונה, בן גביר פועל בדרכים מגוונות על מנת להשתלט על המשטרה, להנהיג אותה ולהשליט את עמדותיו ורצונו עליה, הוא עושה זאת בדרכים מגוונות: החל מתיקוני חקיקה שנועדו להפוך אותו ל"מפכ"ל על", התערבות מתמדת ומתן הנחיות ישירות לשוטרים ועשיית שימוש בוטה בסמכותו הרחבה בתחום המינויים כדי ליצור משטרה כנועה לשר.

בטרם נפרט את דרכי הפעולה של השר בן גביר לצורך השתלטות על המשטרה יש להדגיש שתי נקודות חשובות:

האחת, ההתמקדות בעבודה זו באיתמר בן גביר אינה גורעת מאחריותו הקולקטיבית של כל שרי הממשלה ומאחריותו המוגברת של ראש הממשלה, כראשון בין שווים למצב המשטרה. מצד שני, אחריות מתוספת זו אינה גורעת מאחריותו המיוחדת של השר בן גביר בתחומי המשרד עליו הוא מופקד (המשרד לביטחון לאומי) ומהשפעתו העודפת בממשלה על היחס השלילי כלפי ציבורים

מסוימים לרבות האזרחים ערבים, המתנגדים למדיניות הממשלה ומשפחות החטופים.

שנית, השתלטות של השר לביטחון לאומי על המשטרה התאפשרה גם מכיוון שעוד קודם לכניסתו של השר בן גביר לתפקיד, משטרת ישראל הייתה גוף שהוחלש לאורך השנים זכה לרמת אמון נמוכה בקרב הציבור.⁹⁰

2.2.1. שינוי שם המשרד - המשרד לביטחון לאומי וריכוז סמכויות האכיפה בידי

ב־8 בינואר 2023, התקבלה החלטת ממשלה בדבר שינוי שם המשרד לביטחון פנים לשמו הנוכחי - המשרד לביטחון לאומי ושינוי בחלוקת התפקידים בממשלה.⁹¹

מעבר לעלות הכספית שנגרמה עקב שינוי השם, עצם השינוי בשם המשרד מהמשרד לביטחון פנים למשרד לביטחון לאומי משמיע התנכרות למיעוט הערבי, שאיננו חלק מן הלאום. ולאחר שינוי שם המשרד, המשרד לביטחון לאומי עלול להתפס כמעניק ביטחון ליהודים בלבד.

נוסף על שינוי שם המשרד, החלטת הממשלה כללה גם שינויים בחלוקת התפקידים בממשלה. בהתאם להחלטה, נקבע כי השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר, יכהן גם בתפקיד השר לחיזוק וקידום קהילתי. בנוסף נערך שינוי בחלוקת התפקידים בממשלה במגמה להעמיד לרשותו של בן גביר גם סמכויות אכיפה המצויות במשרדי ממשלה אחרים לטובת קידום האג'נדה שלו.⁹² כך למשל,

90 שיעור האמון במשטרת ישראל עומד על כשליש (35%) בקרב היהודים ואילו בקרב הערבים שיעור נותני האמון במשטרה נמוך יותר ועומד על 17%. ממד הדמוקרטיה לשנת 2023 עולה כי אמון השמאל במשטרה ירד ב־12% לעומת שנת 2022. תמר הרמן, אור ענבי, ירון קפלן ואינה אורלי ספוז'ניקוב מדד הדמוקרטיה הישראלית 2023, 100 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2023).

91 החלטה מס' 22 של הממשלה ה־37, שינוי שם המשרד לביטחון הפנים למשרד לביטחון לאומי ושינוי בחלוקת התפקידים בממשלה (8.1.2023).

92 מאיר תורג'מן "התוכנית של השר הראשון לביטחון לאומי: 'עד היום מינו שר שניסה להסתדר, אני בא עם כוח פוליטי'" Ynet (25.11.2022).

בחודש אפריל 2024, במסגרת מימוש ההסכמים הקואליציוניים, הממשלה אישרה את העברת הרשות לאכיפה במקרקעין ממשרד האוצר למשרד לביטחון לאומי. הרשות שנלחמת בעבירות תכנון ובנייה משמשת זרוע אכיפה נגד בנייה לא חוקית.

ברשויות הערביות התנגדו למהלך וטענו כי הוא יאפשר לבן גביר "להמשיך לממש אג'נדה קיצונית ומסוכנת נגד החברה הערבית"⁹³. זאת בהתחשב בכך שעיקר צווי ההריסה המנהליים שהרשות מנפיקה מוצאים במחוז הדרום, ומתמקדים בעיקרם ביישובי הבדואים. נטען כי העברת הרשות לאכיפה במקרקעין ממשרד האוצר למשרד לביטחון לאומי מאפשרת לשר בן גביר ליישם מדיניות דומה של אכיפה והריסה, כפי שהיא מבוצעת ביישובי הבדואים בנגב, גם ביישובים הערבים בגליל. זאת תוך התעלמות מהמציאות הבעייתית ביותר של היעדר תוכניות לבנייה עבור הציבור הערבי והפקדת האכיפה בידי מי שמבקש לעורר מדנים באמצעות מדינות של אפליה. מדובר, לכן, במתכון להתנגשויות אלימות על רקע של אכיפה דרקונית, בלתי מתחשבת ובלתי שוויונית. השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר מסר לאחר קבלת ההחלטה: "העברת הרשות לאכיפה במקרקעין הינה אבן דרך משמעותית בשיפור היכולות של מדינת ישראל באכיפה כנגד עבירות הבנייה הבלתי חוקיות. כפי שעשינו עד עכשיו שהכפלנו את האכיפה בבנייה הבלתי חוקית בנגב, נמשיך ביתר שאת ונחזיר את המשילות. מי שיפר את החוק ימצא מולו יד קשה ואפס סובלנות"⁹⁴.

נציין כי במקביל אין אכיפה מוגברת כלפי בנייה בלתי חוקית של יהודים ואין אכיפה על מאחזים בלתי חוקיים בגדה. ואף מעבר לכך, ניתן גיבוי להקמת מאחזים בלתי חוקיים – כך למשל, בינואר 2023 אמר בן גביר שהוא נותן גיבוי מלא ומוחלט להקמת יישוב מלא באביתר על אף שמדובר בהתיישבות בלתי חוקית.

93 גיא נרדי ושני אשכנזי "הפיקוח על עבירות בנייה יועבר לבן גביר: 'חשש שיפעל באופן גזעני נגד החברה הערבית'" כלכליסט (7.4.2024)

2.2.2. תיקון פקודת המשטרה וחשיפת מטרתו האמיתית של השר בן גביר - להפוך ל"מפכ"ל-על", תוך ניצול אי-הבהירות שבין עקרונות ומדיניות לבין החלטות קונקרטיים-אופרטיביות-טקטיות

בהתאם להסכם הקואליציוני בין מפלגת "עוצמה יהודית" למפלגת ה"ליכוד", ועוד קודם להשבעתו כשר בממשלה וטרם כינונה של הממשלה ה-37, יזם בן גביר מהלך חקיקתי לשינוי הוראות יסוד בפקודת המשטרה [נוסח חדש].⁹⁵ ההסכם הקואליציוני קבע כי פקודת המשטרה תתוקן כך שהשר בן גביר יקבל סמכויות מול המשטרה בדומה לסמכויות של שר הביטחון מול צה"ל. זאת, למרות שמדובר בשני גופים שונים מבחינת ייעודם, תכליתיהם ודרכי פעולתם, וההשוואה ביניהם היא מופרכת ומעוותת.⁹⁶ התיקון אשר התבסס, כאמור, על אנלוגיה מופרכת לצבא; קודם בהליך חקיקה מהיר, שלא קדמה לו עבודת מטה משלתית ותוך התעלמות מחוות הדעת של הייעוץ המשפטי.

מהותו של המהלך: הרחבת סמכויותיו של השר לביטחון לאומי תוך הסטת והעברת סמכויות משמעותיות מן המפקח הכללי של המשטרה לשר ביטחון הפנים. קרי שינוי מהותי ביחס לסמכויות השר באופן המאפשר הכנסת שיקולים פוליטיים לתוך החלטות מקצועיות רגישות של המשטרה. הצעת החוק נועדה למעשה להעניק לשר לביטחון לאומי שליטה כמעט מוחלטת במשטרה, באמצעות הקביעה כי משטרת ישראל כפופה לממשלה ולשר. כן נקבע כי מפכ"ל המשטרה יהיה כפוף לשר וכי הוא מופקד על ניהול משטרת ישראל

95 ביום 12.12.2022 הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (סמכויות), התשפ"ג-2022.

96 לעניין זה ראו דברים שאמר השר לביטחון פנים באותה העת, עמר בר-לב, באשר למופרכות ההשוואה בין כפיפות הצבא לשר הביטחון לכפיפות המשטרה לשר לביטחון לאומי: "ההקבלה הזו אינה נכונה ואינה ראויה במדינה דמוקרטית. בעוד שהצבא נלחם באויבים מבחוץ ומורשה ואף מחויב להפעיל כוח, כל סוג של כוח, במסגרת מלחמה, לחימה בטרור והגנה על ביטחון המדינה, וצה"ל כפוף אך ורק לחוק-יסוד: הצבא ולערך טוהר הנשק, משטרת ישראל פועלת כלפי אזרחי המדינה ולא כלפי אויב חיצוני. וכאשר משטרת ישראל פועלת כלפי אזרחי המדינה היא איננה כפופה לשר לביטחון הפנים כפי שצה"ל כפוף לשר הביטחון, מכיוון שמשטרת ישראל כפופה בראש ובראשונה ומעל לכול לחוקי מדינת ישראל, וזאת אף מעל ומעבר לכפיפותה לממשלת ישראל. הישיבה ה-13 של הכנסת ה-25, דברי הכנסת חוברת ה', 57-58 (13.12.2022).

”והכול בהתאם להתוויית המדיניות ולעקרונות הכלליים של השר” (סעיף 9 לפקודת המשטרה).

לעומת מה שהתווסף, חסרים בחוק מאפיינים הכרחיים לחוק משטרה סביר – כפיפות המשטרה לחוק וחובתה לפעול באופן ענייני, מקצועי, שוויוני ואי-פוליטי. האיזונים בין הדרג הפוליטי לדרג המקצועי במשטרה נדרשים נוכח הסמכויות מרחיקות הלכת של המשטרה, המקנות לה את היכולת לפגוע בזכויות יסוד מוגנות, כגון חופש הביטוי והמחאה, הזכות לחירות, הזכות לשלמות הגוף, הזכות להליך הוגן, הזכות לפרטיות, זכות הקניין, חופש התנועה ועוד. כוחה זה של המשטרה והפוטנציאל הממשי לפגיעה קשה ובלתי מידתית בזכויות אדם דורשים הקפדה יתרה על כך שהכוח לא יהפוך לבלתי מוגבל. הם אף דורשים הקפדה על כך שהשימוש בכוח ייעשה למטרה של אכיפת הדין בצורה שוויונית ושלא ייעשה בו שימוש לקידומן של מטרות פוליטיות של השר האחראי על המשטרה. משטרה פוליטית, העושה שימוש בכוחה כדי לקדם אינטרסים פוליטיים ומפלגתיים, היא סממן של משטרים דיקטטוריים. משטרה כזו טומנת בחובה סכנה של ממש לשלטון החוק.⁹⁷

הצעת החוק ספגה ביקורת מגורמים שונים בטענה שהצעת החוק תוביל לפוליטיזציה של המשטרה.⁹⁸ על אף הביקורת הרבה, ביום 27.12.2022 אושר (באופן חלקי) תיקון מס' 37 לפקודת המשטרה.⁹⁹ לאחר אישורו של התיקון הוגשו לבית המשפט העליון, בתחילת שנת 2023, ארבע עתירות שבהן התבקש בית המשפט להורות על ביטולו של התיקון. בעתירות נטען כי בתיקון מס' 37 גלומים קשיים חוקתיים מהותיים, משניתן לפרשו ככזה המאפשר לשר לביטחון לאומי להתערב באופן פסול בשיקול הדעת המקצועי של המשטרה. נטען כי התיקון לחוק עניינו – בפוליטיזציה של המשטרה ובהפיכתה לכלי שרת לקידום

97 פסקאות 7-8 לעתירה של האגודה לזכויות האזרח נגד תיקון מס' 37; עמיחי כהן, עודד רון וגיא לוריא, חוות דעה בנושא הצעת חוק פקודת המשטרה (תיקון – סמכויות), התשפ"ג-2022 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 13.12.2022).

98 חשוב לציין כי תהליכים אלו של פוליטיזציה אינם מנותקים מהמגמה הכללית של פוליטיזציה שמובילה הממשלה בזירות שונות בשירות הציבורי.

99 פקודת המשטרה (תיקון מס' 37), התשפ"ג-2023

האג'נדה הפוליטית והאידיאולוגית של מי שמכהן בתפקיד השר לביטחון לאומי.

בחודש ינואר 2024 הגישה היועצת המשפטית לממשלה את תגובתה לעתירות. את תשובתה של היועצת, המתפרשת על פני עשרות עמודים, אפשר לסכם בשורה אחת המופיעה בחוות דעתה: "התיקון לחוק אכן יצר מבנה משטרי המאפשר פוליטיזציה של הפעלת הכוח המשטרתית. על כן, התיקון, לפי לשונו הפשוטה, אינו חוקתי"¹⁰⁰. מסקנתה של היועמ"שית הייתה כי על בג"ץ לבטל את סמכות השר להתוות מדיניות לחקירות, אך יש בידו להימנע מלבטל את שאר חלקיו של התיקון. לדידה של היועמ"שית, במקום ביטול התיקון, יכול בית המשפט להעניק להוראותיו פרשנות מקיימת – כך שכל אחד מהסעיפים יפורש בצמצום ובאופן התואם את העקרונות החוקתיים ואת עקרון עצמאות המשטרה, מקצועיותה ואופייה האפוליטי.¹⁰¹

השר לביטחון לאומי הגיש את תשובתו לעתירה בחודש מרץ 2024 (זאת לאחר שהיועצת המשפטית אישרה לו ייצוג עצמאי לבקשתו). בתשובתו לעתירה, גרס כי התיקון לחוק וכהונתו כשר לביטחון לאומי מגבירים את אמון הציבור במשטרה ומקדמים את פעולתה בהתאם לעקרונות הדמוקרטיה.¹⁰² כן נכתב כי דוח ועדת החקירה הממלכתית לחקר אסון המרון מלמד כי נדרשת מעורבות גדולה עוד יותר של השר הממונה על המשטרה בניהול ענייניה של המשטרה, אפילו באופן העולה על זו הנובעת מהתיקון.

על יסוד חוות הדעת היסודית של היועצת המשפטית לממשלה ומשניה, ניתן להצביע על שני נגמים יסודיים בתיקון מס' 37: ראשית, עוגנה בו מעורבותו של השר בעבודת המשטרה בענייני מדיניות, מבלי שהיקף המעורבות הוגדר; ולכן,

100 ס' 5 לתשובת המדינה בבג"ץ 8987/22 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת (28.3.2024) (להלן: "בג"ץ 8987/22").

101 תגובת המדינה מיום 15.3.2023 לבקשת העותרות למתן צו ביניים בבג"ץ 8987/22 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת. סוזי נבו ומירית שרעבי – לביא "תזכורת: המשטרה שייכת למדינה ולא לשר" N12 (7.4.2024).

102 לא ברור כיצד יקודם אמון הציבור במשטרה בקרב הציבור הערבי והציבור היהודי המתנגד לבן גביר.

נוצר סיכון למעורבות המונעת על ידי שיקולים זרים ופוליטיים. ידוע שההבחנה בין קביעת מדיניות ועקרונות יסוד לבין התערבות בעניינים אופרטיביים פרטיים אינה פשוטה כלל, וקל להסוות את ההתערבות הפרטנית כאילו נפלה בגדר קביעת מדיניות. והשני, לא עוגן בתיקון האידך גיסא, הצד השני של המטבע – חובתה של המשטרה להפעיל את סמכויותיה באופן מקצועי ושוויוני, כאשר היא נתונה למרותו של הדין בלבד. הסירוב המפגיע של הכנסת לעגן בתיקון את העיקרון הזה, למרות שהדבר הוצע ונדרש, חושף את פניו האמיתיים של התיקון, שכל כולו קלקול. השילוב של שני הפגמים האמורים, יחד עם הסמכויות הרחבות ממילא שיש כבר היום לשר (כמו סמכותו לאשר מינוי של קצינים בכירים), מפר את האיזון הנדרש בין הדרג הנבחר (השר) לבין הדרג הממונה (המפקח הכללי של המשטרה) ועלול לפגוע במעמדו ובתפקידו של המפקח הכללי של המשטרה ולאפשר לשר לתפקד למעשה כ"מפכ"ל על". פרשנות מקיימת לא תוכל להועיל משום שהיא מבוססת על כבוד לפרשנותו של בית המשפט ועל התנהגות תמת'לב וסבירה – מה שלא ניתן להניח בענייננו. זאת ועוד, לא ניתן לפקח על מה שנעשה בחדרי חדרים, ובמיוחד לא על המוטיבציות והתובנות של מפקדי המשטרה.

על כוונותיו של בן גביר להשתלט על המשטרה ניתן ללמוד גם מהניסיון שלא צלח להקים משמר לאומי מתחתיו – גוף שיטור שיהיה בכפיפות ישירה לשר לביטחון לאומי – "המיליציה של בן גביר". בחודש אפריל 2023 אישרה הממשלה את הקמת המשמר הלאומי, גוף חדש שיפעל תחת המשרד לביטחון לאומי ויהיה כפוף לבן גביר. הקמתו של המשמר הלאומי סוכמה כבר בהסכם הקואליציוני בין מפלגת "עוצמה יהודית" למפלגת ה"ליכוד" כחלק מתיוגם של הערבים אזרחי ישראל כאיום אסטרטגי. מטרתו המוצהרת של המשמר הלאומי – להילחם בתופעת הפרוטקשן בחברה הערבית, במשפחות הפשע ובפשיעה במגזר החקלאי כדי להחזיר את ה"משילות". למשמר הלאומי אמורה להיות יכולת להקפיץ כוחות גדולים לאירועי חירום, כמו הפרות סדר בערים המעורבות.¹⁰³

103 לעניין זה ראו עמיר קורץ "המשטרה של בן גביר": תעלה מיליארדים, תחרה במשטרה וייקח שנים להקימה" כלכליסט (29.3.2023).

על פי ההצעה שאושרה בישיבת הממשלה הוטל על השר לביטחון לאומי להקים ועדה בראשות מנכ"ל המשרד לביטחון לאומי ובהשתתפות, בין היתר, של נציגי משרד ראש הממשלה, משרד הביטחון, משרד המשפטים, משרד האוצר, משטרת ישראל וצה"ל למימוש ההחלטה. נקבע כי הוועדה תגיש לשר לביטחון לאומי את המלצותיה ביחס לאופן יישום החלטת הממשלה.¹⁰⁴

למעשה מדובר במהלך של "יד חזקה" כלפי ציבור מסוים שסומן על ידי השר בן גביר – משטרה מיוחדת, נוספת, שנועדה "לטפל" בערבים. החשש מפני גוף כזה שימשש כלי פוליטי בידי השר ושיפעל מתוך התנשאות ועוינות כלפי הציבור הערבי, זועק לשמיים. נוסף על כך, הקמת המשמר הלאומי עלולה להחריף את הפוליטיזציה של השיטור בישראל. מהמהלך עולה שכנה למעורבות פוליטית פסולה באכיפת החוק. יש לחשוש ממהלך מעין זה במיוחד על רקע הניסיונות מצד השר לביטחון לאומי להתערב בשיקול הדעת המבצעי־אופרטיבי של הדרגים המקצועיים במשטרת ישראל.¹⁰⁵ "חשש זה מדגיש את חיוניות השמירה על העצמאות האופרטיבית של גורמי המקצוע שיש להם סמכויות שיטור. בפרט, יש לחשוש מפני הקמת כוח חדש, בעל סמכויות שיטור, שלא יכלול את המנגנונים והתרבות הארגונית הקיימים היום במשטרת ישראל המגנים מפני מעורבות פוליטית פסולה באכיפת החוק. עולה החשש שהחלטה זו, בפרט אם תתקבל בחיפזון וללא ביסוס ראוי, עלולה להביא למעורבות פוליטית פסולה בשיטור בישראל, באופן שיפגע באכיפה השוויונית, המקצועית ונטולת הפניות של החוק."¹⁰⁶

גם היועמ"שית הביעה התנגדות להקמת היחידה החוץ־משטרתית תחת בן גביר, בטענה שיש מניעה משפטית לעשות זאת. היועמ"שית טענה כי המשטרה היא זו שצריכה, ואף יכולה, להתמודד עם בעיות הביטחון ללא צורך בגוף נוסף.¹⁰⁷

104 החלטה מס' 442 של הממשלה ה-37 להקמת משמר לאומי בישראל (2.4.2023).

105 ראו למשל החלטה מיום 19.3.2023 בבג"ץ 8987/22, לעיל ה"ש 100.

106 ערן שמיר־בורר, עמיחי כהן, גיא לוריא ואסף שפירא הצעה להחלטת ממשלה בדבר הקמת "המשמר הלאומי לישראל" – חוות דעת (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 30.3.2023).

107 היועמ"שית הסתייגה אף מאופן קידום התהליך: "הצעת המחליטים לוקה בכך שמבחינה תהליכית היא מגלמת היפוך בסדר הפעולות ועבודת המטה הרגילים הדרושים

בינתיים, מבוקשו של השר לא ניתן לו, אף שהוועדה להקמת המשמר הלאומי, בראשות עו"ד שלמה בן אליהו, המליצה לממשלה להורות על הקמת המשמר הלאומי לאלתר תוך הקצאת התקציבים הנדרשים לכך. אלא שהוועדה קבעה כי המשמר הלאומי, שבראשו יעמוד ניצב, יהיה כפוף למפכ"ל המשטרה (ולא לשר לביטחון לאומי) ויהווה חלק ממשמר הגבול. לאור המלצה זו של הוועדה טרם הושלם המהלך.

2.2.3. התערבות מתמדת בעניינים קונקרטיים של המשטרה, גם תוך עקיפת המפכ"ל (micro-management)

מוסכמת יסוד היא שהשר האחראי על המשטרה מוסמך להתוות מדיניות כללית, למעט בתחום החקירות. אולם, אין הוא רשאי להנחות את המשטרה בתחום הטקטי-אופרטיבי, ובעניינים קונקרטיים (כמו, כיצד לנהוג בהפגנה מסוימת). הבחנה זו נועדה להבטיח שפעולתה של המשטרה תהיה אך ורק לפי דין, ולפי שיקולים מקצועיים, ענייניים ואפוליטיים. להבחנה זו משמעות מיוחדת כאשר מדובר בשר שיש לו אג'נדה פוליטית פרטיקולרית ברורה שאופייה גזעני ומפלה.

כפי שנראה להלן, מאז שמונה לתפקיד השר לביטחון לאומי מועלות נגד בן גביר טענות רבות על התערבותו המתמדת בעניינים קונקרטיים של המשטרה: במתן הנחיות מבצעיות למשטרה, שיחות ישירות עם ניצבים ואף עם דרגים נמוכים יותר, הגעה לחפ"ק המשטרה, הגעה להריסות בתים במזרח ירושלים וביישובים הלא מוכרים בנגב ועוד. להלן דוגמאות אחדות.

לשם קבלת החלטת מדיניות חדשה, קל וחומר לגבי הקמת גוף ביטחון ואכיפת חוק חדש. על פי ההצעה, הממשלה מחליטה כבר עתה על הקמת גוף חדש ואף קובעת את ייעודו ותפקידיו, כאשר תפקיד הוועדה הבינמשרדית הוא יישום החלטת הממשלה. זאת, עוד בטרם נערכה עבודת מטה שתגדיר את הצורך בגוף חדש, את ייעודו, את תפקידיו ומשימותיו, את שיוכו הארגוני, את דפוסי פעולתו ומקורות מימונו. בכך נראה כי החלטת הממשלה על הקמה של גוף מורכב שכזה ועל קביעת ייעודו ותפקידיו, לוקה בהיעדר תשתית עובדתית ומקצועית נחוצה, ומגבילה מראש את שיקול דעתה של הוועדה. "ראו: מאיר חורג'מן וטובה צימוקי "צמרת המשטרה נגד בן גביר: 'עמדת המפכ"ל מייצגת את כולנו' אלו נימוקי היועמ"שית" Ynet (2.4.2023) וכן ירון אברהם, דפנה ליאל ומשה נוסבאום "פרסום ראשון: היועמ"שית מתנגדת להקמת המשמר הלאומי תחת בן גביר" N12 (2.4.2023).

בינואר 2023 הורה מפכ"ל המשטרה, קובי שבתאי, למפקדים בארגון לאכוף את האיסור על הנפת דגלי פלסטין במרחב הציבורי. הוא עשה זאת בעקבות הנחיה שקיבל מהשר לביטחון לאומי, וללא בסיס חוקי לאיסור גורף כזה.¹⁰⁸ הסמכות לאסור על הנפת דגלים מוקנית למפכ"ל מתוקף פקודת המשטרה, ככל ש"הצגתו או פרישתו של דגל או סמל שיש בו כדי לעורר להפרת השלום".¹⁰⁹ ללמדנו שהשר מתנהל כמפכ"ל-לעל, המנהל את המשטרה בניהול פרטני וטקטי. אלא שעד להנחיה כאמור ההחלטה בנושא הושארה לשיקול דעתם של מפקדי המחוזות. בנוסף, בהתאם להנחיות היועמ"ש מ'2006 ו'2014, יש לאכוף את הסעיף רק כשקיימת "רמת הסתברות גבוהה להפרה חמורה של שלום הציבור".

בחודש פברואר 2023 פורסם כי על רקע העימות בינו לבין המפכ"ל ולאור חוסר שביעות הרצון של השר בן גביר מהתמודדות המשטרה עם המחאה נגד ההפיכה המשטרית, השר בן גביר גייס צוות ניצבים בדימוס שיסייע למפכ"ל להתמודד עם המחאות והפשיעה.¹¹⁰ עוד באותו החודש (פברואר 2023) במהלך אירועי המחאה שהתקיימו בירושלים, הביע השר בן גביר, בפומבי, את חוסר שביעות הרצון שלו מאופן התנהלות המשטרה באותו אירוע, והודיע כי יזמין את מפקד מחוז ירושלים, ניצב דורון תורג'מן, לשיחת ברור בנושא. לדידו של השר בן גביר, במהלך ההפגנות נגד ההפיכה המשטרית, לא הופעל מספיק כוח על ידי המשטרה. בן גביר תקף את המשטרה ואמר: "משטרת ירושלים איבדה שליטה על האנרכיסטים". בתגובה, המפכ"ל הוציא הודעת גיבוי לתורג'מן, וביקר את התנהלות השר: "מצר על כך שבירור הנושא מתבצע באופן פומבי בעוד כוחות

108 הוראת השר למפכ"ל ניתנה על רקע חגיגות השחרור של האסיר הביטחוני כרים יונס, שהתקיימו בכפר עארה במסגרתן הונפו דגלי פלסטין. כמו כן, לשכת השר הודיעה כי השר הורה למפכ"ל לקיים תחקיר פנימי שיבדוק מדוע הוראתו למנוע את חגיגות השחרור בעארה בוצעה באופן חלקי בידי השוטרים. בן גביר ביקש כי התחקיר יוצג בפניו "כדי לוודא שאירועים כאלו לא יחזרו על עצמם בעתיד". יהושע (ג'וש) בריינר "בהנחיית בן גביר, שבתאי הורה לאכוף איסור הנפת דגלי פלסטין בציבור" הארץ (8.1.2023).

109 סעיף 82(א) לפקודת המשטרה.

110 לירן לוי "בן גביר מגבש צוות ניצבים בדימוס מאחורי גב המפכ"ל: 'מתקשה להתמודד עם המחאות'" Ynet (10.2.2023).

המשטרה פועלים בשטח, ולא באמצעות תחקיר מבצעי ענייני המתבצע בסיום הפעילות כמקובל".¹¹¹

בחודש מרץ 2023 בכירים במשטרה, בשב"ס ובמערך הכבאות זומנו לדיון בהיערכות לחודש הרמדאן בחדר הסיעה של "עוצמה יהודית", במהלך שמסמל ערבוב פסול בין המפלגתי לבין הממלכתי. זאת, בניגוד לנוהג המקובל, שלפיו דיונים מקצועיים מתקיימים בשלכת השר הממונה על המשטרה. לאחר פרסום הפרטים בטוויטר הועברה הפגישה לאולם סמוך.¹¹²

ב־11.7.2023 שוחח השר בן גביר עם מפקד מחוז מרכז דאז, ניצב אבי ביטון, ולפי הודעת השר כפי שפורסמה בכלי התקשורת הוא "ביקש להבין מדוע קיימת אפליה באכיפה בין מפגיני ימין ומפגיני שמאל, ומדוע שוטר שלך טיזר אל מול מפגין בודד, בעוד דבר כזה לא קרה מול אלפי מפגיני שמאל מהבוקר. מפקד המחוז הודיע לשר בעקבות פניית השר, כי ינחה על טיפול משמעותי לשוטר".¹¹³

בעקבות תלונות של ניצבים כי השר מתקשר אליהם בעיצומה של פעולה מבצעית, הוציא המפכ"ל הנחיה שלפיה נאסר על ניצבי המשטרה לשוחח עם השר בן גביר. פורסם כי על אף ההנחיה, השר בן גביר המשיך להתקשר לניצבים בעת ולאחר הפגנות ושאל אותם שאלות כמו "כמה דוחות רשמתי למפגינים?", וכן שאלות בכל הנוגע לטיפול בחסימות של צירים.¹¹⁴ ב־1.3.2023 פרסם בן גביר ברשתות החברתיות כי הוא הגיע לחפ"ק המשטרתי והנחה את השוטרים בו לגלות אפס סובלנות כלפי המפגינים ה"אנרכיסטים" (בלשונו) שתוקפים שוטרים. כן הנחה את השוטרים שלא לאפשר חסימת כבישים.

111 לירן לוי, חיים גולדיטש ומאיר תורג'מן "בן גביר נזף בבכיר במשטרה על הטיפול במפגיני המחאה. המפכ"ל: 'מגבה את הקצין'" **ynet** (9.2.2023).

112 נעה שפיגל "במקום בלשכת השר, קציני משטרה זומנו לדיון בהיערכות לרמדאן בחדר סיעת עוצמה יהודית" **הארץ** (5.3.2023).

113 מאיר תורג'מן ומורן אזולאי "עוקף את המפכ"ל, בזמן הפגנות: שיחת בן גביר עם מפקד המחוז, הנזיפה והטעות" **Ynet** (11.7.2023).

114 מאיר תורג'מן "מעל ראשו של המפכ"ל: 'בן גביר שוחח עם ניצבים'" (14.3.2023).

ההנחיות של השר בן גביר למשטרה כיצד יש לטפל בהפגנות ניתנו אגב הפרת הוראות היועצת המשפטית לממשלה שלפיהן השר מוסמך לקבוע מדיניות ועקרונות כלליים ולפקח על עבודת המשטרה, אך אינו מוסמך להתערב בפרטי הביצוע האופרטיבי של המדיניות האמורה, וכי עניין זה שייך לדרג המקצועי של המשטרה.

בשל התערבותו של השר בן גביר בעניינים פרטניים, בעתירות נגד תיקון פקודת המשטרה, הוגשו בקשות לצווי ביניים שבמסגרתם התבקש בית המשפט להורות לשר בן גביר להימנע ממתן הוראות והנחיות בכל עניין הנוגע למימוש זכות ההפגנה. במענה לבקשה למתן צו ביניים, הבהירה היועמ"שית כי יש בסיס של ממש לטענות העותרים ביחס לאירועים שפורטו בבקשות למתן צווי ביניים. היועמ"שית קבעה כי "בחינת האירועים האמורים, וזאת גם על בסיס הנמסר

ממשטרת ישראל, מעלה על פניו, כי מתעורר חשש ממשי כי בחלק מהמקרים נחצה קו הגבול, וניתנו הלכה למעשה עליידי השר הנחיות אופרטיביות לדרג המקצועי במשטרה ביחס לאירועים פרטניים".¹¹⁵

ואכן, בג"ץ הורה פעמיים, תחילה בהחלטה מחודש מרץ 2023 ולאחר שזו לא כובדה בצו נוסף מינואר 2024 – כי על השר בן גביר להימנע מלתת הנחיות והוראות אופרטיביות בדבר יישום מדיניותו, בכל הנוגע לחופש ההפגנה והמחאה. "להימנע ממתן הוראות אופרטיביות למשטרה, באופן ישיר או עקיף, בפרט בכל הנוגע למחאות ציבוריות נגד השלטון".¹¹⁶

תגובתו של השר בן גביר לצו הנוסף מחודש ינואר 2024 הייתה: "החלטת בג"ץ שמונעת ממני את הסמכות למנוע תמיכה באויב בשעת מלחמה, היא בלבול מוסרי חמור. מדינת ישראל נלחמת על קיומה וביטחונה, ולא נתפס כיצד אפשר לקבל החלטה כזאת המאפשרת לאויב להפגין נגד חיילינו, במיוחד בזמן שיוס' יום אנו קוברים את מיטב לוחמינו". במלים אחרות: בן גביר שם עצמו מעל בית המשפט ומותח עליו ביקורת. קשה להניח כי יכבד את החלטות בית המשפט שלתפישתו מאפשרות תמיכה באויב בשעת מלחמה".

גם לאחר פסיקת בג"ץ אשר אסרה עליו מפורשות, המשיך השר בן גביר במתן ההנחיות למשטרה ולשוטרים. ולא אחת נענו המפקדים במשטרה להנחיותיו. בעצם כך שהוא ממשיך בדרכו על אף עמדת היועמ"שית בנושא ועל אף קיומה של פסיקת בג"ץ, חותר השר בן גביר תחת שלטון החוק, המחייב יחס של כבוד כלפי החלטות שיפוטיות. בהתנהלותו הוא משמש מופת שלילי לכפופים לו במשטרה ולכלל הציבור.

115 פסקה 23 למענה לביקשה לצו ביניים.

116 החלטות מיום 19.3.2023 ומיום 10.1.2024 (בג"ץ 8987/22, לעיל ה"ש 100. כן ראו "תיקון פקודת המשטרה – סמכויות השר לביטחון לאומי (יחוק בן גביר)" אתר האגודה לזכויות האזרח (10.1.2024).

2.2.4. עשיית שימוש בוטה בסמכותו הרחבה בתחום המינויים כדי ליצור משטרה כנועה לשר - הדחת מפקדים עצמאיים הנאמנים לחוק וקידום הנאמנים לשר ולא לחוק

לנושא המינויים יש קשר מובהק לפופוליזם האוטוריטרי - משטר סמכותני המתאפיין בכוח רב ובלתי מרוסן של השלטון, בפולריזם מוגבל ובישימוש באמצעי דיכוי. הפופוליזם האוטוריטרי נלחם באליטה המקצועית של עובדי הציבור ופועל להחלפתה בכאלה שתכונתם היחידה היא נאמנות מוחלטת לשר הממנה. לדגם זה של הפופוליזם מופעים במספר מדינות בשנים האחרונות ביניהן: ארצות הברית בזמן כהונתו של הנשיא דונלד טרמפ, נשיא הונגריה ויקטור אורבן, נשיא הודו נרדנה מודו ונשיא ברזיל ז'איר בולסנרו.¹¹⁷

ואכן אחד מהשינויים הבולטים שביצע השר בן גביר במשטרה נוגע לנושא המינויים ואופן קידום הקצינים. מעת שנכנס לתפקיד דואג השר בן גביר להיות מעורב, באופן אישי, במינויים, ובמקרים רבים גם מראיין אישית את המועמדים. היחס הכולל של השר בן גביר לנושא המינויים הוא ההפך ממה שצריך בשירות ציבורי מקצועי בכלל, ובגוף המרכזי של אכיפת החוק במיוחד, שצריך להיות כפוף לחוק בלבד, ענייני מקצועי ושווינו. במקום זה, נקט בן גביר במינויים מוטים פוליטית, שלא על בסיס מקצועי, ובאופן שמבטיח נאמנות לשר ולא נאמנות לחוק ולטובת הציבור. מדובר בקידום וגיבוי לשוטרים שפועלים בהתאם למשנתו האידיאולוגית-פוליטית של השר (לרבות עשייה עבריינית ובלתי חוקית) והדחת מי שאינו פועל בהתאם. ניתן לראות בשימוש שעושה השר בן גביר בהליך של הדחה ובמינויים כדי לשנות את התרבות הארגונית מתרבות עניינית, מקצועית ושווינוית לתרבות בשירות השר: במקום שלטון חוק, שלטון של רוח השר והאידיאולוגיה הקיצונית-משיחית שלו. כתוצאה מכך, מי שרוצה להיות מקודם - יכווין את מדיניותו לכזאת שהשר מעוניין בה. לבכירי המשטרה ברור שיישור קו עם בן גביר וקליעה לעמדותיו של בן גביר הוא המפתח למינוי ולקידום. לעומת זאת, ניסיון בתחום והתאמה עניינית-מקצועית לתפקיד אינם

117 מוטה קרמניצר "משבר הדמוקרטיה ועלייה הפופוליזם" דמוקרטיה עכשיו: סוגיות ואתגרים במאה ה-21, 93, 95 (2022).

נשקלים כלל. בכירים לשעבר במשטרה צוטטו כשהם אומרים: "זה כמו תוכנית ריאליטי – קח אותי בן גביר".¹¹⁸

בין מינויו הבולטים של השר בן גביר ניתן לציין:

ניצב אבשלום (אבשי) פלד הסמפכ"ל וממלא מקום המפכ"ל – באפריל 2023 מונה פלד, על ידי השר בן גביר, לתפקיד סגן המפכ"ל. בחודש אפריל 2024 הודיע השר בן גביר על כוונתו למנות את פלד למפכ"ל לאחר סיום תפקידו של רב-ניצב קובי שבתאי. החלטתו של השר בן גביר למנותו למפכ"ל תמוהה לאור העובדה שפלד לא מילא תפקיד של מפקד מחוז וכן לאור פרסומים לפיהם בשנת 2015, נחקר פלד במח"ש בחשד להפרת אמונים ושימוש לרעה בכוח המשרה. החקירה נפתחה לאחר שמהאזנת סתר עלה כי פלד פעל להכשיר עבירות בנייה בביתו שבמושב זכריה בתמורה למינוי קרוב של ראש המועצה לתפקיד במשטרה. בתום החקירה הומלץ שלא לקדמו לתפקיד ניצב. תיק החקירה נגד פלד במועצה האזורית מטה יהודה עדיין פתוח, ובעקבות הפרסומים בנושא פתח פלד לציבור את השטח עליו השתלט סמוך לביתו.¹¹⁹ בחוות דעתה של היועמ"שית לוועדה למינוי בכירים, נכתב כי "נפל פגם בהתנהלות" של ניצב פלד. היועמ"שית ציינה בחוות דעתה כי פלד ניצל, לכאורה, את תפקידו הציבורי לקידום עניינים אישיים וכי גרסתו של פלד במח"ש כללה סתירות מהותיות. בחודש יולי 2024, על רקע ההתלבטות בעניינו בוועדה למינוי בכירים, הודיע ניצב פלד כי הוא מסיר את מועמדותו לתפקיד המפכ"ל ופורש מהמשטרה. הודעתו של ניצב פלד הובילה את השר בן גביר לתקוף את היועמ"שית ואת הוועדה למינוי בכירים: "מהרגע הראשון היועצת המשפטית לממשלה והוועדה למינוי בכירים חיפשו את ניצב פלד, משום שמי שבחר בו לתפקיד המפכ"ל הוא השר בן גביר. ניצב פלד נקי מכל רבב, וכאשר קודם בעבר בתפקידיו במשטרה לא נטען נגדו דבר. כך נראה סיכול ממוקד של מועמד לתפקיד המפכ"ל, בידי פקידה שלא נבחרה בידי איש, ופועלת להצרת צעדי מהיום הראשון בו אני מכהן בתפקיד".

118 עמיר קורץ "הרוח הקיצונית של בן גביר מחלחלה ומחלישה את המשטרה" כלכליסט (7.8.2023).

119 יהושע (ג'וש) בריינר "בן גביר הציג את מועמדו למפכ"ל כבוגר אוני' וירג'יניה. בדיקה מעלה אחרת" הארץ (19.6.2024).

נראה שהסיבה שהשר בן גביר דחף למינויו של פלד הוא רצונו למנות למפכ"ל מישהו שיממש את רצונו ודרכו. במקרים שונים טען בן גביר כי ניצב פלד הוא היחיד שיממש את המדיניות שלו במשטרה;¹²⁰ כן דווח כי בדיון שנערך בשנת 2023 בהשתתפות ראש המטה של גביר, חנמאל דורפמן, הציג האחרון מספר דרישות כלפי ניצב פלד, ובתגובה השיב ניצב פלד לדורפמן כי: "מה שתבקשו יקרה. your wish is my command".¹²¹ השר בן גביר מכיר את ניצב פלד עוד מימיו כפעיל ימין קיצוני באזור חברון כאשר ניצב פלד היה מפקד מרחב חברון דרום ולא ממש הצליח להתמודד עם הפשיעה באזור. בטקס המינוי של ניצב פלד לסגן המפכ"ל אמר השר בן גביר כי ניצב פלד "לימד אותי מה זה לאהוב את המשטרה, להעריך את המשטרה. בתקופת השירות שלו בחברון הוא עשה פלאים".¹²² לא קשה לשער מה נחשב ל"פלאים" בביצועי המשטרה בעיניו של עבריין סדרתי. ניתן לתהות על פשרה של אותה אהבה והערכה של השר בן גביר למשטרה לאור העמדה הלעומתית המובהקת שנקט כלפי המשטרה באותן שנים (בן גביר שכמפורט לעיל התנגש רבות עם המשטרה, הגיש תביעות רבות נגדה ונגד שוטרים שנהגו לטענתו באלימות נגד מפגינים).

רביניצב דני לוי – מפכ"ל המשטרה: מונה לתפקיד מפקד מחוז החוף בקיץ 2023. מאז שמונה הוא עמד בקשר ישיר והדוק עם השר בן גביר ועם לשכתו. הוא פעל ביד קשה לצמצומן של המחאות מול בית ראש הממשלה בקיסריה ולסיכלן של ההפגנות לעצירת המלחמה בחיפה וביישובים הערבים שבתחום אחריותו. נטען כי שוטרי המחוז תחת פיקודו עוצרים את המפגינים בתואנות שווא וסופגים בשל כך ביקורת נוקבת על כך מבית השלום בחדרה ובמחוזי בחיפה.¹²³

120 יהושע (ג'וש) בריינר "בכירים במשטרה: מינוי פלד למפכ"ל ישלים את השתלטות בן גביר על הארגון" הארץ (9.4.2024) וכן: מרדכי גילת "בישראל הוקמה משטרה חדשה. יש סיבות טובות לפחד ממנה" הארץ (20.4.2024).

121 יהושע (ג'וש) בריינר ויהונתן ליס "בן גביר בחר למפכ"ל את אבשלום פלד, שמח"ש המליצה בעבר לא לקדמו לתפקיד ניצב" הארץ (8.4.2024).

122 שם.

123 יהושע (ג'וש) בריינר ועדי חשמונאי "מפקד מחוז החוף יצא למשימה שממנה מרוויח רק אדם אחד: בן גביר" הארץ (20.3.2024).

משאבשלום פלד הסיר את מועמדותו לתפקיד המפכ"ל, הודיע השר בן גביר כי בכוונתו להגיש לוועדה למינויים בכירים את מועמדותו של ניצב דני לוי. זאת, תוך שהוא "מדלג" על שני ניצבים ותיקים: מפקד מחוז מרכז ניצב אבי ביטון ומפקד מחוז דרום ניצב אמיר כהן. ניצב דני לוי נתפס בצמרת המשטרה ובסגל הבכיר בה כנאמנו ועושה דברו של השר בן גביר.¹²⁴ ואכן, מקורבים בלשכת השר בן גביר לא הכחישו כי אחד השיקולים בבחירתו לתפקיד המפכ"ל הוא הקרבה והנאמנות לשר והיכולת ליישם את "מדיניותו" של השר. כך למשל פורסם כי לוי הוקלט כשהוא אומר לשר בן גביר כי יתמוך בהריסת בתים של דרוזים בניגוד לעמדת ראש הממשלה והדרג המקצועי במשטרה.¹²⁵ ביום 14.8.2024 אישרה הוועדה המייעצת לבדיקת מינויים לתפקידים בכירים, בראשותו של נשיא בית המשפט העליון (בדימוס) הפרופ' אשר גרוניס, את מועמדותו של ניצב דני לוי למפכ"ל המשטרה.¹²⁶

124 פורסם כי רבים מחבריו לסגל הפיקוד הבכיר רואים בניצב דני לוי נאמנו של השר בן גביר, בפרט בהנחיות שלו לנהוג בכוח מול מפגיני קיסריה וכרכור הקוראים להדחתו של ראש הממשלה בנימין נתניהו. ראו למשל: מאיר תורג'מן, טובה צימוקי ומורן אזולאי "אבשלום פלד הסיר את מועמדותו למפכ"ל – בן גביר הציע ניצב אחר" *Ynet* (29.7.2024).

125 מיכאל האוזר טוב ויהושע (ג'וש) בריינר "אני הולך אתך!": המועמד למפכ"ל, דני לוי, הוקלט מתחייב לגבות את בן גביר מול נתניהו" *הארץ* (7.8.2024). ראו גם: מאיר תורג'מן וטובה צימוקי "נאמנות שווה מפכ"לות" *Ynet* (30.7.2024).

126 הוועדה פרסמה הודעה לפיה לאחר בחינת החומר שהיה בפניה לא מצאה הוועדה פגם מבחינת טוהר המידות במועמד ניצב דניאל לוי, וכי הוועדה הודיעה על כך לשר בן גביר. קישור להודעה: <https://www.gov.il/he/pages/spoke-appointing140824>. כן נציין כי ביום 19.8.2024 פנתה התנועה לאיכות השלטון בדרישה דחופה לממשל ישראל, לשר לביטחון לאומי וליועצת המשפטית לממשלה להתנגד למינויו של ניצב דני לוי למפכ"ל המשטרה. התנועה לאיכות השלטון הצביעה על מספר סיבות בגינן לדידה יש להתנגד למינוי. בראש ובראשונה הצביעה התנועה על חשש לקיומה של זיקה אסורה בין ניצב דני לוי לשר לביטחון לאומי איתמר בן גביר; ניסיון פיקודי מועט של דני לוי בהשוואה למועמדים אחרים; כישלונו של לוי בתפקידו הנוכחי כמפקד מחוז חוף (עלייה במקרי השוד ומקרי הרצח בחברה הערבית). כן הביאה התנועה לאיכות השלטון שורה של החלטות שיפוטיות המבקרות את התנהלות המשטרה תחת פיקודו. ראו "התנועה למען איכות השלטון דורשת: לא למנות את ניצב דני לוי למפכ"ל המשטרה" (19.8.2024).

ביום 25.8.2024 אישרה הממשלה את מינויו של רב־ניצב דני לוי למפקח המשטרה. נציין כי לאחר אישור מינויו בישיבת הממשלה, הגישה התנועה למען איכות השלטון עתירה דחופה לבג"ץ בדרישה לבטל את מינויו של רב־ניצב דני לוי לתפקיד מפקח המשטרה. העתירה מצביעה על שורה של פגמים מהותיים בהליך המינוי ובכשירותו של רב־ניצב דני לוי לתפקיד. כמו כן, הועלו טענות באשר לחוסר עצמאותו של לוי ונכונותו למלא אחר רצונו של השר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר.¹²⁷ ביום 26.8.2024 הורה בית המשפט למשיבים בעתירה להגיש את תגובתם עד ליום 26.9.2024.¹²⁸

עוד נציין כי לאחר שנכנס לתפקידו פורסמו אמירות הומופוביות של המפקח נגד קהילת הלהט"ב. המשטרה והמפקח לא הכחישו כי אותן אמירות הומופוביות אכן נאמרו על ידי המפקח.¹²⁹

ניצב אמיר כהן – מפקד מחוז דרום: מונה על ידי השר בן גביר, זאת למרות שהועברה ביקורת רבה על תפקוד המחוז תחת פיקודו, על רקע חסימות של משאיות סיוע לעזה, שהמשטרה לא מנעה. ניצב אמיר לוי תועד באירוע של פעיל הליכוד שפי ששון יחד עם השר בן גביר. לאחר מכן פורסם כי ששון פועל מול השר בן גביר כדי לקדם את מועמדותו של כהן למפקח המשטרה.¹³⁰

ניצב משנה אסי אהרוני: דובר המשטרה המיועד. נציבות שירות המדינה פסלה את מינויו לדובר המשרד לביטחון לאומי וקבעה כי מינוי דובר למשרד מחייב מכרז מסודר. במקום זאת, מונה לתפקיד קצין הסברה ויועץ לשר בן גביר, כשבפועל הוא עוסק בענייני הדוברות של המשרד ונוהג להגיע עם השר לזירות

127 עתירה בבג"ץ 61641-08-24 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ממשלת ישראל ואח'.

128 בג"ץ 61641-08-24 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' ממשלת ישראל ואח' (26.8.2024).

129 "דיווח: המפקח דני לוי אמר שהמואים מגעילים אותו" הארץ (15.9.2024).

130 יהושע (ג'וש) בריינר "קצינים בכירים במשטרה השתתפו לצד בן גביר באירוע של פעיל ליכוד המקורב אליו" הארץ (30.5.2024).

פיגועים.¹³¹ בחודש אפריל 2024 הודיעה היועמ"שית לנציגי המשטרה שבעת הזו, קיים קושי לאייש את התפקיד, בשל סיום כהונתו של מפכ"ל המשטרה שבתאי בחודש יולי 2024.

ניצב משנה צחי שרעבי: מונה לשמש כמפקד מרחב שומרון. כיהן כסגן המזכיר הביטחוני וראש תחום מבצעים במשרד לביטחון לאומי, ונחשב מקורב מאוד לשר בן גביר ולאנשי לשכתו. על אף היותו קצין מנוסה, ששירת בעבר כראש מדור מבצעים של המשטרה, מקורות במשטרה טענו כי היו מועמדים מתאימים יותר לתפקיד, שלהם הכרות עם שטחי הגדה המערבית. אותם מקורות טענו כי המינוי תואם בין השר בן גביר למפכ"ל.¹³²

ניצב משנה ניסו גואטה – מפקד מרחב חברון: הורשע בשתי עבירות של תקיפת מפגינים בהפגנות בלפור בשנת 2020, ונגזרו עליו חמישה חודשי מאסר על תנאי. הרשעת הקצין הבכיר נחשבה לחריגה במיוחד לאור כך שהמשטרה מרתיעה אזרחים מלהתלונן על אנשיה, נותנת פרשנות רחבה להגבלת הפגנות ומגבה בדרך כלל את קציניה.¹³³ ואכן ההרשעה לא עמדה בעינה לאורך זמן, בעקבות ערעור זוכה, במרץ 2023, ניצב משנה גואטה, מההרשעה בתקיפת מפגין אחד (אביחי גרין) וההרשעה בגין תקיפת צלם העיתונות ילון גורביץ בוטלה על ידי בית משפט השלום בראשון לציון בחודש יולי 2023, זאת לאור התנצלותו של גואטה. שופט בית משפט השלום, מנחם מזרחי, גזר עליו מאה שעות לתועלת הציבור, וציין כי התחשב בהתנצלותו ובעתידו בשורות המשטרה. השר בן גביר טען אז כי "הוא נרדף על ידי השמאל הקיצוני".¹³⁴

131 יהושע (ג'וש) בריינר "היועמ"שית בלמה ניסיון של המפכ"ל למנות מועמד מטעם בן גביר לראש דוברות המשטרה" הארץ (8.4.2024).

132 יהושע (ג'וש) בריינר "המפכ"ל מינה קצין בכיר בלשכת בן גביר למפקד מרחב שומרון בגדה המערבית" הארץ (12.12.2023).

133 בהקשר זה ראו: מרדכי קרמניצר "הרשעתו של קצין המשטרה הבכיר אינה מובנת מאליה, ומחזקת את זכות ההפגנה" הארץ (23.6.2022).

134 למינויים של מפקדים ביהודה ושומרון נודעת חשיבות מיוחדת שכן המתמנים מצופים להמשיך, ואף להגביר, את מדיניות אפס המעשה כלפי פורעים יהודים.

רבי־פקד מאיר סוויסה – מפקד תחנת ת"א דרום: השר לביטחון לאומי אישר את המלצתו של המפכ"ל למנות את רפ"ק מאיר סוויסה, קצין המבצעים של מחוז תל אביב, למפקד תחנת דרום תל אביב ולקדמו לדרגת סנ"צ. הוא עשה זאת על אף שנגד רבי־פקד סוויסה עומדים שני תיקי מח"ש פתוחים. במקרה הראשון נחקר רבי־פקד סוויסה בחשד שהשליך רימון הלם לעבר מפגינים באחד מימי השיבוש שנערכו בסמוך לצומת עזריאלי, וכתוצאה מכך פצע מספר מפגינים, בהם אחד שאוזנו נכרתה. במקרה השני, רבי־פקד סוויסה נחקר במח"ש בחשד לתקיפה לאחר שתועד, יומיים לאחר פרוץ המלחמה, מכה מפגין מבוגר במהלך המחאה, ודוחף מפגינים מחוץ לקריה, כשאחד המפגינים המבוגרים נהדף על הכביש. שני התיקים נמצאים בפרקליטות לפני קבלת החלטה.¹³⁵ ביום 18.7.2024 הגישה מח"ש נגד רפ"ק סוויסה ועוד ארבעה שוטרים נוספים כתב אישום על כך שהשליכו בניגוד לנוהל ההפעלה המשטרתי רימוני הלם לעבר מפגינים, בהפגנה בת"א בחודש מרץ 2023, והביאו ברשלנותם לפציעתם של מפגינים. בכתב האישום נכתב: "חמשת נאשמים שהשליכו רימוני הלם לעבר ההמון, שבאותה שעה לא הפגין אלימות כלפי השוטרים. הצפיפות הרבה בה עמדו המפגינים, בהם גם ילדים וקשישים, ותזוזתם התכופה ממקום למקום, מנעו אפשרות להעריך כראוי את מקום נחיתת הרימון, כל זאת בניגוד לנוהל המשטרתי". השר לביטחון לאומי בן גביר הביע זעם על ההחלטה וטען כי: "החלטת מח"ש להגיש כתב אישום נגד רפ"ק מאיר סוויסה ושוטרים נוספים נגועה במניעים פוליטיים ולחץ פוליטי – מח"ש, בהנחיית היועמ"שית ופרקליט המדינה, דבקה בעיקרון של אכיפה בררנית ומספקת הגנה למפרי חוק וחוסמי כבישים מצד אחד של המפה הפוליטית תוך ניסיון להרתיע שוטרים מלאכוף את החוק נגדם".¹³⁶

נגד קידומו ומינויו של רפ"ק סוויסה למפקד תחנת תל אביב דרום הוגשה עתירה מינהלית לבית המשפט המחוזי בירושלים ובה נטען כי המינוי אינו חוקי. ביום 4.9.2024 הגישה היועמ"שית את עמדתה בנושא. לדידה של היועמ"שית

135 אבי כהן "מפקד תחנת ת"א דרום החדש: רפ"ק מאיר סוויסה, שנחשד בהשלכת רימון לעבר מפגינים בקפלן" ישראל היום (7.5.2024).

136 אור רביד "אישום: רפ"ק סוויסה מואשם בהשלכת רימון שהביא לפציעת מפגינים" N12 (18.7.2024); יענקי גולדן "מח"ש החליטה: כתב אישום נגד הרפ"ק שזרק רימונים לעבר מפגיני קפלן" המחדש (18.7.2024).

מדובר במינוי לא חוקי. יום לאחר הגשת עמדתה של היועמ"שית, הקפיא בית המשפט את העלאתו בדרגה של רב"ק סוויסה ואת כניסתו לתפקיד מפקדת תחנת משטרת תל אביב דרום. בהחלטה על מתן צו הביניים קבע בית המשפט: "...עת מוטל צל על אופן המינוי, ובפרט כאשר נגד הממונה תלוי ועומד כתב אישום פלילי בשל פגיעה בגופם של אזרחים, יש בכך כדי לפגוע באמון הציבור במשטרת ישראל...". מינוי כזה שולח מסר חד־משמעי למפקדי המשטרה ולשוטרים, המעודד לאליומות משטרתית כלפי מפקינים ש"אינם משלנו". כך מתעצבת תרבות ארגונית של משטרה אלימה ומפלה.¹³⁷

לקראת סבב המינויים של קצינים בכירים במשטרת ישראל בינואר 2024 הופץ מכתב שעליו חתומים "קצינים מודאגים שאכפת להם" בקבוצות הפנימיות בקרב אנשי משטרה. המכתב אף נשלח למבקר המדינה וליועצת המשפטית לממשלה גלי בהרב־מיארה. במכתב מתריעים הכותבים "על כוונת המפכ"ל וחברי סגל הפיקוד הכללי הארצי לבצע מינויים לא כשרים תוך הפעלת שיקולים פסולים, חלקם על רקע מעורבות וזיקה פוליטית וחלקם אישיים, בניגוד לכללי ונהלי משטרת ישראל". במכתב פורטים הכותבים מספר דוגמאות למינויים בעייתיים ולמעורבותו של השר במינויים. כך למשל, מינוי של סגן ניצב ניסו גואטה, מקורבו של המזכיר הביטחוני של השר בן גביר, לתפקיד מפקד מרחב יהודה (חברון) שבמחוז ש"י; וכן מינוי של ניצב משנה צחי שרעבי שמשמש סגנו של המזכיר הביטחוני של השר בן גביר לתפקיד מפקד מרחב שומרון שבמחוז ש"י. לדידם של הכותבים "מטרת המינוי היא להעביר מסר במשטרה ושליטה מוחלטת של השר לביטחון לאומי בנעשה בגזרת מחוז ש"י אשר חשוב לו מאוד בהיבט הפוליטי והאלקטורלי".¹³⁸

137 אכן נגד קידומו של סוויסה הוגשה עתירה בה נטען כי קידום הקצין יהווה הפרה מובהקת של פקודת המשטרה. העותרים מזהירים כי קידומו "יגרום להטמעת רבות משטרת אלימה שאינה מכירה בחשיבות זכויות יסוד. כך, לו ימונה ויוקדם רב"ק סוויסה, תחבס בחנה שבפיקודו חרבותו האלימה והפסולה ואף תעוגן התפיסה כי נקטיה באלימות בהפגנות מובילה למתן פרק בדמות קידום." עת"מ 24-07-2019-29609 יוסי אשכנזי ואח' נ' איתמר בן גביר ואח'.

138 יהושע (ג'וש) בריינר "המפכ"ל מינה קצין בכיר בלשכה בן גביר למפקד מרחב שומרון בגדה המערבית" הארץ (12.12.2023).

סבב המינויים האחרון – מינויים של 18 קצינים (ספטמבר 2024): בחודש הראשון לתפקידו הודיע מפכ"ל המשטרה הנכנס, רבניצב דני לוי, על מינויים של 18 קצינים לתפקידי ניצב חדשים, ו-16 מהם קצינים בדרגת תת-ניצב שיקודמו לדרגת ניצב. כמה מהם קודמו לדרגת תת-ניצב לא מזמן. בסבב זה גם הוכרז מראש על מינוי שלושה סגנים למפכ"ל שישרתו בזה אחר זה בשלוש השנים הקרובות. סגן המפכ"ל אבשלום פלד ימשיך בתפקידו בשנה הראשונה של לוי בתפקיד; בשנתו השנייה יכהן בתפקיד מפקד מחוז מרכז היוצא פרץ עמר (אשר מונה לתפקיד מפקד המחוז רק כשנה קודם ובמסגרת סבב זה הוזז מתפקידו); ובשנה השלישית יכהן בתפקיד מפקד מחוז המרכז היוצא אבי ביטון. כל השלושה יקבלו שכר על תפקידם גם כשלא ישרתו בו – החלטה שמעבר לכך שצפויה לעלות מיליונים לקופת המדינה – לא אושרה על ידי היעוץ המשפטי של המשטרה.¹³⁹ עולה השאלה כיצד בחודש הראשון שעבר מעת שאושר מינוי של המפכ"ל הוא הספיק לקיים הליך סדור של ראינות והתייעצויות לצורך המינויים. התשובה לשאלה זו ברורה, השר לביטחון לאומי הוא זה העומד מאחורי המינויים והדוחף להם. סבב המינויים הזה, הרומס ברגל גסה את הוותק והניסיון, כלומר מרכיבים מקצועיים, כשיקול לקידום, הופך את המתמנים לחייבי תודה לממנה. נשלח מסר על ידי כך לכלל המפקדים במשטרה – השר מעוניין במשטרה הפועלת לרצות את האידאולוגיה של השר. קצינים שהפנימו מסר זה ופועלים לפיו, מתקדמים (לעיתים גם ללא הניסיון והוותק המתאימים) ויקודמו גם להבא. נציין כי התנועה לטוהר המידות פנתה ליועמ"שית בבקשה להקפיא את סבב המינויים במשטרה שנעשה בניגוד לנהלים.

הדחות והזזות מתפקידים

במקביל למינויים של השר בן גביר של עושי דברו, כאשר מדובר באנשי משטרה שאינם פועלים בהתאם למדיניותו, פועל השר בן גביר על מנת להדיחם או

¹³⁹ בהודעה שפרסמה המשטרה נכתב כי: "השר לביטחון לאומי קיבל את המלצתו של מפכ"ל המשטרה רנ"צ דני לוי על סבב ראשון של מינויים לקצינים בכירים מתוך שורת סבבים שיחקיימו בתקופה הקרובה." משטרת ישראל, סבב מינויים לקצינים בכירים במשטרת ישראל (12.9.2024). ראו גם: יהושע (ג'וש) בריינר "בן גביר והמפכ"ל אישרו את המינויים בצמרת המשטרה בניגוד לנהלים" הארץ (16.9.2024); עודד שלום "המינויים הללו הם מהלך הניצחון של בן גביר על המשטרה, ועלינו" Ynet (12.9.2024)

להעבירם מתפקידם. כמו כן, פקידים ושוטרים אשר אינם מסכימים עם מדיניותו של בן גביר נאלצים להתפטר או לפרוש מתפקידם.

הדוגמה הבולטת לאופן פעילותו של השר בן גביר היא הדחתו של **ניצב עמיחי (עמי) אשד** מפקד מחוז תל אביב על רקע אכיפת חוק עניינית ושאינה מופרזת/ מוגזמת אל מול המחאה, נוכח צפייה של השר לאכיפה עוינת, מלמדת לקח. אשד ניהל את טיפול המשטרה בהפגנות באופן מכיל, המפנים את האופי הבלתי סטרילי של הפגנות. הוא נמנע משימוש יוצא דופן בכוח ומשימוש באמצעים פוגעניים לפיזור הפגנות.¹⁴⁰

בתאריך 9.3.2023 הודיע השר בן גביר (בהודעה משותפת של המשרד לביטחון לאומי ומשטרת ישראל) על סבב מינויים במשטרה, במסגרתו יוזז ניצב עמי אשד לתפקיד פחות מרכזי, ראש אגף ההדרכה. ההודעה פורסמה בעיצומן של הפגנות ברחבי הארץ לרבות בתל אביב. מספר שעות טרם פרסום ההודעה הביע השר בן גביר ביקורת על שיקול הדעת שהפעילה המשטרה ביחס למחאות נגד הממשלה באותו יום ועל פעולותיה לאכיפת סדר היום הציבורי, תחת פיקודו של ניצב עמי אשד. יום לאחר פרסום ההודעה (10.3.2023), הורתה היועמ"שית להקפיא את הליך העברתו של ניצב עמי אשד מתפקידו כמפקד מחוז תל אביב. לפי היועמ"שית, הליך הברור הראשוני שקיימה "עורר חשש כבד ביחס לחוקיות ולתקינות ההליך, לרבות השיקולים העומדים ביסוד ההחלטה, עיתוי ההודעה והרקע לה".¹⁴¹ המפכ"ל אמר בשיחה עם היועמ"שית כי העברתו של ניצב עמי אשד מתפקידו נכפתה עליו בניגוד לרצונו על ידי בן גביר.¹⁴² אם נכונים הדברים, משמעותם היא השתלטות של השר על המשטרה תוך רמיסת המפכ"ל. אשד האשים עם פרישתו כי הודח על רקע פוליטי. לאחר פרישתו, השר לביטחון

140 בעת ששהה אשד בחופשה, בלטה התנהלות כוחנית יותר של המשטרה, כאשר השוטרים השתמשו באמצעים לפיזור הפגנות כולל רימוני הלם ושימוש במכת"זיות נגד המפגינים ב"יום השיבוש". עמיר קורץ "הדחה בעיצומן של ההפגנות: בן גביר העביר את מפקד מחוז ת"א מתפקידו" כלכליסט (9.3.2023).

141 יהושע (ג'וש) בריינר וחוץ מענית "בן גביר טען בפני היועמ"שית: המפכ"ל אמר שמפקד מחוז ת"א חותר תחתיו ודרש להדיחו" הארץ (23.4.2023).

142 וכן: מיכאל אוזר טוב ויהושע (ג'וש) בריינר "המפכ"ל ליועמ"שית: בן גביר כפה עליי את הדחתו המיידית של מפקד מחוז תל אביב" הארץ (10.3.2023).

לאומי תקף אותו וטען כי מדובר ב"ניצב פוליטי על מדים"¹⁴³. במקומו מונה ניצב פרץ עמר המזוהה עם השר.¹⁴⁴

לאחרונה פורסם כי ההצעה להדיח את ניצב אשד מתפקידו בשיאה של המחאה נגד הממשלה התגלגלה מהצעה שהעלו מי שאינם נבחרו ציבור ואינם חלק מהמשטרה – אשתו של השר בן גביר, אילה בן גביר, ויועצו הקרוב, פעיל הימין הקיצוני, חנמאל דורפן. זאת בעקבות מורת רוחו של השר בן גביר מתפקודו של ניצב אשד ומכך שהמשטרה תחת פיקודו אפשרה למפגינים נגד הממשלה לחסום את נתיבי איילון.¹⁴⁵

ניצב יגאל בן שלום – ראש האגף לחקירות שוטרים: ביקש לפרוש מתפקידו. קיים חשש מכך שבן גביר ימנה את מחליפו, כך שיתאים למדיניות האיפה ואיפה של השר באשר לשוטרים חשודים.

באוקטובר 2023, אביבית מסבנד, סמנכ"לית הון אנושי ומנהל במשרד לביטחון לאומי, התפטרה מתפקידה במחאה על מה שכינתה "פגיעה במנהל התקין". מסבנד הטיחה את האשם בממלא מקום מנכ"ל המשרד, אלעזר בן הרא"ש, אשר מונה כאמור למנכ"ל המשרד על ידי השר בן גביר חרף התנגדות נציבות שירות המדינה למינוי.¹⁴⁶

זימון המפכ"ל לשימוע לפני הדחה. באמצע ינואר 2024 החליט השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר על הארכת כהונתו של המפכ"ל, רב-ניצב יעקב שבתאי בחצי שנה. בעת ההחלטה אמר בן גביר: "המפכ"ל מממש את מדיניות השר

143 איציק סבן ואבי כהן "בן גביר עקץ את אשד: 'מאחל לו הצלחה בבחירות הבאות במפלגת שמאל'!" ישראל היום! (5.7.2023).

144 נאמר עליו שהוא לא קצין שמתעמת עם הדרג שמעליו, התעקש לכנות את הדריסה באום אל-חיראן כפיגוע וטען שהתקשורת מנפחת את ממדי הפשיעה בנגב. יהושע (ג'וש) בריינר "מועמד הפשרה של בן גביר והמפכ"ל יפקד על מחוז תל אביב. קצין בכיר: "הוא יהיה יס-מן של השר" הארץ (30.6.2023).

145 יהושע (ג'וש) בריינר "התכתבות בין בן גביר ליועציו חושפת כי אשתו ודורפמן יזמו את הדחת עמי אשד בשיא המחאה" הארץ (10.11.2024).

146 אבי בר-אלי "התפטרות שנייה בחודש – וקמפיין חימוש פוליטי: מה קורה במשרדו של בן גביר?" TheMarker (2.11.2023).

ופועל בנחישות ובעוצמה למול האתגרים שעומדים בפני משטרת ישראל". עוד הוסיף בן גביר כי "בעת הזו, בזמן מלחמה עצימה, חשוב לשמור על הרצף הפיקודי של הארגון, ועל כן החלטתי להאריך את כהונת מפכ"ל המשטרה"¹⁴⁷. על אף האמור, כחודש לאחר מכן, במאי 2024 הודיע בן גביר כי הוא זימן את מפכ"ל המשטרה רב-ניצב יעקב שבתאי לשימוע לפני הדחה. זאת אף שהסמכות להדיח מפכ"ל נתונה בידי הממשלה. הודעת בן גביר על השימוע הגיעה בעקבות פנייתו של המפכ"ל ליועצת המשפטית לממשלה, שבמסגרתה עדכן המפכ"ל על כך שבן גביר פנה ישירות למפקד מג"ב בריק יצחק בעניין האלימות המשטרתית במירון – וזאת בניגוד להחלטת בג"ץ. כלומר, השר מפר את החלטת בג"ץ; ומעניש את המפכ"ל שמדווח על כך בהדחה. היועמ"שית הודיעה לבן גביר כי הזמנת המפכ"ל לשימוע אינה חוקית וכי אין לקיימו. הממשלה לא דנה בבקשתו של בן גביר להדיח את המפכ"ל, שסיים את תפקידו בחודש יולי 2024. בן גביר לא הוזמן אל טקס הפרישה של המפכ"ל קובי שבתאי. שבתאי הזהיר בנאומים שונים לקראת פרישתו מפוליטיזציה של הארגון.

גם בעקבות סבב המינויים האחרון שעליו הודיעה משטרת ישראל החל גל עזיבות של קצינים שלא זכו להיות חלק מסבב המינויים. בין הפורשים ניתן למנות את מפקד מחוז יהודה ושומרון במשטרה ניצב עוזי לוי ואת תת-ניצב כורש ברונר, מפקד המכללה לשוטרים שבתפקידו הקודם הוביל את החקירות של תיקי האלפים נגד ראש הממשלה בנימין נתניהו. ביחס לאחרון – יש כאן מסר מדיגי במיוחד (ולא חדש) לגבי חקירות של שחיתות שלטונית, כפוגעות בסיכויי הקידום של החוקרים.

התמונה העולה מנושא המינויים וההדחות היא קודרת ולפיה השר בן גביר עושה שימוש בהדחות ובמינויים כדי לשנות את התרבות הארגונית של המשטרה, מתרבות עניינית, מקצועית ושוויונית לתרבות בשירות השר. קידום לעושי דברו וסימון הדרך החוצה למי שאינו מיישר קו עם מדיניות השר. מדיניות זו משליכה באופן ישיר על התנהגות השוטרים – מי שרוצה להיות מקודם, יכוין

147 איציק סבן "אפקט הדומינו במשטרת ישראל: מינוי המפכ"ל הוקפא ובהתאם – גם סבב מינוי מפקדי תחנות" ישראל היום (1.4.2024).

את מדיניותו לכזו שהשר מעוניין בה או לכזו שהמועמד סבור שהשר מעוניין בה. יישור קו עם בן גביר וקליעה לעמדותיו של בן גביר הוא המפתח למינוי ולקידום.

כדי להשלים את התמונה הבעייתית ביותר של השר בן גביר בעניין המינויים חשוב לציין עוד מספר מינויים בעייתיים במשרד לביטחון לאומי (מינויים שאומנם אינם קשורים בצורה ישירה למשטרה אך בעלי השפעה עליה). בין מינויים אלו ניתן למנות את מינויו של ראש המטה שלו, **חנמאל דורפמן**. דורפמן היה בעברו פעיל ימין קיצוני בשטחי הגדה המערבית. הוא היה מוכר בעבר למשטרה ולשב"כ ואף הורחק מינהלית משטחי הגדה המערבית בעקבות מידע על מעורבותו בפעילות מאורגנת להשחתת רכוש של פלסטינים. בשנים האחרונות התבטא בחריפות נגד המשטרה בחשבון הטוויטר שלו, שם כינה את המשטרה "מאפיה", "ארגון עם תרבות של שקר" ואף "המשטרה האנטישמית בעולם". לאחר פרסום הכוונה למנותו לתפקיד ראש המטה של בן גביר הוא מחק את הציטוט.¹⁴⁸ בחודש מאי 2023 פורסם שדורפמן לקח חלק בראיונות אישיים שערך השר לקצינים בכירים המיועדים לקידום במשטרה. לדברי בכירים במשטרה, לדורפמן קיימת השפעה רבה על המינויים וההדחות בצמרת המשטרה.¹⁴⁹

מינוי של **רפאל אנגל למנכ"ל המשרד לביטחון לאומי**. שלמה בן אליהו, שכינה כמנכ"ל המשרד לביטחון לאומי, ואשר מונה על ידי השר בן גביר, הודיע בספטמבר 2023 כי יסיים את תפקידו בחודש אוקטובר של אותה שנה. הרקע לעזיבתו של בן אליהו היה חילוקי דעות עם בן גביר ויועציו הקרובים וההרגשה שבן גביר מתערב בעבודתו. על אף פרוץ המלחמה, עזב בן אליהו את תפקידו במועד עליו הודיע. השר לביטחון לאומי ניסה למנות למ"מ מנכ"ל משרדו את ד"ר אלעזר בן הרא"ש שמועמדותו ספגה התנגדות חריפה מצד נציגי שירות המדינה, נוכח העובדה כי הוא "נעדר כל ניסיון לתפקיד ולתחומי הליבה של המשרד". למרות ההתנגדות החריפה, בן גביר השתמש בסמכותו ומינה את בן הרא"ש כממלא מקום המנכ"ל לתקופה של שלושה חודשים. מינויו של מקורבו לתפקיד כה משמעותי, יכול לאפשר לשר בן גביר דריסת רגל בתחומים בהם צריך

148 יהושע (ג'וש) בריינר "ראש המטה של בן גביר משתף בראיונות למועמדים לדרגת ניצב, בניגוד לקודמיו" **הארץ** (19.5.2023).

149 שם. וכן ראו לעיל ה"ש 145.

להיות מופעל שיקול דעת מקצועי; וכך לבסס את שליטתו ומעורבותו בנעשה במשטרה. נגד מינויו של בן הרא"ש הגישה התנועה לאיכות השלטון עתירה, במסגרתה נטען כי המינוי נעשה משיקולים זרים, פוליטיים ולא ענייניים.¹⁵⁰ על רקע העתירה לבג"ץ נגד מינויו ובשל ההתנגדות החריפה של נציב שירות המדינה למינויו, הודיע בן הרא"ש לבן גביר על סיום תפקידו. בעקבות כך, ולאחר קרוב לחצי שנה שבה פעל המשרד לביטחון לאומי ללא מנכ"ל קבוע, מינה השר בן גביר את רפאל אנגל למנכ"ל המשרד לביטחון לאומי. מינויו של אנגל אושר על ידי הממשלה ביום 17.4.2024. קודם למינויו, אנגל כיהן כסגן ומ"מ ראש מועצת מטה בנימין, וקודם לכן בתפקידי ניהול בעמותות ימין. גם מינויו של אנגל ספג בתחילה התנגדות מצד נציב שירות המדינה בשל כך שלאנגל אין רקע ביטחוני כפי שדרש נציב שירות המדינה שהדגיש את חשיבות הניסיון הביטחוני בזמן מלחמה. אך בסופו של יום אושר המינוי. הוחלט, באופן תקדימי, להכיר בכהונת המועמד כסגן ראש מועצה כ"ניסיון ניהולי מספק" לשם מינויו לתפקיד מנכ"ל של משרד ממשלתי. בעקבות החלטה זו של הנציב, ביקשה היועמ"שית מועדת המינויים בראשות הנציב הבהרות, לאחר שזו החליטה תחילה כי אנגל לא עמד בתנאי הסף. הוועדה נימקה כי התרשמה "מהמוטיבציה שהפגין לתפקיד וללימוד תחומי העיסוק של המשרד". אלא שקשה לקבל שאלה יכולים לבוא במקום ניסיון ורקע רלבנטיים. התוצאה היא ששר נעדר ניסיון ורקע מתאימים (יש לו אומנם היכרות קרובה עם המשטרה אך מהצד הלא נכון) מפקיד את הצד המקצועי בידי מי שאיננו איש מקצוע. כלומר, גירוש המקצועיות מדרג הניהול הבכיר ביותר. מעבר לפגיעה הישירה בתפקוד נאות, יש בכך גם השראה כלפי מטה – המקצועיות אינה רלוונטית.

גורמים בכירים במשרדי הממשלה אמרו לעיתון "הארץ" כי הם רואים במינויו של אנגל את המשך השתלטותו של השר בן גביר על גורמי המקצוע במשרדו.¹⁵¹

150 צבי זרחיה ועמיר קורץ "הבלגן חוגג: בן גביר מסרב למנות ממלא מקום למנכ"ל משרדו" כלכליסט (17.1.2024). לקישור לעתירה באתר התנועה לאיכות השלטון [לחץ כאן](#).

151 יהושע (ג'וש) בריינר "מנכ"ל המשרד של בן גביר מונה לתפקיד ללא רקע ביטחוני; ועדת המינויים: "הפגין מוטיבציה ללמוד" הארץ (17.4.2024); עמיר קורץ וצבי זרחיה "המועמד של בן גביר למנכ"ל משרדו – ללא ניסיון משמעותי בתפקידיים ביטחוניים ניהוליים" כלכליסט (19.2.2024).

ההנחה של אותם גורמים שאנגל ימלא את החסר על ידי מינוי אנשי מקצוע שיהיו כפופים לו היא בגדר תקווה בעלמא, שסיכויי התממשותה קלושים. הצפייה שהמנכ"ל יהיה גורם מקצועי ממדרגה ראשונה, שיוכל לסייע לשר שאינו איש מקצועי, וגם יבלום הצעות ויזמות של השר ועוזריו, היא, ככל הנראה, ציפיית שווא. אופן המינוי ורקעו של המתמנה מצביעים על האפשרות הקרובה שהמנכ"ל יהיה עושה דברו של השר ויהיה עסוק בהוכחת נאמנותו הבלתי מסויגת לשר.

מהאמור לעיל עולה כי השר בן גביר פועל בשני צירים עיקריים על מנת להשתלט על המשטרה: הראשון הוא באמצעות רפורמות חוקתיות ובראשן תיקון פקודת המשטרה והשנייה היא באמצעות מינויים והדחות של הדרג הפיקודי הבכיר במשטרה כשהתכונה המרכזית הנדרשת היא נאמנות לשר ולאידאולוגיה שלו.

בחלק הבא נעמוד על קווי המדיניות של השר בן גביר והדרכים המגוונות בהן הוא נוקט על מנת לפרק את שלטון החוק.

2.3

קווי המדיניות של השר בן גביר - פירוק שלטון החוק

מיום כניסתו לתפקיד מנסה השר בן גביר להחדיר את תפיסת עולמו הפוליטית קיצונית למשטרה, שעיקרה הפעלת כוח נגד מתנגדי הממשלה והאוכלוסייה הערבית והחלשת גופי האכיפה. התנהלותו של השר בן גביר מנוגדת לערכי היסוד הדמוקרטיים, לחוק ולעקרונות השוויון בפני החוק, והיא פוגעת באמון הציבור במשטרה ובשלטון החוק.

2.3.1 עידוד לעבריינות

יחס של כבוד לחוק הוא דרישה יסודית מכל אזרח. מהשר המופקד על המשטרה על אחת כמה וכמה. לעומת זאת, המסר הנובע ממינויו של עבריין סדרתי שהוגדר בעבר כיעד של המשטרה והשב"כ - לשר לביטחון לאומי הוא זלזול

בחוק ובחובה לציית לו. ואכן משמונה לתפקיד השר לביטחון לאומי – התנהלותו ומעשיו של בן גביר משדרים לזול בחוק עד כדי עידוד עבריינות.

תמיכה בחיילים וגיבוי שוטרים שפעלו בצורה אלימה ולא חוקית ונזיפה על יחס מקל: מאז מונה לשר לביטחון לאומי, השר בן גביר נוהג לגבות שוב ושוב את המשטרה ושוטרים על הפגנת יחס מחמיר והפעלת כוח או לנזוף על יחס מקל, כל עוד מי שסופג את נחת זרועם של השוטרים הוא מתנגד של הממשלה ושל מדיניותה או אינו חלק מהלאום היהודי. כאשר מדובר בפגיעה במפגינים נגד הממשלה או פלסטינים – הגיבוי שניתן לשוטרים מגיע באופן כמעט אוטומטי. מנגד, בן גביר נמנע לא אחת מלגבות שוטרים שהפעילו אלימות או יחס מחמיר לכאורה כלפי מפגינים המתויגים על ידי בן גביר כחלק מהמחנה שלו – כמו למשל אחרי שחברת הכנסת לימור סון הר מלך ממפלגתו הגישה תלונה במח"ש בגין הטרדה מינית על ידי שוטר במהלך פינוי כרם בבנימין.

כנזכר לעיל, בפברואר 2023 זימן בן גביר את מפקד מחוז ירושלים במשטרה, ניצב דורון תורג'מן, לשיחת בירור בעקבות ההפגנות נגד ההפיכה המשטרית, שבהן לא הופעל לטעמו מספיק כוח על ידי המשטרה – "משטרת ירושלים איבדה שליטה על האנרכיסטים".

במרץ 2023 טען השר בן גביר כי לפי מידע מודיעיני שהוצג לפניו, בקרב המפגינים נגד ההפיכה המשטרית ישנם אנשים "שמתכננים את הרצח הבא". כאשר נשאל בריאיון לכאן ב' אם יש מי שרוצה לרצוח את הגברת שרה נתניהו, הוא השיב: "יש אנרכיסטים מהשמאל שמזמן עברו את הקו האדום". לדברי השר בן גביר, מבין המתנגדים לתוכנית החלשת מערכת המשפט "יש אנשים שאומרים זאת בפה מלא – צריך להרוג את בן גביר, את שרה נתניהו, לרצוח את בנימין נתניהו". בתגובה ל"הארץ", בכירים במשטרה אמרו שאין שום מידע על כוונות של גורמים הקשורים למחאה או של יהודים באופן כללי לפגוע בראש הממשלה, ברעייתו או בשר לביטחון לאומי.¹⁵² קשה לראות טעם אחר בדבריו של השר, שאין להם כל בסיס, מאשר "חימום" המשטרה כלפי המפגינים נגד הממשלה כדי לתמרץ דיכוי כוחני של הפגנותיהם.

152 יהושע (ג'וש) בריינר "ההפיכה המשטרית – בן גביר: יש מפגינים שמחכננים את הרצח"; בכירים במשטרה: לא מכירים מידע כזה" הארץ (6.3.2023).

בטקס הענקת דרגות ואותות הצטיינות, בהשתתפות השר בן גביר והמפכ"ל דאז שבתאי, שהתקיים באפריל 2023, הוענק אות הצטיינות לרב־פקד מאיר סוויסה, שנחקר במח"ש פעמיים בחשד לאלימות כלפי מפגינים. השר לביטחון לאומי אמר בטקס כי הוא "מצפה מהקצינים מקבלי הדרגה ליישם את המדיניות שלי ואת הנחיות המפכ"ל"¹⁵³. מאוחר יותר, כפי שנזכר לעיל, קידם השר בן גביר את סוויסה ומינה אותו למפקד תחנת דרום תל אביב (מינויו שהוקפא על ידי היועמ"שית). כאשר אחד המועלים בדרגה הוא רב־פקד סוויסה, מדיניות השר היא ברורה ביותר – עידוד אלימות בלתי מוצדקת כלפי מי שמפגינים נגד הממשלה.

ביוני 2023 גיבה השר בן גביר שוטרים שלפי הנטען תקפו מפגינים בהפגנה בסמוך לביתו של ראש הממשלה בקיסריה.¹⁵⁴ לאחר העימותים שוחח השר עם מפקד מחוז החוף ומפכ"ל המשטרה, וקרא למצות את הדין מול "הבריונים שתקפו שוטרים" ו"לאפס סובלנות מול תופעות של התנפלות על שוטרים ואנרכיה". בעקבות העימותים נעצרו 18 פעילי מחאה, בהם משה רדמן ממובילי המחאה נגד הממשלה.¹⁵⁵

באוגוסט 2023, השר בן גביר נתן גיבוי ליחידה ולשוטרים שנמצאים תחת חקירת מח"ש בחשד לאלימות כלפי מפגינים נגד ההפיכה המשטרית, תוך השתלחות בוטה ביחידה החוקרת במח"ש. לאחר החקירה של השוטרים במח"ש, קיים השר לביטחון לאומי מפגש מיוחד ושיחת גיבוי ללוחמי יס"מ במחוז תל אביב. בהודעה שנמסרה מלשכת השר צוין כי השיחה נערכת "בעקבות האירועים האחרונים וחקירת מח"ש שנפתחה בעניינם של כמה מלוחמי היחידה". בהצהרה פתוחה לתקשורת (בה נכחו שניים מהשוטרים שנחקרו – אחד מהם הוא אבי שוספי, שצולם מכה את המפגין אמיתי עבודי באגרוף, והתקבל בתשואות) אמר בן גביר: "באתי לומר לכם בשם המדינה והממשלה, תודה רבה. אתם הגיבורים שלנו".

153 יהושע (ג'וש) בריינר "ניצב הודיע למפכ"ל על פרישה: הפכת את המשטרה למועדון חברים" הארץ (20.4.2023).

154 שלומי הלר "בן גביר גיבה את השוטרים שחקפו מפגינים: 'התנפלו עליה שוטרים שניסו לאכוף את החוק'" וואלה (3.6.2023).

הוא המשיך ואמר: "במשמרת שלי יהיה לכם גיבוי, התפקיד שלי הוא לבוא לכאן, להגיד לכם תודה ולתת לכם גב". בנוסף, תקף בן גביר את מח"ש ואמר: "אני לא בעד אלימות שוטרים, אבל בסרטונים שאני ראיתי – ראיתי שימוש בכוח סביר. מפקד יס"מ עדיין נמצא במח"ש. אני לא מבין, הם רוצים שרחובות תל אביב יהיו הפקר? ההתנהלות של מח"ש תמוהה וחמורה מאוד בעיניי. אני מכיר את מח"ש גם מהצד השני, לא ראיתי מהירות כזו של הזמנה לחקירות, של שעות על גבי שעות". הוא פנה לשוטרי היס"מ: "שמח"ש לא תרתיע אתכם מלעשות את העבודה שלכם"¹⁵⁶. מהפרקליטות נמסר בתגובה לדבריו של בן גביר כי "פרקליטות המדינה דוחה מכל וכל את הניסיון להטיל דופי במח"ש. מח"ש לא תורתע מלעשות את עבודתה. אנו שבים ואומרים כי מח"ש פועלת במקצועיות ומשיקולים ענייניים בלבד וכל ניסיון להטיל דופי בעבודתה לא יצלח. מערכת אכיפת החוק תמשיך לפעול בהתאם לדיון, ללא מורא וללא משוא פנים". חרף דברי הפרקליטות, ברור כי עמדת השר משפיעה ישירות על יחסם של השוטרים כלפי מח"ש, וגם חוקרי מח"ש יתקשו שלא להיות מושפעים.

בחודש ינואר 2024 צולם אירוע במזרח ירושלים שבו שוטרים הכו באכזריות וללא כל הצדקה צלם ערבי. מפקד מג"ב החליט להשעותם מפעילות. למחרת שוחח בן גביר עם השוטרים, הודיע שהוא מגבה אותם והתחייב שיחזרו לפעילות מבצעית. התוצאה בפועל הייתה שהשוטרים הוחזרו לפעילות. המסר של השר הוא כאמור ברור וחד־משמעי: עידוד לאלימות אכזרית נגד ערבים והבטחה לגיבוי מלא מצד השר להתנהגות כזו. במילים אחרות: במקום שלטון החוק – שלטון האגרוף.

ב־13.3.2024 הגיע השר בן גביר למשרדי מח"ש כדי לתמוך בחייל שזומן לחקירה לאחר שירה למוות בנער פלסטיני שירה זיקוקים בשועפאט. בעקבות מעשה זה ספג השר בן גביר ביקורת מהיועמ"שית שהזהירה אותו מפני "השפעה פסולה על חקירות". והוסיפה כי "כל התערבות מטעמן בחקירות, בדרך ישירה או עקיפה, מפרה את החוק, פוגעת פגיעה קשה בשלטון החוק ומהווה פוליטיזציה של מערכות אכיפת החוק והשפעה אסורה עליהן...". גם פרקליט המדינה

156 סיון חילאי לירן לוי "בן גביר תקף את מח"ש לצד אנשי היס"מ, הפרקליטות: 'מטיל דופי'" Ynet (2.8.2023).

הצטרף לביקורת.¹⁵⁷ למרות התגובות הללו, המסר לשוטרים הוא שהשר יגבה ירי קטלני לעבר פלסטינים גם במקרים שבהם לא היה מוצדק או נחוץ/הכרחי.

באוגוסט 2024 פורסמה תמונה מפגישה שקיים השר בן גביר עם סנ"צ עמית פולק, מפקד תחנת משטרת חדרה בלשכתו של השר לביטחון לאומי. בעת הפגישה נמצא סנ"צ פולק בעיצומה של חקירה פלילית נגדו מטעם המחלקה לחקירות שוטרים (מח"ש) בחשד לתקיפה ושימוש לרעה בכוח המשרה ושיבוש הליכי חקירה. לפי החשד הנחקר, בחודש אפריל 2024 תקף סנ"צ פולק פעילים בשנות השבעים לחייהם בעת שהפגינו נגד ראש הממשלה בקיסריה. במהלך החקירה התברר כי פולק שיקר, לכאורה, לחוקרים לגבי מצב הטלפון הנייד שלו, מה שהוביל לחקירה נוספת בחשד לשיבוש הליכי חקירה.¹⁵⁸ בסיום הפגישה פרסם השר בן גביר תמונה משותפת עם בני הזוג פולק והביע תמיכה מלאה בקצין החשוד, באומרו כי הוא נותן גיבוי מלא ומחזק את פולק ומשפחתו אל מול "קמפיין השיימינג שהם עוברים – הכולל יחס מחפיר גם ממח"ש". לאחר פרסום התמונה דווח כי הפגישה התקיימה ללא ידיעתם או אישורם של מפקדו של סנ"צ פולק, מפקד מחוז חוף ניצב דני לוי (מועמדו של השר בן גביר לתפקיד המפכ"ל), ומ"מ המפכ"ל ניצב אבשלום פלד.¹⁵⁹

157 "היועמ"שית: בן גביר עבר על החוק כשהגיע למשרדי מח"ש" N12 (13.3.2024) וכן יהושע (ג'וש) בריינר וחן מענית "היועמ"שית לבן גביר: הגעתך למח"ש לתמוך בשוטר שירה למוות בבן 13 היא עברה על החוק" (13.3.2024); אביעד גליקמן וברוך קרא "היועמ"שית נגד בן גביר: 'התערבות בחקירות מח"ש מפרה את החוק'" חדשות 13 (13.3.2024).

158 בחודש יולי פרסם כתב חדשות 12 יוסי מזרחי חקירי אודות בנייה בלתי חוקית לכאורה של פולק. לפי החקירי פולק בנה, בין השאר, בריכה בחצר ביתו תוך פלישה לכאורה לשטח ציבורי בניגוד לחוק. יוסי מזרחי "המפקד שהשתלט על שטח ציבורי" המבקר - סדרת חקיריים (11.7.2024). פורסם גם שסנ"צ פולק פנה במכתבי התראה בהם קובל פולק על פרסומים של מפגינים, שנכתבו בתגובה לפוסט של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר, ובו בישר על מינויו של פולק למפקד התחנה. ראו: בר פלג ועדי חשמונאי "מפקד תחנת חדרה איים על מפגינים בתביעת דיבה בשל התבטאויות ברשתות החברתיות" הארץ (13.8.2024).

159 יוסי מזרחי "זה עוד יעלה לו ביוקר!": התמונה של בן גביר עם הקצין החשוד - והסערה במשטרה" N12 (9.8.2024).

עידוד שוטרים לפעול בניגוד להוראות הפתיחה באש: בינואר 2024 נפגש השר לביטחון לאומי עם לוחמי ימ"ס מג"ב ואמר להם: "יש לכם את כל הגיבוי ממני, כאשר אתם נמצאים בסכנת חיים או רואים מחבל, גם אם הוא לא מסכן אתכם – תירו. אני הגב שלכם". עוד הוסיף בפניהם: "שערה משערות ראשכם שווה אלף מחבלים" בהמשך פרסם השר הודעה לעיתונות והסתייג מהדברים, הוא טען כי אמר "לחסל מחבלים חמושים ולא להמתין".¹⁶⁰ ההנחיות של השר להרוג גם מי שאינו מהווה סכנה מלכתחילה או חדל להיות סכנה מנוגדת להוראות החוק, המגבילות את השימוש בירי קטלני בדרישות של נחיצות ומידתיות. יש בהן כדי להטעות, ולהביא לירי קטלני בלתי מוצדק; והן מגלמות הנחיה, לגיטימציה ועידוד להרג בלתי חוקי, על בסיס של איבה ואפליה כלפי פלסטינים. כאשר ניתנות הנחיות בלתי חוקיות – חזרה מהן או הבהרה מאוחרת שלהן אינה מבטלת את הנזק שנגרם מלכתחילה. אין ביטחון שהדברים המאוחרים מגיעים לידיעת כל מי ששמע את ההנחיה הראשונה.

מדיניות חלוקת הנשק: השר לביטחון לאומי ניצל את מצב המלחמה כדי ליישם את מדיניות חלוקת הנשק שאותה ניסה לקדם בשנה שקדמה למלחמה, זאת על שגורמי מקצוע התרעו כי יש סיכונים רבים בחלוקה פיזית של כלי ירייה רבים. על אף אותן אזהרות, השר בן גביר הגיש לאישור את תקנות כלי הירייה (תוקפם של רישיונות) (הוראת שעה), התשפ"ד-2024, וטיוטת תקנות כלי הירייה (הכשרה) (הוראת שעה), התשפ"ד-2024. באמצע חודש אוקטובר 2023 אישרה הוועדה לביטחון לאומי של הכנסת, בראשות חבר סיעתו של בן גביר, ח"כ צביקה פוגל, תקנות המקלות את תנאי הסף והתבחינים לקבלת רישיון. כך למשל, על פי סעיף 10 לתקנות החדשות, כל בוגר צה"ל המחזיק ב"תעודת לוחם" יהיה זכאי לרישיון. תעודה כזאת ניתנת גם לבעלי הכשרה של "רובאי 03" ששירתו כלוחמים ביחידה לוחמת כלשהי (למשל, תותחנים) במשך תקופת זמן מסוימת. התקנות נקבעו בחטף וללא דיון מעמיק והצגת נתונים המוכיחים את התרומה של הרחבת חלוקה זו של כלי נשק לעומק הנזק האפשרי, ולכן נציגת משרד המשפטים הציעה כי התקנות ייקבעו לתקופה של שנה אחת, במטרה לערוך

160 משה נוסבאום "בן גביר אמר ללוחמי מג"ב לירות במחבלים גם אם לא מהווים סכנה – וחזר בו: 'ציטוט לא מדויק' N12 סופשבוע (18.1.2024)

עבודת מטה מסודרת.¹⁶¹ הוועדה סירבה להצעה זו ותיקנה את התקנות כתקנות קבע. על כך העירה היועצת המשפטית לוועדה כי לו היה ברור שהתקנות לא יתוקנו כהוראת שעה, היא הייתה מתנגדת לקיום הדיון בעת הנוכחית.¹⁶² לאחר אישור התקנות השיק בן גביר קמפיין פרסומי תחת הסלוגן "ישראל מתחמשת", שכלל מדריך לאישור רישוי לכלי נשק פרטי. פרסום המדריך נעשה תחת הלוגו של מפלגת עוצמה יהודית, בצבעי המפלגה, ולצד סמל המשרד לביטחון לאומי. לאחר שפורסמו כתבות בנושא מחק בן גביר מצויץ שהעלה לרשת החברתית X את הקישור למדריך.¹⁶³

לאחר אישור התקנות, אושרו, לכאורה, שלא כחוק אלפי בקשות לקבלת רישיון לנשק, על ידי גורמים שלא הוכשרו לכך. בנוסף, אנשי אמונו של השר בן גביר מונו לאשר בקשות לרישיון מבלי שהוסמכו לכך, ואף התעורר חשש כי הם ניסו לתעדף חלק מהבקשות לרישיון מטעמים שאינם ענייניים. בכירים במשרד לביטחון לאומי יצאו נגד המדיניות המרחיבה ואופן חלוקת הנשקים, וראש האגף לרישוי כלי ירייה במשרד אף התפטר לאחר חשיפת הדברים.¹⁶⁴

בחודש פברואר 2024 פורסם שבמשרד המשפטים בוחנים אם לפתוח בחקירה פלילית בחשד לעבירות מרמה והפרת אמונים נגד גורמים בלשכת השר בן גביר שהיו מעורבים בהנפקת רישיונות כלי ירייה ללא סמכות, בין השאר

161 מירית שרעבי־לביא, המלצות בדבר הליך רישוי כלי הירייה והפיקוח על בעלי הרישיון (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 20.11.2023).

162 נעה שפיגל ורן שמעוני "הוועדה לביטחון לאומי אישרה תקנות המקלות על קבלת רישיונות נשק" הארץ (16.10.2023).

163 אבי בר־אלי "התפטרות שנייה בחודש - וקמפיין חימוש פוליטי: מה קורה במשרד של בן גביר?" TheMarker (2.11.2023).

164 נעה שפיגל "המשנה ליועמ"שית: המשרד לביטחון לאומי חילק לפחות 14 אלף רישיונות שלא כחוק" הארץ (27.12.2023). כנגד חלוקה זו חלוייה ועומדת עתירה לבג"ץ 1860/24 סיעת העבודה נ' האגף לרישוי כלי ירייה במשרד לביטחון לאומי. ראו גם: יהושע (ג'וש) בריינר "ראש אגף כלי ירייה: מימשנו באדיקות את מדיניות בן גביר, היא מובילה לאובדן שליטה" הארץ (17.12.2023); יעל פרידסון ונעה שפיגל "ראש אגף כלי ירייה התפטר לאחר שאנשי בן גביר אישרו רישיונות נשק ללא הסמכה הארץ (4.12.2013).

למקורבים.¹⁶⁵ בסופו של יום הורתה היועמ"שית למשטרה לפתוח בחקירה של הנושא אלא שאגף החקירות במשטרה התמהמה בקידום הבדיקה, זאת מאחר והבדיקה עשויה להתפתח לחקירה פלילית שעלולה להוביל אל השר. במילים אחרות: על אף שאגף החקירות קיבל מהיועמ"שית מנדט להיכנס לעובי הקורה, קציניו מחפשים סיבה שלא לחקור את חברי הכוורת של השר ולהתעמת אתו, כנראה כדי לא לסכן את הקידום שלהם.¹⁶⁶ בעקבות עתירה לבג"ץ שהגישה האגודה למען איכות השלטון הנוגעת לחלוקת רישיונות הנשק, הודיעה המדינה כי הוחלט לפתוח בחקירה פלילית בנושא.

טענות לפיהן השר בן גביר מנע את פעולת המשטרה בתגובה לפריצה לבסיסים:
כפי שתואר בפתיה, בסוף חודש יולי 2024, בעקבות מעצר של מספר חיילים שנחשדים בביצוע מעשה סדום במחבל נוח'בה, פרצו המונים (לצד מספר חברי כנסת מהקואליציה) לבסיסים הצבאיים שדה תימן ובית ליד. לאחר הפריצה הועלו טענות (גם מצד שר הביטחון דאז יואב גלנט) שהשר בן גביר מנע או עיכב פעולה של המשטרה לטיפול במתפרצים. זאת בצל הדיווח שהשב"כ התריע בפני המשטרה על הכוונה לפרוץ לבסיס. בריאיון לתוכנית הפטריטיס בערוץ 14 הדגיש השר בן גביר שאומנם הוא נגד פריצה לבסיסים, אך הוא מתנגד לצורה שבה התייחסו ללוחמים שהובאו לחקירה (ההגעה של החוקרים כשהם רעולי פנים). השר האשים את ראש השב"כ בכך שהוא לחץ על העמדתם לדין של המתפרצים לבסיסים ("מפגינים" בלשון בן גביר) וכי בעקבות אותו לחץ היועמ"שית ופרקליט המדינה הנחו את המשטרה לפתוח בחקירה. לדידו של השר בן גביר, ההתנהלות הזו, של גורמי האכיפה, היא חמורה. השר בן גביר תהה היכן היו גורמים אלו כאשר פרצו לבית ראש הממשלה ולתחנות משטרה. וטען כי מדובר באכיפה בררנית – "איפה הם היו כשפרצו לבית ראש הממשלה? איפה הם היו כשפרצו לתחנות משטרה? כשפרצו לתחנות זיכרון יעקב ותחנות הרצליה? איפה

165 עמיר קורץ "נבחנת חקירה פלילית בפרשת חלוקת רישיונות הנשק; המדינה מעכבת תגובתה לבג"ץ בנושא" כלכליסט (18.2.2024).

166 גידי וייץ "מי שאמורים לחקור את חברי הכוורת של בן גביר יודעים שגורלם נעוץ בידי, ופועלים בהתאם" הארץ (1.3.2024). יהושע (ג'וש) בריינר "בכירים במשטרה: ביאח"ה מעכבים את חקירת חלוקת הנשק מחשש שתוביל לחשדות נגד בן גביר" הארץ (27.5.2024).

הם היו? לא ראינו שם את ראש השב"כ, לא שמענו שם את היועצת המשפטית לממשלה. פשוט בושה וחרפה - אכיפה בררנית פר אקסלנס". אשר על כן, תהיה השר בן גביר מדוע לא מפטרים את היועמ"שית למרות התנהלותה.¹⁶⁷

2.3.2. רמיסת השוויון בפני החוק - חלוקת האוכלוסייה לשני מחנות - "אנשינו" אותם יש לגבות כשהם מבצעים עבירות ולשאת על כפיים; ו"האחרים" - ערבים ומתנגדי שלטון - אותם יש לרדוף, ועליהם המשטרה לא צריכה להגן

המלומד יאן ורנר מילר הצביע על מאפיין מרכזי של הפופוליזם, והוא הטענה של קבוצה פוליטית מסוימת במדינה שהיא הנציגה הנאמנה והאותנטית של העם. היא היחידה שמבטאת את רצונו האמיתי או את מורשתו של העם, וככזו יש לה מונופול על ייצוג העם. מכאן משתלשלת העמדה הפופוליסטית כלפי כל מי שמנקודת הראות של הקבוצה הפופוליסטית אינם נופלים בגדר "העם האמיתי" או אף מסכלים את רצונו האמיתי של העם. מדובר בקבוצות מיעוט לאומי או דתי שאינן חלק מהרוב הלאומי, מהגרים ומבקשי מקלט. כל אלו נתפסים ומוצגים כאויבים המאיימים מעצם זרותם.¹⁶⁸ פופוליזם בגוון הלאומי שלו מעניק לכל מי ששייך לאומת הלאום של הרוב עליונות מולדת טבעית על פני כל האחרים - בני עמים אחרים שמחוץ למדינה ובני המיעוטים החיים בתוכה. מכאן ההצדקה לחקיקה ולמדיניות הפוגעת בזכויות המיעוט, שכן ההנחה היא שאין מקום לשוויון בין הרוב הלאומי לבין האחרים, שהם גם נחותים וגם "איום". הפופוליזם מדבר לא רק אל הרגשות הלאומיים והדתיים. הוא מפעיל גם רגשות של פחד, איבה ועוינות כלפי מי שמתווגים כלא שייכים וכבלתי לגיטימיים.¹⁶⁹ גם מי שמתנגדים לעמדות הפופוליסטים (האופוזיציה) מסלפים בהכרח את רצונו האמיתי של העם, ויש לראות בהם אויבים.

167 שמחה רז "בן גביר: היועמ"שית הורתה לחקור את המפגינים בשדה תימן" 14 עכשיו (10.8.2024).

168 מרדכי קרמניצר "משבר הדמוקרטיה ועליית הפופוליזם" דמוקרטיה עכשיו: סוגיות ואתגרים במאה ה-21, 93, 96 (2022).

169 שם, 96-97.

כפי שנראה בהמשך, נראה כי השר בן גביר, שממונה כאמור על הפעלת הכוח והאכיפה הממלכתיים, דורש מהמשטרה להפעיל את הכוח לפי זהות המפגינים או נטייתם הפוליטית. זאת במקום שהכוח יופעל בהתאם לקריטריונים רלבנטיים וענייניים, כגון התנהלות המפגינים (אלימה או בלתי אלימה) נכונות המפגינים לשתף פעולה – לתאם ולהידבר עם מפקדי המשטרה בשטח וכו'.

המחאות נגד הממשלה

כאשר מדובר במפגינים נגד הממשלה שהשר בן גביר חבר בה, הוא דורש מהמפכ"ל ומהשוטרים בשטח לפעול בהתאם למדיניות השר, לדכא את המחאה באמצעים אלימים ולא לאפשר לחלוטין חסימת צירים, בין השאר באמצעות מעצר של המפגינים. כאמור, הוא אף הנחה את המשטרה לאכוף את האיסור על הנפת דגלי פלסטין במחאה.

לעומת זאת, כאשר מדובר במפגינים שהשר בן גביר מחשיב כחלק מהמחנה שלו, לא רק שהוא אינו מגבה את השוטרים אלא דורש לחקור אותם על יחסם למפגינים. כך לדוגמה, השר בן גביר דרש להשעות שוטרים שהפעילו כוח נגד מתפללים שנכנסו למתחם הרשב"י בניגוד לאיסור. השר לביטחון לאומי הודיע כי הוא דורש מהמשטרה דין וחשבון לגבי מקרי האלימות המשטרתית במירון. הוא הוסיף "אני מגנה בכל תוקף מקרי אלימות של שוטרים נגד אזרחים..."¹⁷⁰. בעקבות התבטאות זו של השר בן גביר, המפכ"ל פנה אל היועמ"שית וטען כי השר בן גביר מפר את פסיקת בג"ץ שכאמור לעיל הורתה לו להימנע ממתן הוראות והנחיות בכל עניין ספציפי הנוגע למימוש זכות ההפגנה.

יצוין כי גם קודם לשר לביטחון לאומי, בן גביר התבטא בצורה שונה ביחס לאלימות שוטרים כלפי מפגינים. בשורה של ציטוטים וסרטונים מהשנים 2018-2022 יצא בן גביר נגד המשטרה. ב־10.7.2018 פרסם בחשבון הטוויטר שלו "ידע כל שוטר שאם יכה מפגינים יצטרך לתת את הדין". וב־8.7.2019 כתב:

170 אהרן רבינוביץ ויהושע (ג'וש) בריינר "על אף האיסור, אלפים פרצו להר מירון והתעמתו עם המשטרה; 19 שוטרים נפצעו" הארץ (26.5.2024).

במשך השנים האחרונות בציבור החרדי יודעים שכדי לתבוע שוטרים שפועלים באלימות, הטלפון הראשון אותו עושים הוא אליי, ואכן במשך השנים המשטרה שילמה ללקוחותיי מאות אלפי שקלים בגין אלימות משטרתית. לצערי, מי שמשלם את כספי הפיצויים היא המשטרה ולא השוטרים עצמם. בכנסת הקרובה נעביר חוק שיחייב שוטרים אלימים לשלם מכספם פיצויים לנפגעים כאשר ייתבעו בגין אלימות קשה שהפעילו ללא כל סיבה מוצדקת.

כלומר, יחסו של השר בן גביר משתנה בהתאם לשיוך של המפגינים ולפוזיציה שלו עצמו.

כאמור, השר בן גביר משמיע, ללא כל בסיס, דברי אזהרה על מעשי רצח המתוכננים על ידי מתנגדי השלטון. בדברים אלה הוא עושה דה-לגיטימציה למתנגדי השלטון ומזמין לנקוט כלפיהם יד קשה. גם משפחות החטופים תויגו על ידי השר בן גביר כחלק מציבור המפגינים נגד הממשלה, וככאלו הוא מתייחס אליהן כ"לא משלנו". כך למשל, השר בן גביר תועד כשהוא אומר לשני דן, קרוב משפחה של החטופה כרמל גת, "תפסיק להיות שמאלן".¹⁷¹

יחס של איבה כלפי ערבים ובפרט ערבים מוסלמים – אזרחי ישראל ואחרים: אחת הקבוצות המשמעותיות אשר "זוכה" ליחס לא שוויוני מצד השר בן גביר היא קבוצת הערבים. השר בן גביר מפגין את יחסו העוין כלפי ציבור זה במספר דרכים:

הגדרת הערבים הישראלים כאויב אסטרטגי: השר בן גביר אומנם דואג להבהיר כי שינה את דרכיו וכי כעת אין לו בעיה עם הערבים אזרחי ישראל (כך למשל, בתגובה שלו לעתירה על פסילתו מלכהן כשר לביטחון לאומי). עם זאת, השר בן גביר מציב סימן שאלה מעל נאמנותם של כלל אזרחי ישראל הערבים באשר הם

171 אבי כהן "בן גביר לקרוב משפלה של חטופה: 'תפסיק להיות שמאלן'" ישראל היום (9.6.2024). על כך יש להוסיף כי בן גביר הוא בין המתנגדים הבולטים לקידומה של עסקת חטופים נוספת, הוא (ביחד עם סמוטריץ') בולמים כל אפשרות לשחרור חטופים באיום של פרישה מהקואליציה.

כאלה, ויכולים להיחלץ מכך רק מי שיוכיחו נאמנות. קרי, הערבים אזרחי ישראל מוחזקים, בעיני בן גביר, כחשודים באינאמנות.¹⁷²

הוא חוזר על משנתו באירועים שונים: בכנס של "עוצמה יהודית" שהתקיים ביום 4.7.2019 (מספר חודשים לפני שנבחר בבחירות לכנסת ה-22) אמר בן גביר: "עוצמה יהודית זה לגרש את האויבים שלנו, את מי שלא נאמן בכרטיס בכיוון אחד [...] עוצמה יהודית זה כסף לשכונות – ולא לאויבים שלנו". כך גם ההסכם הקואליציוני בין מפלגת "עוצמה יהודית" למפלגת "הליכוד" מסמן את אזרחי ישראל הערבים כ"איום אסטרטגי" שיש לטפל בו בדרכים שונות (הפחתת תקציבים, הרחבת ועדות קבלה ליישובים ועוד).¹⁷³ סימון האזרחים הערבים כאיום אסטרטגי הוא בגדר השמצה נטולת בסיס עובדתי, ומסוג תיוגי הכזב שעלולים להפוך לנבואות המגשימות את עצמן בעיני המתייג.

משמונה לתפקיד השר לביטחון לאומי, ועל אף היותו אמן – מתוקף תפקידו – על הסדר הציבורי, השר בן גביר ממשיך עם הפרובוקציות נגד הציבור הערבי. הוא אומנם מבהיר שאין לו בעיה עם האזרחים הערבים הנאמנים למדינה, אך מבחינתו נראה שכל האזרחים הערבים הם בחזקת חשודים באינאמנות עד שיוכיחו אחרת. יתרה מכך, כעת משמונה לשר לביטחון לאומי, הוא יכול לרתום את מערכות האכיפה על מנת לפעול בצורה מוסדרת ושיטתית נגד הציבור הזה.

כך למשל, בכל הקשור ל"מהפכת המשילות" שהשר מבקש לקדם. עוד לפני השבעתו לשר הצהיר בן גביר כי בתפקידו כשר לביטחון לאומי הוא מתכוון להחזיר את המשילות במדינה ולהילחם בתופעת הפשיעה בחברה הערבית (גניבות רכבים וגביית דמי חסות).

172 מרדכי קרמניצר "לבג"ץ הייתה הזדמנות להושיע את המדינה, אך הוא שוב כשל" הארץ (21.2.2024).

173 כך למשל מפחית ההסכם הקואליציוני את סכומי הכספים שהוקצו לחברה הערבית במסגרת החלטה 550, ההסכם קובע את הרחבת הפרקטיקה של ועדות קבלה ליישובים באופן שיאפשר הדרת מיעוטים ועוד. להרחבה בנושא זה ראו: המכון הישראלי לדמוקרטיה, ההסכם הקואליציוני בין סיעת הליכוד לבין סיעת עוצמה יהודית – ניתוח קשיים מרכזיים העולים מסעיפי ההסכם שהונח על שולחן הכנסת (2022). ברור שבאחריות לכך לא נושא בן גביר לבדו. שותפים אחר באחריות כל שותפיו להסכם הקואליציוני.

כפי שכבר צוין לעיל, השר בן גביר מתייחס להריסות המבנים הבלתי חוקיים בנגב כחלק ממהפכת "הריבונות והמשילות" שהוא מקדם. כחלק מהמצע להגברת המשילות, הוגבר קצב ההריסה של בתים שנבנו ללא היתר של ערבים ברחבי הארץ (צפון, נגב, לוד ומזרח ירושלים). בנגב, דווח על עלייה של כ-115% בהריסות היזומות.¹⁷⁴ בפברואר 2023 נרשם עימות בין המפכ"ל לבן גביר סביב דרישתו של בן גביר להגביר את קצב הריסת הבתים הפלסטיניים במזרח ירושלים. על פי כמה מקורות, השר דרש מהמפכ"ל לקדם את הריסת הבתים ולזרז אותה, זמן קצר לאחר הריסת בתים בשכונת ג'בל מוכבר. זאת בעוד בשנים עברו הנוהג היה שבמהלך חודש הרמדאן לא מבצעים הריסות של בתים לא חוקיים – כדי לא להביא להבערת השטח. עם זאת, השנה, בעקבות דרישת בן גביר, המשטרה נערכה למלא את ההנחיה, למרות המחיר האפשרי.¹⁷⁵ השיחה בין השניים הגיעה לטונים גבוהים, כשלפי המקורות השיב שבתאי לבן גביר: "לא ככה מקבלים החלטות [...] הצגתי לך תוכנית של מה שאפשר לעשות מול האילוצים המבצעיים. אין לי עכשיו 300 שוטרים להקצות לזה, יש לך לתת לי עוד 300 שוטרים? נפנה את המבנים בירושלים לפי התוכנית המבצעית שקבענו".¹⁷⁶ במאי 2024, הרשות לאכיפת המקרקעין בשיתוף עם משטרת ישראל קיימו מבצע הריסה של בנייה לא חוקית ביישובים הבדואים בציר עומר-שוקת.¹⁷⁷ כך גם ביישובי הדרוזים בצפון. מאז נכנס לתפקידו היו לבן גביר מספר התנגשויות עם הקהילה הדרוזית ביחס להריסה של בנייה בלתי חוקית. גם לאחר פרוץ המלחמה והשתתפות הגבורה וההקרבה של הלוחמים הדרוזים בה, המשיך בן גביר לממש את מדיניותו בנוגע להריסת בתים והטלת קנסות על בנייה לא חוקית. כך למשל, בן גביר שלח כוח משטרתי גדול בליווי מסוק משטרתי כדי

174 פורסם כי ישנה עלייה של כ-115% בהריסות היזומות בנגב. אילנה קוריאלי "עלייה של כ-115% בהריסות היזומות בנגב: 'הממשלה מחבלת בכל סיכוי להסדרה'" Ynet (7.8.2024).

175 אביחי חבר "לקראת הרמדאן: ההנחיה הרגישה של בן גביר שעלולה להגביר את המתח" חדרי חרדים (6.3.2024).

176 יהושע (ג'וש) בריינר "בן גביר דרש לזרז הריסת בתים פלסטיניים; שבתאי זעם: יככה לא מקבלים החלטות" הארץ (14.2.2023).

177 פלד ארבלי "עשרות מבנים בכפר נהרסו; בן גביר: 'הסתיימו הימים שהם בונים איפה שהם רוצים'" מעריב אונליין (8.5.2024).

לאבטח הריסה של בית של תושב ירכא, שאחיו בדרגת סרן משרת בדרום מאז פרוץ המלחמה. לבסוף, לאור מחאת התושבים במקום, השוטרים נסוגו מהמקום מבלי להרוס את הבית.¹⁷⁸ הציבור הערבי יוצא נגד ההריסות וטוען שמדובר במהלכים המונעים מנקמה שהריסות הבתים, ללא קידום מהלכים של הסדרה, מבעירות את השטח.

יחסו הגזעני והלא שוויוני של השר בן גביר כלפי הציבור הערבי מתבטא גם בהיעדר טיפול נמרץ בפשיעה הגואה בקרב הציבור הערבי. זאת בניגוד מוחלט להצהרותיו שלפיהן הפשע והאלימות בחברה הערבית עומדים בראש סדר העדיפויות שלו וכי הוא ומשרדו משקיעים זמן רב ומשאבים בנושא. אלא שדיבורים לחוד ומעשים לחוד. מספר חודשים לאחר כניסתו לתפקיד, בחודש מרץ 2023, הורה בן גביר על עצירת התוכנית "עוצרים את הדימום", תוכנית התמודדות חדשנית עם האלימות והפשיעה הגואה בחברה הערבית באמצעות הפעלת מודל יישובי בערים שונות (זאת כחלק מהחלטה 549 מאוקטובר 2021 לתוכנית חומש לטיפול מעמיק והוליסטי באלימות ובפשיעה, להלן: "החלטה 549"). השר הורה על העברת התוכנית מארגון הג'וינט לידי הרשות לביטחון קהילתי. ההחלטה התקבלה מבלי שפורטו השיקולים שביסודו ולא בחינת חלופות. באחת הישיבות צוטט השר באומרו, ללא כל בסיס, כי הג'וינט הוא "ארגון שמאלני".¹⁷⁹ כפי שפורט לעיל, בתקופת כהונתו של השר בן גביר כשר לביטחון לאומי נרשמו שיאי נרצחים בחברה הערבית: לפני כהונת בן גביר, שנת 2020, הסתיימה עם 96 קורבנות; שנת 2021 – עם 123 קורבנות; בשנת 2022 נרשמה בלימה מתונה של המגמה – 116 קורבנות; ואילו שנת 2023, שבה החלה תקופת כהונתו של בן גביר, שברה שיא היסטורי ברמות האלימות בחברה הערבית – והסתיימה עם 244 קורבנות, יותר מפי שניים בהשוואה לשנים שלפניה. כאמור לעיל, עד כה בשנת 2024 נרצחו 204 ערבים.¹⁸⁰ במקביל לעלייה ברציחות ישנה

178 יניב שרון "ברגע האחרון: נמנעה הריסת בתים בכפר ירכא; ראש המועצה: 'זה גרר שיצית תבערה'" דבר (19.5.2024).

179 ענת טהון אשכנזי ומוחמד ח'אלאליה "הקפאת תכנית 'לעצור את הדימום' מבשרת את חחילתה של ההפיכה" וואלה (22.3.2023).

180 ראו לעיל הי"ש 55.

ירידה בשיעור פיענוח מקרי הרצח (מתוך 173 מקרי הרצח רק כ־20 פוענחו עד כה) וגם מספר כתיבי האישום שהוגשו נמצא בירידה מתמדת.

דוגמה לחומרת מצב הפשיעה בציבור הערבי ולהשתמטות השר מאחריות אפשר לראות בפיוג הפלילי בעיר רמלה שבו נרצחו ארבעה קורבנות, מתוכם אם ובתה בת ה־8, אחייניתה (10) וצעירה נוספת שבנה, תינוק בן חודש, הוגדר במצב אנוש. לאחר הפיוג הקטלני הגיע בן גביר לזירת האירוע והאשים באוזלת היד את היועצת המשפטית לממשלה, אשר מתנגדת להרחבת השימוש במעצרים מינהליים ולהחלתו על תחום הפשיעה הפלילית (במובחן מהביטחוניות) שהמשטרה מופקדת עליו.

ראשי רשויות וארגוני חברה אזרחית תוקפים את השר בן גביר על יחסו כלפי הציבור הערבי בישראל. כך למשל התבטא ראש עיריית ג'טר אזורקא, מורד עמאש: "החברה הערבית לא מעניינת את השר בן גביר. הוא רוצה לרמוס אותה וגם אם תמות כל החברה הערבית בישראל, זה לא יעניין אותו. הוא בא לעשות סדר – שמשמעותו נקמה בציבור הערבי. זה לא עומד בהלימה עם רצון כלשהו להיאבק בפשיעה".

עונש מוות למחבלים: בנוסף, השר בן גביר וחברי הכנסת ממפלגתו מקדמים חוק עונש מוות למחבלים שיופנה כלפי מחבלים ערבים בלבד, ולא כלפי מחבלים יהודים. ההצעה מנוסחת כך שרק מחבלים ערבים (או לפחות: כאלה שאינם יהודים) יוצאו להורג מכוחה. זאת משום שמחבל יהודי (דוגמת ברוך גולדשטיין או עמירם בן אוליאל) לא מבקש "לפגוע במדינת ישראל ובתקומת העם היהודי בארצו". אשר על כן, מעבר לכך שעצם ההצעה לעונש מוות מנוגדת לערכי היסוד של מדינת ישראל (קדושת החיים וכבוד האדם) וסותרת אמנות בינלאומיות; עסקינן בהצעה מפלה וגזענית, המבקשת להשית עונש מוות על בסיס השתייכות אתנו־לאומית. ככזו מדובר בהצעת חקיקה גזענית שאין לה מקום במדינה דמוקרטית.¹⁸¹

181 יובל שני, מרדכי קרמניצר, עמיחי כהן ועמיר פוקס, חוות דעת בנושא הצעת חוק העונשין (תיקון - עונש מוות למחבלים), התשפ"ג-2023.

חמורה במיוחד שיטת פעולה נוספת אותה נוקט השר בן גביר והיא: **פרובוקציות שעלולות להבעיר את השטח ולגרום למהומות**. כפי שהראינו לעיל, בתקופה שקדמה למינויו לשר לביטחון לאומי התנהל בן גביר כפרובוקטור מעורר מדינים, כשפעולותיו ממוקדות בציבור הערבי. עמדתו ביחס לארץ ישראל הובעה באופן חד־משמעי וברור ולפיה היהודים הם "בעלי הבית" אדוני הקרקע, והתושבים והאזרחים הערבים הם במקרה הטוב "דיירי משנה", וככל שלא יפגינו נאמנות הם צריכים להיות מגורשים. עמדתו זו באה לידי ביטוי באופן חד־משמעי במצע של מפלגת "עוצמה יהודית". מדובר במסמך גזעני ומשיחי שבו מדובר, בין השאר, על השבת הריבונות והבעלות היהודית על הר הבית. ביחס לאויבי ישראל נכתב כי המלחמה באויבי ישראל תהיה טוטלית, ללא משא ומתן וללא ויתורים. לרבות החלת ריבונות על כל חלקי ארץ ישראל ששחררו במלחמת ששת הימים והסדרת מעמדם של אויבי ישראל בארצות ערב המקיפות את ארצנו.

מעת שנבחר לחבר כנסת, ואף לאחר שמונה לשר לביטחון לאומי, הוא המשיך בפרובוקציות נגד הציבור הערבי במטרה להתסיס את השטח באופן שעלול להביא לקידום שאיפותיו המשיחיות והגזעניות. העברת לשכתו הפרלמנטרית לשכונת שיח' ג'ראח בירושלים והעימותים האלימים בין פעילים יהודים לתושבים הערבים בשכונה שהתפתחו בעקבות פעולה זו הם דוגמה לאחת מהפרובוקציות הללו. לא למותר לציין שבחלק מאותן פרובוקציות מתעמת בן גביר עם המשטרה. כך היה כששוטרים ממחוז ירושלים ניסו לפנות את בן גביר משם. הוא התעמת עם השוטרים ולאחר מכן הגיש תלונה במח"ש וטען כי הותקף על ידי שוטרים ובראשם הקצין שחר מחסומי (בסופו של יום התיק נסגר).

דוגמה נוספת לפרובוקציות של בן גביר היא **מעורבותו במבצע שומר החומות**. אז, במהלך המהומות הקשות בין יהודים לערבים, בן גביר נסע כל יום לזירות של המהומות ושפך שמן למדורה באמצעות קריאות לגירוש ערבים ולדיכויים. בעקבות מעורבותו זו, צוטט מפכ"ל המשטרה, קובי שבתאי, כשאמר כי בן גביר הוא ה"אחראי לאינתיפאדה הזאת".¹⁸²

182 בתגובה לדבריו קרא בן גביר לפיטורי המפכ"ל: "שקוף שבמשטרה רוצים לסחוט לי את הפה לאחר שקראתי הבוקר לפטר את המפכ"ל. קובי שבתאי מתנהג כאילו אנחנו

גם עלייתו התכופה של בן גביר להר הבית, תוך ערעור על הסטטוס קוו במקום, היא בעייתית מאוד מבחינת הציבור הערבי בישראל וכלל המוסלמים שכן היא נחווית בעיני ציבורים אלה כפרובוקציה וכפלישה למקומות הקדושים. השר בן גביר נהג בעבר וממשיך גם כיום (כחבר כנסת וכשר לביטחון לאומי) בנוהג של עלייה להר הבית. לאחר שנבחר לכנסת עלה חבר הכנסת בן גביר להר הבית תוך שהוא משמיע הערות ביחס לבעלות על ההר, שינוי הסטטוס קוו בהר וחשיבות התפילה בהר ליהודים. הוא עושה זאת תחת אבטחה צמודה ובאישור פרטני של המשטרה. באפריל 2021 עלה לראשונה מאז נבחר לחבר כנסת להר. לאחר מכן עלה להר גם בחודש מרץ 2022, ובאוגוסט של אותה שנה לציון ט' באב. חבר הכנסת בן גביר אמר בעלייתו: "אני כאן, אנחנו בעלי הבית". בינואר 2023 הגיע שוב חבר הכנסת בן גביר למתחם הר הבית וזאת לאחר שנמנע מלעשות זאת במשך שלושה חודשים ואמר "ההר הוא המקום החשוב ביותר לעם ישראל, מי שמאיים צריך לטפל בו ביד של ברזל". יצוין כי בן גביר המשיך בנוהג זה על אף התנגדות המשטרה וטענות המפכ"ל כי עלייתו להר מתסיסה את האזור. הרשות הפלסטינית וחמאס גינו את ביקוריו של בן גביר במתחם. משרד החוץ הפלסטיני מסר בתגובה לביקור בחודש ינואר 2023 כי הביקור הוא "התגרות חסרת תקדים ואיום ממשי להסלמה". בעיתון "הארץ" צוטט גורם מדיני שאמר כי המפכ"ל קובי שבתאי ומפקד מחוז ירושלים דורון תורג'מן "יצאו מגדרם" כדי לאפשר את הביקור.¹⁸³ ביולי 2023 ובצל המתרחשות הביטחוניות, בן גביר עלה בפעם השלישית באותה שנה להר הבית לרגל תשעה באב, הפעם כשר לביטחון לאומי. בעת ביקורו אמר: "זה המקום הכי חשוב לעם ישראל שבו אנחנו צריכים לחזור ולהראות את המשילות שלנו" בהמשך לביקורו עלו להר גם חבר מפלגתו, שר הנגב והגליל, יצחק וטרלאוף, וחבר הכנסת עמית הלוי מהליכוד.¹⁸⁴

ברפובליקה בננות. אילו במשטרה היו משקיעים את הזמן שהם משקיעים ביחסי ציבור בהגנה מפני הפורעים, מצבנו היה הרבה יותר טוב". ח"כ בן גביר הוסיף: "קראתי לפטר את המפכ"ל ולכן מתדרכים נגדי, זה לא יסתום לי את הפה, המפכ"ל צריך ללכת הביתה." דנה וייס "המפכ"ל: 'בן גביר אחראי לאינתיפאדה הזו'" N12 (13.5.2021).

183 יהושע (ג'וש) בריינר, ג'קי חורי ויהונתן ליס "בן גביר עלה להר הבית לראשונה מאז הבחירות: 'הממשלה לא תיכנע לאיומי חמאס'" הארץ (3.1.2023).

184 לירן תמרי "בן גביר עלה להר הבית: 'זה המקום הכי חשוב, צריך להראות פה משילות'" Ynet (27.7.2023); יהושע (ג'וש) בריינר, ג'קי חורי ויעל פרידסון "בן

עלייתו של השר בן גביר להר הבית נמשכת על אף האזהרות של המשטרה וגורמי הביטחון כי היא עלולה להתסיס את האזור מערערת את הסטטוס קוו בהר ומהווה התגרות בפלסטינים ובמוסלמים ככלל. נציין כי במכתב ששלח ראש השב"כ, רונן בר, לראש הממשלה ושר הביטחון, באוגוסט 2024, הוא התייחס להיבטים שונים של ביטחון לאומי. ראש השב"כ כתב שעלייתו של השר בן גביר להר הבית והצהרותיו בדבר שינוי הסטטוס-קוו במקום, עלולות להוביל לשפיכות דמים שתשנה ללא היכר את פני המדינה.¹⁸⁵ בעקבות דרישות גורמי הביטחון ובצל אזהרותיהם מניסיונות של השר בן גביר לשנות את הסטטוס קוו, הודיע ראש הממשלה נתניהו על קיומו של דיון בנושא הסטטוס-קוו בהר הבית. לדיון הוזמנו גורמי ביטחון ושרים בכירים לרבות השר בן גביר.¹⁸⁶

בתור השר לביטחון לאומי, בן גביר פועל על מנת לקדם מדיניות שנועדה להגביל את המוסלמים אזרחי ישראל לעניין מימוש זכותם לחופש הדת והפולחן. בחודש בפברואר 2024 דרש השר בן גביר להטיל מגבלות על התפילה של מוסלמים בהר הבית במהלך חודש הרמדאן. דרישתו של השר בן גביר להטלת המגבלות הובילה לביקורת בקרב קציני משטרה שהזהירו כי ההגבלות בהר הבית עלולות לגרום להתלקחות בירושלים וגם בערים מעורבות נוספות.¹⁸⁷ במרץ 2024 פורסם כי אריה עמית, בכיר לשעבר במשטרה, הצביע על התנהלות בעייתית של השר בן גביר: "השר כהרגלו מנסה להבעיר מדורות, והפעם הוא מנסה להדליק שריפת ענק. אין שום השפעה על צורת התנהגותו הבריונית שנמשכת ופשוט עכשיו מסכנת עוד יותר את המצב. ואין שום ספק ואין שום סיבה להגביל באופן גורף

גביר עלה להר הבית 'אנחנו צריכים לחזור ולהראות את המשילות שלנו כאן' הארץ (27.7.2023).

185 גיא פלג ויאיר שרקי "ראש השב"כ ביקר את התנהלות בן גביר במכתב לנתניהו וגלנט, השר דרש לפטר אותו" N12 (22.8.2024).

186 איתמר אייכנר "על רקע הצהרות בן גביר: נתניהו יכנס דיון על הסטטוס קוו בהר הבית" Ynet (15.9.2024).

187 אורלי אלקלעי "בכירים במשטרה מזהירים: דרישת בן גביר להגבלות בהר הבית עלולה לגרום להתלקחות בערים המעורבות" כאן (28.2.2024).

על פי גיל, את ערביי ישראל מלהגיע להר הבית ולהתפלל".¹⁸⁸ באותו חודש (פברואר 2024) פורסם שהשר בן גביר דרש מראש הממשלה להכחיש פרסום שלפיו הופקעו מידיו הסמכויות בסוגיית הר הבית ברמדאן. לאחר עימות בנושא מספר המתפללים המוסלמים הודיע השר בן גביר שלא יכניס את נציגו של ראש הממשלה נתיניהו לדיון הערכות לרמדאן, מכיוון שהוא רואה בכך ניסיון "לפיקוח" על צעדיו.¹⁸⁹ בסופו של דבר, לא התקבלה עמדתו של השר בן גביר, ותפילות הרמדאן עברו בשלום (יחסי) מבלי שהוגבלה זכותם של המוסלמים אזרחי ישראל.¹⁹⁰

בנוסף, דרש השר בן גביר מהמשטרה להמשיך ולבצע במהלך הרמדאן הריסות בתים במזרח ירושלים. זאת, בעוד בשנים עברו הנוהג היה שבמהלך חודש הרמדאן לא מבצעים הריסות של בתים לא חוקיים – כדי לא להביא להבערת השטח. בעקבות דרישת בן גביר, המשטרה נערכה למלא את ההנחיה, למרות המחיר האפשרי.¹⁹¹ בסופו של יום על אף הנחייתו של השר בן גביר, לא בוצעו הריסות במזרח ירושלים במהלך חודש הרמדאן.

אם לא די בדרישה להגביל את זכותם של המוסלמים להתפלל בהר, דרש בן גביר לקראת הרמדאן (2024) לבטל את המדיניות שהייתה נהוגה משכבר, ולאפשר עלייה של יהודים להר בעשרת הימים האחרונים של הרמדאן. בכירים בממשלה יצאו נגדו וטענו שהדבר עלול להביא לתסיסה נוספת ומיותרת.¹⁹² בסופו של דבר

188 מחן וסרמן ואלון חכמון "בכיר לשעבר במשטרה באזהרה לקראת הרמאדן: 'בן גביר מנסה להדליק שרפות ענק'" **מעריב** (5.3.2024).

189 מורן אזולאי "בן גביר פותח חזית נוספת מול נתיניהו: מסרב להכניס נציג של ה"מ לדיון על הרמאדן" **Ynet** (29.2.2024).

190 חסן שעלאן "הרמאדן עבר בשקט יחסי בחברה הערבית: 'למרות ההצהרות – לא היו תקינות חריגות'" **Ynet** (9.4.2024).

191 אביחי חבר "לקראת הרמאדן: ההנחיה הרגישה של בן גביר שעלולה להגביר את המתח" **חדרי חרדים** (6.3.2024).

192 מוריה אסף וולברג "בן גביר דורש: עליית יהודים להר הבית – במהלך חודש הרמאדן" **חדשות 13** (17.3.2024).

לשכת ראש הממשלה מסרה כי תיאטר עלייה של יהודים להר הבית עד סוף הרמדאן בהסכמת כל גורמי הביטחון ובהתנגדותו של בן גביר.¹⁹³

בעוד הוא מגביל את זכות הפולחן של המוסלמים בהר, פועל השר בן גביר על מנת לשנות את הסטטוס קוו לעניין תפילת יהודים בהר. בחודש יוני 2024, במהלך מצעד הדגלים, הצהיר בן גביר כי המדיניות שלו "מאוד ברורה" ולפיה יהודים רשאים להתפלל בהר הבית. בתגובה להצהרותיו של בן גביר, הזדרז ראש הממשלה להכחיש שינוי בסטטוס קוו בהר הבית ומסר כי "הסטטוס-קוו בהר הבית לא השתנה ולא ישתנה".¹⁹⁴ מדיניות זו אכן מחלחלת למשטרה ונמצא כי שוטרים לא אוכפים או מעלימים עין מתפילות יהודים בהר הבית. השחיקה בסטטוס קוו במתחם אל-אקצא והתפילות הפומביות התגברו מאוד בקדנציה של מפקד מחוז ירושלים הנוכחי – דורון תורג'מן ומפקד מרחב דוד, ניצב משנה אבי כהן. זאת גם לצד ההידוק ביחסי המשטרה עם רעייתו של בן גביר, אילה, המעורבת מאוד בפעילות העלייה להר הבית.¹⁹⁵ ב־13.8.2024, בתשעה באב, עלה השר בן גביר להר הבית, פעם נוספת, יחד עם שר הנגב והגליל יצחק וסרלאוף וקבוצה גדולה של מתפללים. עשרות מתוך המתפללים נשכבו על האדמה והשתחו, וזאת בניגוד לכללים במקום (שהמשטרה הכפופה לשר בן גביר אמורה לאוכפם). בעת ביקורו בהר הבית אמר השר בן גביר: "אנחנו בתשעה באב, הר הבית, באים לציין כאן את חורבן בית המקדש. אבל צריך גם להגיד ביושר: יש התקדמות מאוד גדולה כאן במשילות, בריבונות. תמונות של יהודים שמתפללים כאן. כמו שאמרת: המדיניות שלנו היא לאפשר תפילה".¹⁹⁶ למותר לציין את השיטתיות והנחישות שמתבטאות בפרובוקציות האלה ואת הסכנה החמורה לביטחון המדינה הנשקפת ממהלכים כאלה.

193 ברק רביד ויקי אדמקר "לשכת רה"מ: תיאטר עליית יהודים להר הבית עד סוף רמדאן בהסכמת כל גורמי הביטחון" וואלה (11.4.2023).

194 יהושע (ג'וש) בריינר וניר חסון "בן גביר: יהודים יכולים להתפלל בהר הבית; נתניהו: הסטטוס-קוו לא השתנה ולא ישתנה" הארץ (5.6.2024).

195 יהושע (ג'וש) בריינר וניר חסון "בניגוד להצהרת נצניהו, המשטרה ויתרה על איכפת הסטטוס קוו בהר הבית" הארץ (6.6.2024).

196 שילה פריד ולירן תמרי "בן גביר עלה להר הבית עם מאות מתפללים – שהשתחו בניגוד לנהלים במקום" Ynet (13.8.2024).

דרך נוספת שבה עושה שימוש השר בן גביר על מנת לייצר פרובוקציות היא העלאתן של אזהרות חוזרות ונשנות מפני התפרעויות של ערבים, זאת גם כאשר אין בסיס לדבריו. אף על פי שהשר בן גביר אמון מתוקף תפקידו על הסדר הציבורי, מהתנהגותו עולה חשד שהתלקחות מהומות אלימות בין יהודים לערבים בתחומי ישראל היא התפתחות רצויה מבחינתו. תרחיש זה, אם יתממש, ישחק לידי ויכוח שכל הערבים במרחב - בישראל, בגדה המערבית וברצועת עזה - חד הם, ולכן גם גורלם משותף: להסתלק מכאן. מעידות על כך פרובוקציות שיש בהן להתסיס, ולהביא להתפרצות אלימה שתאפשר דיכוי אלים שלה והגשמת חזונות משיחיים. אחת הדוגמאות מהעת האחרונה, הייתה כאשר ימים ספורים לאחר פרוץ המלחמה באוקטובר 2023 הגיע בן גביר לתחנת המשטרה בשדרות ואמר כי הנחה את מפכ"ל המשטרה להיערך לאירועים מסוג שומר חומות 2. עוד קודם לכן, לאחר פיגוע דריסה בכניסה לעיר ירושלים (בפברואר 2023) ביום שישי, הנחה בן גביר את המשטרה להיערך ולהכין תוכניות למבצע חומת מגן 2 במזרח העיר וזאת עד ליום ראשון שלאחר מכן - "לטיפול בקיני הטרור במזרח ירושלים". מטעם השר נמסר כי - "מטרת המבצע היא להילחם ולעקור את הטרור מהשורש, להגיע למחבלים הבייתה ולעצור את הטרור לפני שהוא מגיע להוציא לפועל פיגועים". על הצהרתו הנמהרת ספג השר בן גביר ביקורת קשה - גורם מדיני בכיר דחה את ההוראה למשטרה להיערך למבצע "חומת מגן 2". הודגש כי ראש הממשלה נתניהו יקבל החלטה על מבצע בירושלים רק לאחר התייעצות עם כלל מערכת הביטחון ולאחר דיון מסודר בקבינט המדיני-ביטחוני.¹⁹⁷ יום למחרת הכרזתו, ללא סמכות, על היערכות למבצע, השר בן גביר הסיר את המועד לביצוע, אך דרש לגייס פלוגות מג"ב למזרח ירושלים. השר בן גביר ציין: "לידיעת הגורמים שמתדרכים נגדי, בסמכות המשטרה להרוס בתים לא חוקיים, לעצור יותר מ-150 יעדים ולפשוט על הבתים, לעצור את ההסתה במסגדים, לעצור חייבי מס ועוד. ישיבת הקבינט חשובה ואבקש שם דברים נוספים אבל המשילות חשובה מאוד ואני אדאג שכך יהיה".¹⁹⁸ מאז לא

197 נינה פוקט "בכירים לשעבר במשטרה חוקפים את בן גביר: 'חומת מגן 2? אין לו מושג'" Ynet (10.2.2023).

198 איתמר אייכנר "בן גביר מתעקש שחיהיה 'חומת מגן 2', אבל לא נוקב בלוי"ד" Ynet (11.2.2023).

התממשה התוכנית הזאת, אבל נותר בעינו הערך המתסיס של עצם השמעת האיומים. נותר גם הדגם של שליפות והנחתה שלהם על המשטרה ללא הליכים של התייעצות, בחינה ובדיקה, בטרם החלטה.

צמצום חופש הביטוי וההפגנה של הציבור הערבי. ימים לאחר כניסתו לתפקיד השר לביטחון לאומי (בינואר 2023) הורה בן גביר למשטרה להסיר דגלי פלסטין מהשטחים הציבוריים בישראל, באומרו שהם "מסיתים ומעודדים טרור"¹⁹⁹. כמוסבר לעיל, להוראה הזו אין בסיס חוקי. מצד שני, יש להתנהלות הזו אופי פרובוקטיבי ומתסיס מובהק. היא מעוררת התנגדות ומזמינה מאבקים אלימים.

בנוסף, וכפי שפורט בהרחבה לעיל, מעת פרוץ המלחמה השר בן גביר פועל על מנת לצמצם את חופש ההפגנה והמחאה של הציבור הערבי באמצעות הנחייה של המשטרה שלא לאפשר הפגנות או לפזרן בתקיפות.²⁰⁰

עידוד אלימות ופגיעות בפלסטינים בשטחים. השר בן גביר החליף אומנם את הסיסמה "מוות לערבים" בסיסמה, מעין קוד, של "מוות למחבלים" אך ההגדרה שלו למחבלים היא רחבה. הוא כינה את הכפר ביתא "כפר של מחבלים" בעקבות שרפת בובה של מתנחל עם פאות וכיפה (פעולה מגונה ומקוממת כשלעצמה). כך גם, תמיכה בטרור הופכת את התומך למחבל שיש לשלחו לסוריה. בנוסף, הוא הדביק את הכינוי "מחבל" לאחדים מחברי הכנסת הערבים.²⁰¹ אם מוסיפים

199 יהושע (גויש) בריינר "בהנחיית בן גביר, שבחאי הורה לאכוף איסור הנפת דגלי פלסטין בציבור" הארץ (8.1.2023).

200 ראו לעיל תחת הכותרת דיכוי חופש הביטוי והגבלות חמורות על זכות המחאה של הציבור הערבי בזמן המלחמה.

201 במספר מקרים כינה בן גביר את חברי הכנסת הערבים בתואר מחבלים. כך למשל בעת שעלה לנאום במליאה בן גביר סירב לפנות לסגן יו"ר הכנסת אחמד טיבי כאדוני סגן יו"ר הכנסת וקרא לו מחבל. בדיון במליאת הכנסת שהתקיים ביום 17.7.2024 בנושא "הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בפרשת אום אלחירן 2017" כינה בן גביר את חברי הכנסת טיבי ועודה "מחבלים": "מחבלים, החוצה החוצה כל המחבלים החוצה. ברא בררא. "יועם" שית הכנסת, שגית אפיק הגיבה להתנהלותו של בן גביר ואמרה כי: "יו"ר הישיבה היה מוסמך ואולי אף חייב להוריד את השר בן גביר מהדוכן בשל הביטוי מחבלים לעבר חברי הכנסת הערביים, שמהווה הפרה חמורה של תקנון הכנסת, וכן הפרה אחת לפי החלטת ועדת האתיקה." ראו: יהודה שלזינגר "מהומה בכנסת: בן גביר כינה

לכך את הטיסמה השגורה בפיו "מוות למחבלים", יש בדברים משום עידוד לאלימות, התרת דם והסתה לגזענות.

באוגוסט 2023 קרא השר בן גביר להעניק צל"ש לפעילי הימין החשודים בהרג הצעיר הפלסטיני קוסאי מעטאן בן ה־19 בכפר בורקה שליד רמאללה, שנחשד בזריקת אבנים, בטענה שהם "הגנו על עצמם".²⁰² כך כתב: "המדיניות שלי ברורה. מי שמגן על עצמו מזריקות אבנים צריך לקבל צל"ש. הוא פנה למפקד מחוז ש"י במשטרת ישראל וקרא לו "לקדם את החקירה במהירות ולבצע חקירה מקיפה גם של כל הפורעים הערבים שזרקו אבנים וניסו לרצוח יהודים".²⁰³ דוגמה נוספת לעידוד הרג בלתי חוקי אפשר למצוא בדברים שאמר במהלך עימות בקבינט ביום 27.4.2024. הוא שאל את הרמטכ"ל "למה יש כל כך הרבה עצורים? אי אפשר להרוג חלק?"²⁰⁴ בגנותו את רצח הנער בנימין אחימאיר, אמר בן גביר: "הרצח הוא עוד הוכחה נוספת שעם מחבלים ותומכיהם אין פשרות, אין משאים ומתנים אלא רק להרוג אותם, לחזור לסיכולים הממוקדים ערבי-ערב גם ביו"ש, להעביר את חוק עונש מוות למחבלים, לסגור כפרים ולמנוע מהם לנוע בכבישים בצירים וסמוך ליישובים ולחוות. הזכות לחיות גוברת על חופש התנועה וההומניות המזויפת".²⁰⁵

כלומר, בצד אozלת יד כמעט מוחלטת כלפי פורעים יהודים בגדה, קריאה לצעדי ענישה קולקטיבית כלפי פלסטינים שאינם מעורבים בטרור. הגיבוי של השר בן גביר לאלימות מנוגד להוראות החוק, ויש בו כדי להטעות. גיבוי כאמור מגלם הנחיה להרג בלתי חוקי, על בסיס של אפליה נגד פלסטינים.

אח טיבי ועודה 'מחבלים' - איך הן הגיבו? "ישראל היום" (17.7.2024). התואר מחבל אינו שמור רק לחברי הכנסת הערבים אלא גם ליהודים כמו חבר הכנסת עופר כסיף.

202 יואב זיתון ולירון לוי "בן גביר קרא להעניק צל"ש לחשודים ברצח הפלסטיני: 'הגנו על עצמם'" Ynet (6.8.2023).

203 יואב זיתון ולירון לוי "בן גביר קרא להעניק צל"ש לחשודים ברצח הפלסטיני: 'הגנו על עצמם'" Ynet (6.8.2023).

204 ירון אברהם "בן גביר שאל, דיכטר עקץ: 'לא יודע אם אתה שר בישראל'" N12 (26.7.2024).

205 מאיר תורג'מן ואלישע בן קימון "בן גביר גינה את רצח בנימין אחימאיר, ותקף: 'עם המחבלים אין פשרות, רק להרוג אותם'" Ynet (13.4.2024).

2.3.3. התעלמות מעמדת אנשי המקצוע ויציאה נגד שומרי הסף

את הפעולות שפורטו לעיל מבצע השר בן גביר תוך שהוא מתעלם או יוצא נגד עמדתם המקצועית של שומרי הסף (לעיתים אף אם מדובר בהנחיה).

ביקורת כלפי שופטים שמשחררים מפגינים ממעצר

השר בן גביר מתח ביקורת חריפה על מספר שופטים שהורו למשטרה לשחרר ממעצר מפגינים שנעצרו במסגרת המחאה. כך ביקר את החלטת השופט זיו אריאלי לשחרר חמישה עצורים שנעצרו על ידי המשטרה בחשד לתקיפת שוטר, העלבת שוטר, הפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו וכן התנגדות למעצר. השופט אריאלי ביקר את החלטת המשטרה לפרק אוהל שהוקם לזכרו של המחבל וליד דקה שנפטר בכלא, לאחר שהיה אסור בישראל משנת 1986 ועד למותו בשנת 2024, בגין מעורבותו ברצח החייל משה תמם ז"ל.²⁰⁶ בהחלטה נכתב: "מדובר באירוע הנושא עימו רגישות הן ביחס לתחושות בני משפחת המנוח לאחר מותו בבית הכלא, והן רגישויות אחרות הקשורות במהותו של המנוח... ניתן וראוי היה 'להכיל' את האירוע תוך עשיית כל האפשר והדרוש על מנת להימנע מעימות והיגררות לאלימות. מכל מקום ואף לאחר שהאירוע הסלים לכלל התלהמות, קריאות גנאי, ואף עימות פיזי – ניתן היה לשיטתי לגלות את הרגישות המתבקשת ואת ההבנה למצב בני המשפחה, מבלי לבצע את המעצרים". בתגובה להחלטה, השר בן גביר כתב: "כבוד השופט זיו אריאלי, התבלבלת לגמרי. רגישות לא מגלים כלפי מחבלים שמעודדים רצח חיילים, בגלל הרגישות וההתייכפות הזו הגענו ל־7.10. עם מחבלים מתנהגים באפס רגישות! מגבה את המשטרה גיבוי מלא".²⁰⁷ ערעור של המשטרה על השחרור לבית המשפט המחוזי בחיפה נדחה.

בחודש אוקטובר 2023 תקף בן גביר בחשבון שלו ברשת X את השופט ערפאת טאהא מבית המשפט המחוזי בנצרת וכינה אותו "אויב מבית". השופט טאהא הפך לאויב על יסוד היותו ערבי ועל יסוד החלטתו השיפוטית לקבל ערר בנושא

206 יש הטוענים כי דקה עבר תהליך פנימי של שינוי יסודי ושל הצטרפות למחנה השלום.

207 אלון חכמון "התבלבלת לגמרי!": לאחר שחרור המהפריעים בסוכת האבלים של המחבל – בן גביר נגד השופט" מעריב אונליין (11.4.2024).

מעצרה של אזרחית ערבית שחשודה בעבירות ביטוי בשל פרסומים שפרסמה ברשת חברתית (עמ"י 23-10-42253-10 **עבד אלהדי נ' מדינת ישראל**). השופט לא חסך ביקורת מן הפרסומים שהעלתה ברשת, אך מצא כי חומר החקירה מעלה ספקות ביחס לקיומו של חשד סביר לביצוע עבירה, וכי יש חלופות מעצר.

באותו חודש השופט אחסאן כנעאן החליט לשחרר ממעצר את יואב בר, אשר נעצר לאחר שנמצאו בביתו חומרי תעמולה פוליטיים, השופט מצא כי אין בחומרים כדי לבסס חשד להתנהגות במקום ציבורי באופן העלול להביא להפרת השלום. באותו היום בו התקבלה ההחלטה פרסם השר בן גביר בחשבון ברשת X כי "בבית של תומך הטרור יואב בר, פעיל מרכזי במחאות התומכות ומזדהות עם החמאס' נמצא חומר רב של הסתה [...] המשטרה עצרה אותו וטענה בפני בית המשפט שבר חשוד בעבירה של 'התנהגות העלולה להפר את שלום הציבור'. אך כל זה לא הספיק לשופט אחסאן כנעאן שהחליט לשחררו בעת מלחמה. כך נראים אויבים מבית. בוושה"²⁰⁸

בעוד שביקורת על פסיקתו של בית המשפט היא לגיטימית, ההתבטאויות אלה הן בבחינת זילות הרשות השופטת, הן מזמינות יחס דומה מצד הציבור (לפחות זה התומך בבן גביר) ויש בהן משום פגיעה בעצמאות הרשות השופטת.²⁰⁹

התנגשויות חוזרות ונשנות עם היועמ"שית

השר בן גביר מבזה את מוסד היועץ המשפטי לממשלה, פועל לפגיעה בעצמאותו, ובכך חותר תחת שלטון החוק. בין השר בן גביר ליועמ"שית התנהלו, מעת כניסתו לממשלה ומינויו לשר לביטחון לאומי, מספר עימותים פומביים בעקבות התנגדותה של היועמ"שית לפעולותיו ומדיניותו הבלתי חוקיות

²⁰⁸ טובה צימוקי וגלעד מורג "בן גביר כינה שופט 'אויב מבית', הרשות השופטת תקפה: 'מצופה שיפעל למיתון השיח'" Ynet (31.10.2024). ההדגשה אינה במקור.

²⁰⁹ נציין כי גם בנושא זה בן גביר אינו היחיד שפועל באופן זה. בין הפועלים באופן זה ניתן למנות את חבר הכנסת ויו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט שמחה רוטמן אשר פנה לשר ליון בבקשה לכנס את הוועדה לבחירת שופטים במטרה לפטר את השופטת שרון לאריי בבלי שלא האריכה את מעצרו של פעילי אחים לנשק. ראו: ביני אשכנזי ושלומי הלר "רוטמן ללוין: כנס את הוועדה שתפטר את השופטת שלא האריכה את מעצרו של פעילי אחים לנשק" וואלה (23.5.2024).

ובשל הוראות שנתנה היועמ"שית למשטרה בדבר פתיחה בחקירה במקרים מסוימים.

כך לדוגמה לאחר שנחשף כי בכוונת היועמ"שית להתנגד לתיקון פקודת המשטרה המעניק לבן גביר סמכויות נרחבות, אמר בן גביר:

אני מתקשה להבין איך היועמ"שית הזדרזה לקבוע עמדה בהצעת החוק שהוגשה רק בחמישי [...] אותה יועמ"שית שאפשרה לעמר בר-לב לקבל החלטות פוליטיות במשרד לביטחון פנים, ונתנה ידה לכל מהלך דורסני ובלתי חוקי שקידמה הממשלה [...] זו הצהרה מאכזבת מאוד של היועמ"שית, שמעמידה בסימן שאלה גדול את עמדותיה המקצועיות.²¹⁰

במרץ 2023 דרש בן גביר במכתב לחברי הממשלה לפטר את היועמ"שית מתפקידה וטען בין היתר כי זו "מכהנת כיו"ר האופוזיציה בפועל".²¹¹ זאת בעקבות החלטתה של היועמ"שית להקפיא את החלטתו של בן גביר להעביר את ניצב עמי אשד מתפקידו כמפקד מחוז תל אביב לאגף ההדרכה במשטרה ובשל סירובה של היועמ"שית לאפשר לו ייצוג עצמי בפני בג"ץ.

בחודש מאי 2024, בתגובתה לבג"ץ שדן בבקשה להוצאת צו ארעי שימנע מהשר לביטחון לאומי לקצר את כהונת המפכ"ל (במסגרת ההליך שכבר מתנהל בנוגע לתיקון פקודת המשטרה) – כתבה היועמ"שית כי "ישנו חשש כבד לפיו שיקולי השר שיקולים זרים הם, שכן עד כה, במשך חודשים, השר לא פעל לסיום כהונת המפכ"ל".²¹² בן גביר השיב לדבריה של היועמ"שית:

היועמ"שית התבלבלה, וחושבת כי היא רה"מ האמיתי של מדינת ישראל. מדהים שאחרי שהיא תירצה תירוץ תמוה מדוע

210 יובל קרני וטובה צימוקי "בן גביר תוקף את היועמ"שית, וטוען: 'תכלית החוק שלי – העצמת הדמוקרטיה'" Ynet (11.12.2022).

211 מורן אזולאי "בן גביר דורש לפטר היועמ"שית: 'מכהנת כיו"ר האופוזיציה בפועל'" Ynet (16.3.2023).

212 טובה צימוקי ומאיר תורג'מן "היועמ"שית מאשימה את בן גביר: 'מנסה להדיח את המפכ"ל משיקולים זרים'" Ynet (29.5.2024).

אין להביא את המפכ"ל לשימוע ("כי אין תשתית ראייתית" – למרות הטענות על חוסר תפקוד רציני של המפכ"ל). כעת היא מנסה לומר שאי אפשר להביא את מסקנות ועדת מירון למליאת הממשלה. מדובר ביועמ"שית שלצערנו במקום לבצע את תפקידה ולהיות יועצת, החליטה לנהל את ממשלת ישראל.

ההתקפות של בן גביר כנגד היועמ"שית נמשכות חדשות לבקרים. בחודש יוני תקף בן גביר את היועמ"שית על כך שאישרה את הפתיחה בחקירה נגד השרה לשוויון חברתי וקידום מעמד האישה מאי גולן שחשודה בעבירת תנועה חמורה – בעת שהייתה חברת כנסת פגעה עם רכבה ברוכב אופנוע. בן גביר טען כי מדובר "ברדיפה פוליטית". לדברי בן גביר: "היועצת המשפטית לממשלה שאישרה את הפתיחה בחקירה נגד מאי גולן בחרה צד והחלה להיאבק נגד הממשלה בכל האמצעים. אישור פתיחה את החקירה של מאי גולן ארבע שנים לאחר האירוע מעוררת תחושה קשה לרדיפה פוליטית"²¹³.

בחודש יולי 2024, השר בן גביר תקף את היועמ"שית וטען שהייתה מנסה לפסול כל מועמד שכן גביר בוחר למפכ"ל. באותו החודש תקף השר בן גביר את היועמ"שית בטענה של רדיפה פוליטית, בשל בקשתו של פרקליט המדינה מהיועמ"שית בהרב מיארה להורות על חקירת השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר בחשד להסתה לאלימות נגד תושבי עזה, בעקבות התבטאויות פומביות של השר על דרכי לחימה שיש לנקוט בעזה. כמו כן, השר בן גביר תקף את היועמ"שית והפרקליטות בגין הגשת כתב אישום נגד ד"ר בן ארי על הסתה לגזענות בשל פרסומים נגד הטרור הערבי שאותו כינה "מעשים של אומה רצחנית". בן גביר כינה את ההחלטה "אות קלון".

גם לאחר הפריצה של המתפרעים לבסיסים הצבאיים (מחנה תימן ובית ליד) דרש השר בן גביר להורות על פיטוריה של היועמ"שית. בריאיון לתוכנית הפטרוזטים טען השר בן גביר כי היועמ"שית היא לעומתית ומגמתית וכי היא תוקעת מקלות בגלגלים במה שהוא מנסה לעשות, אך לדבריו של השר בן גביר

213 מורן אזולאי "ההתערבות של בן גביר בחקירת מאי גולן, ערב הדיון בבג"ץ: ירדיפה פוליטית" Ynet (17.6.2024).

"ברוך השם היא לא מצליחה [...] אני, עם כל הכבוד לה, בהרבה דברים ממשיך ודוהר ועושה".²¹⁴

התנגשות משמעותית נוספת בין השר בן גביר ליועמ"שית התרחשה על רקע קידומו של סגן-ניצב מאיר סוויסה המואשם בהשלכת רימוני הלם על מפגינים נגד המהפכה המשטרית, ומינויו לתפקיד מפקד תחנת תל אביב דרום. בחודש ספטמבר 2024, הגישה היועמ"שית את תגובתה לעתירה מנהלית שהוגשה בית המשפט המחוזי בירושלים בנושא. בתגובתה נטען כי "הליך מינויו של סוויסה רצוף פגמים, ונעשה תוך הפרה בוטה של כללי המינהל התקין, ובניגוד להליכי המינוי במשטרת ישראל". השר בן גביר בתגובה כתב: "הערב שוב נוכחנו כמה הפרקליטות היא חונטה מושחתת, מוטה ונגועה מכף רגל ועד ראש, שמסכלת ומכשירה מינויים אך ורק לפי אינטרסים, פותחת חקירות פוליטיות, ומתנהלת מהמקפצה בניגוד לחוק. כל זמן שלא נעשה שם סדר, ישראל איננה דמוקרטיה".²¹⁵ בעקבות ההתנגשות, ביום 11.9.2024 עתר השר בן גביר לבג"ץ בבקשה כי זה יורה ליועמ"שית לאפשר לו ייצוג פרטי בהליכים נגד קידומו של רפ"ק סוויסה.²¹⁶ בעתירתו של השר בן גביר נכתב ביחס ליועמ"שית כי: "לא די שאיננה מייצגת את עמדת השר לביטחון לאומי, אלא שהיא מצטרפת לעותרים ומייצגת נגד עמדת השר". עוד הודגש על ידי השר בן גביר בעתירתו כי: "לא רק שהיועמ"שית פועלת כאן בחוסר סמכות מובהק, כאשר היא מתערבת במינויים של קציני משטרה, היא מוסיפה חטא על פשע כאשר היא מודיעה לבית המשפט שהיא לא מאפשרת לי להגן על עמדותי כי המינוי נעשה כדין ומונעת ממני ייצוג נפרד".²¹⁷

214 שמחה רז "בן גביר: היועמ"שית הורתה לחקור את המפגינים בשדה תימן" 14 עכשיו (10.8.2024).

215 גלעד כהן "ביהמ"ש קבע: יוקפא קידומו של קצין המשטרה רפ"ק מאיר סוויסה" Ynet (5.9.2024).

216 בג"ץ 31238-09-24 השר לביטחון לאומי ח"כ איתמר בן גביר נ' היועצת המשפטית לממשלה. בהחלטת ההחלטת בית המשפט העליון על היועמ"שית להגיש תגובה מקדמית לעתירה עד ליום 18.9.2024.

217 אלון חכמון ובנצי רובין "בן גביר זעם על היועמ"שית: 'חושבת שהיא מנהלת את המדינה'" מעריב (11.9.2024 (online).

בחודש נובמבר 2024, בעקבות עתירה לבג"ץ שהגישה תנועת התעוררות נגד כהונת השר בן גביר, שלחה היועמ"שית מכתב לראש הממשלה במסגרתו היא פירטה שורה של דוגמאות ומקרים בהם חרג השר בן גביר מסמכותו, התערב באופן פסול בעבודת המשטרה וביצע "פגיעה מודעת בשלטון החוק".²¹⁸ משפורסם המכתב ששלחה היועמ"שית, קרא השר בן גביר לפעול להדחתה של היועמ"שית. השר בן גביר טען כי "השילוב בין ההתערבויות הפסולות לכאורה במדיניות הממשלה ובין התלות של שרי הממשלה ביועצת לכהונתם פוגע באפשרות להבטיח כי הממשלה תפעל מתוך נאמנות לציבור ולא לדרג המשפטית. הערב היועצת החלה בניסיון הפיכה כנגד ממשלה נבחרת בישראל, ואני קורא לראש הממשלה לבחון את הדחתה".²¹⁹

התנגשויות מול פרקליטות המדינה ופרקליט המדינה. השר בן גביר יצא נגד החלטתו של פרקליט המדינה, לפתוח בחקירה נגד שלושה ישראלים בחשד לרצח מחבל נוח'בה. בפוסט שפרסם בעמוד הפייסבוק שלו ביום 6.7.2024, כתב: "פרקליט המדינה שהחל לפעול כדי לחקור אותי בחשד ל'הסתה' נגד תושבי עזה, הוא גם זה שהורה על החקירה המטורללת בפועל נגד שלושה לוחמים גיבורים שבשבעה באוקטובר יצאו להילחם בתופת בעוטף, וכעת חשודים על ידי איסמן ב'רצח' מחבל נוח'בה. מוטב לפרקליט המדינה להיזכר שהוא פרקליטה של מדינת ישראל, ולא של אויביה".

התנגשויות ודה-לגיטימציה למח"ש: במספר הזדמנויות יצא השר בן גביר נגד מח"ש והודיע כי מח"ש לא יהלכו אימים על שוטרים. במהלך חודש יולי 2023 פתחה מח"ש בחקירה נגד מפקד יס"מ תל אביב, סנ"צ יאיר חנונה, בחשד לשימוש בכוח מופרז שלא לצורך נגד מפגין בהפגנות. בתגובה לפתיחה בחקירה פרסם השר לביטחון לאומי בחשבון ה-יא: "מח"ש מנסה כעת להלך אימים על מפקד יחידת היס"מ של מחוז תל אביב, קצין מצטיין. רק משום שפעל לאכיפת החוק בנחישות והגן על חבריו השוטרים שנפגעו ונפצעו על ידי פורעי חוק. אני

218 היועצת המשפטית לממשלה, מכתב לראש הממשלה בנושא גיבוש עמדה בעניין כהונת השר לביטחון לאומי (14.11.2024) (להלן: "מכתב היועמ"שית, נובמבר 2024").

219 מורן אזולאי "בן גביר: 'קורא לראש הממשלה לבחון את הדחתה של היועמ"שית'" (14.11.2024) Ynet.

מגבה את הקצין יאיר חנונה המסור, את מפקד המחוז ואת כל שוטרי משטרת תל אביב בעבודתם החשובה למנוע את השיבוש המתמשך של הסדר הציבורי אותו מנסים מחוללי החסימות לייזום.²²⁰ כפי שפירטנו לעיל, במרץ 2024 ליווה בן גביר למשרדי מח"ש את הלוחם שירה בנער בן 12 בשופעט; בן גביר יצא נגד החלטת מח"ש להגיש כתבי אישום נגד חמישה שוטרים (ביניהם סנ"צ מאיר סוויסה) בגין השלכת רימון הלם לעבר מפגינים; בשיחה במשרדו עם מפקד תחנת חדרה סנ"צ עמית פולק אמר לו בן גביר כי מח"ש לא יהלכו אימים על שוטרים וכי הוא מגבה אותם.²²¹

הטלת דופי בפרקליטה הצבאית הראשית: בעקבות החלטת הפרקליטות הצבאית לחקור את אירוע ההתעללות המינית בבסיס שדה תימן, ובשל הפרסומים שבתביעה הצבאית שוקלים לצרף את מחבל הנוח'בה כעד נגד הלוחמים, קרא השר לביטחון לאומי בן גביר לשר הביטחון יואב גלנט לעצור את הרדיפה המרושעת נגד לוחמי צה"ל. הוא פרסם בדף הפייסבוק שלו הודעה: "הפרקליטה הצבאית הראשית צריכה להיות פרקליטה של הלוחמים שלנו – לא של מחבלי הנוח'בה. גלנט תתעשת עכשיו ותעצור את הרדיפה המרושעת של לוחמי צה"ל".²²²

התנגשויות עם ראש השב"כ: כפי שפורט לעיל, בחודש אוגוסט 2024 שלח ראש השב"כ, בעקבות עליותיו החוזרות ונשנות של בן גביר להר הבית, מכתב לראש

220 יעל צ'כנובר "בדרך לחלונה שלישיית למח"ש נגד סנ"צ יאיר חנונה: 'חנק אותי עם טירוף בעיניים'" Ynet (27.7.2023).

221 כדי להשלים את התמונה נציין כי כחלק ממהלכי הממשלה במטרה לקדם פוליטיזציה של השירות הציבורי הוגשה הצעת חוק מטעמו של חבר הכנסת משה סעדה (ליכוד) המבקשת לקבוע כי מח"ש (שנמצאת כיום תחת אחריות היועצת המשפטית לממשלה) תוכפף לשר המשפטים. ראו: הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (המחלקה לחקירות שוטרים), התשפ"ג-2022, ההצעה עברה בקריאה טרומית ביום 22.2.2023 אך הוקפאה בחודש יולי 2023 בעקבות מגבלות שהטילה וועדת האתיקה של הכנסת על חבר הכנסת סעדה בשל תביעה שהגיש נגד מח"ש. הצעה דומה הוגשה על ידי ח"כ דן אילוז (גם הוא מהליכוד).

222 נציין כי בן גביר אינו היחיד שתקף את הפצ"רית על התנהלותה והתנהלות הפרקליטות הצבאית בפרשת שדה תימן. להרחבה ביחס להתבטאויות החכ"ים והשרים בנושא זה ראו **נספח ב** למסמך זה.

הממשלה ולמספר שרים בכירים בו הזהיר כי עליותיו התכופות של בן גביר להר הבית ושינוי הסטטוס קוו במקום עלולים להוביל לשפיכות דמים ולשנות ללא היכר את פני המדינה. בעקבות המכתב האמור דרש בן גביר מראש הממשלה לפטר את ראש השב"כ. בנוסף, מפלגת עוצמה יהודית מימנה מודעה עם תמונתו של בר בה נכתב: "רונו בר נכשל ב-7.1. אומרים לא לעסקה מופקרת".

2.3.4. נוכחות קבועה ואינטנסיבית בתקשורת הרגילה ובמדיה החברתית, תוך שימוש במדיה כדי לנרמל את הלא נורמלי

אחד המאפיינים של פופוליזם הוא קריאת תיגר על האמת. הפופוליזם מחליף את המחויבות לאמת ואת החתירה לתפיסת מציאות המעוגנת בנתונים בתפיסה של הבניית "המציאות" בהתאם לצרכים הפוליטיים.²²³

בשנת 2022, בן גביר, ח"כ חדש מהאופוזיציה, הפך לאחד הפוליטיקאים המסוקרים ביותר בערוצים המסחריים – הרבה מעל ראשי מפלגות אחרים. התקשורת המסחרית נתנה לבן גביר חשיפה עצומה, שדומה בהיקפה לזו שזכו לה פוליטיקאים בכירים כראש הממשלה דאז נפתלי בנט ושר הביטחון בני גנץ.²²⁴ ההופעות הרבות שלו בערוצי התקשורת השונים העניקו לבן גביר חשיפה גדולה ותרמו תרומה משמעותית לנרמול עמדות קיצוניות וגזעניות ולמתן לגיטימציה למי שמבטא אותן. ומצד שני, עוררו "עניין" בקרב הצופים, כלומר העלו את שיעורי הצפייה, דווקא בשל חריפות הדברים והפריטה שלהם על רגשות שליליים. מתן במה נרחבת לעמדותיו הגזעניות הוביל להכנסת עמדות גזעניות אל מרכז השיח שבקונצנזוס.²²⁵ מתן הבמה לעמדותיו הקיצוניות של בן גביר מדגימה את דוהפרצופיות של רבים בתקשורת, שמצד אחד מלינים תכופות על

223 מרדכי קרמניצר "משבר הדמוקרטיה ועליית הפופוליזם" דמוקרטיה עכשיו, 93, 97 (2022).

224 ענת באלנט "האולפנים התאהבו ברייטינג, והפכו את בן גביר לכוכב" הארץ (3.8.2023). סקר של "יפעת מחקרי מדיה" מצא כי בבחירות 2019, שבהן מפלגתו של איתמר בן גביר לא עברה את אחוז החסימה, היה בן גביר ממוקם במקום השלישי מבין כלל הפוליטיקאים מבחינת מספר ההופעות בתקשורת, ונהנה מרמת חשיפה שהייתה דומה רק לזו של המועמדים לראשות הממשלה, בני גנץ ובנימין נתניהו.

ההקצנה וההשנאה בשיח הפוליטי, ומצד שני מעודדים אותן על ידי מתן במה כמעט בלתי מוגבלת למפיצי ומעודדי השנאה.²²⁶

אחד הגורמים להצלחתם של הפופוליסטים הוא ירידת איכותו של השיח הציבורי. בהקשר זה יש מקום חשוב לשיח ברשתות חברתיות, במיוחד ברשתות שהן מהוות תיבות תהודה במידה רבה, ומי שנמצא בהן ניזון רק מדעותיו שלו וממילא אינו נחשף לשיח אחר. הפילוח הזה של הרשתות מאפשר לפופוליסטים להפנות תכנים מסוימים לקהל בעל מאפיינים מוגדרים. כך יכולים פופוליסטיים לתקשר ישירות עם ציבור רחב, בלי התיווך, הסינון והביקורת של התקשורת הרגילה. וכך בדיוק פועל בן גביר. בנוסף לתקשורת המסחרית, בן גביר דואג לתפעל באופן יומיומי את הרשתות החברתיות בכדי להגיע לקהלים נוספים (ובעיקר לצעירים שאינם צורכים אקטואליה מהתקשורת הקלסית). הוא מעלה סרטונים לטיקטוק, טוויטר (X) ולפייסבוק. הסרטונים שלו זוכים למאות אלפי צפיות. בחודש ספטמבר 2022 הגיע בן גביר לתיכון "בליך" ברמת גן על רקע "תרגיל הבחירות" שנערך שם בכל מערכת בחירות והתקבל בתשואות. הביקור הועלה לרשתות החברתיות ועורר ויכוח ציבורי נרחב באשר ללגיטימציה של הביקור.

בינואר 2024 יו"ר ועדת הבחירות, השופט נעם סולברג, הורה לשר לביטחון לאומי להסיר מהרשתות החברתיות תמונות שבהן הוא נראה מחלק נשק לכיתות כוננות, זאת מאחר שמדובר בשימוש אסור בנכסי ציבור לצורך תעמולת בחירות. בן גביר בתגובה: "אשקול להגיש ערעור על ההחלטה".²²⁷

226 בריאיון של השר בן גביר במהדורת החדשות המרכזית של ערוץ 12, בחודש אוגוסט 2023, אמר בן גביר כי זכותו לחיים גוברת על חופש התנועה של הפלסטינים בגדה המערבית: "הזכות שלי, של אשתי ושל הילדים שלי להסתובב ביהודה ושומרון יותר חשובה מזכות התנועה של הערבים. זכות החיים שלי קודמת לזכות התנועה". ראו: עירן הלפרין אזהרת שוליים – איך נתנו לשנאה ולקיצוניים לפרק אותנו (ואיר נבנה חזרה), 232 (2024). אומנם הזכות לחיים כנראה חשובה יותר מהזכות לתנועה אך מהאופן שבו נאמרו הדברים משתמע כי זכות התנועה של היהודים גוברת על זכות התנועה של הערבים, וזוהי אמירה גזענית.

227 עמיר קורץ "ועדת הבחירות לבן גביר: הסר מהרשתות החברתיות תמונותיך מחלק נשק לכיתות כוננות" כלכליסט (8.1.2024).

בעקבות התקיפה הלילית של ישראל באיראן בחודש אפריל 2024 ציץ השר בן גביר את המילה "דרדלה" בעמוד הפייסבוק וה'א שלו, מה שגרם לגל תגובות בעולם, כולל באיראן, שם ראו את ההתבטאות כרמז ל"כישלון הישראלי". כלומר, בניגוד להחלטה שהתקבלה שישראל לא תיקח אחריות על התקיפה, עשה בן גביר את ההפך ופגע בביטחון המדינה. בן גביר התייחס לסערה בפוסט בפייסבוק וכתב בין היתר: "אמשיך לומר את האמת הזו, גם אם היא לא תמיד פופולרית ומסתדרת עם המסרים של בידן ומהנדסי התודעה, אמשיך להילחם עליה. ברוך השם שבחלקת האלוקים הקטנה שלנו במשרד לביטחון לאומי יש שינוי אדיר (900 כיתות כוונות, 110,000 נשקים במסגרת רפורמת כלי הנשק, שינוי מדיניות המשטרה, שינוי מדיניות שב"ס), אבל חשוב שנוביל את כל הספינה קדימה, ונביא להכרעה מוחלטת בכל הגזרות - עם ישראל רוצה ניצחון!"²²⁸

מאז תחילת המלחמה בן גביר מקפיד לפרסם פוסטים וציורים שבהם הוא תוקף את יריביו הפוליטיים, היועמ"שית, המשטרה והעומד בראשה ואף חברי קואליציה (גלנט למשל) ואת ראש הממשלה. אותם ציורים ופוסטים זוכים להד תקשורתי גדול. כך נוצר מצב שבו אין קשר בין הפופולריות של בן גביר ובין תפקודו כשר. שכן הוא ומשרדו נכשלים כמעט בכל פרמטר (פיגועים, אי מיגור הפשיעה, לא הוגברה המשילות ואין ביטחון אישי).

בחודש נובמבר 2024 שודר תחקיר של "המקור" בעניינו של השר איתמר בן גביר. במסגרת התחקיר הוצגו התכתבויות וואטסאפ של "הכוורת" של בן גביר מהן עולה החשיבות והמאמץ שמשקיע השר לביטחון לאומי ביחסי הציבור שלו. מאמצים שנמשכו גם בימים הראשונים למלחמה, הכול במטרה לבדל את השר משאר מתחריי הפוליטיים.²²⁹ כן עולה מהתחקיר מידת קרבתו והשפעתו של בנצי גופשטיין על השר לביטחון לאומי.

228 עמוד הפייסבוק של איתמר בן גביר (21.4.2024)

229 רביב דרוקר "הסודות של בן גביר - חלק א ו-ב" רשת 13.

האם וכיצד ניתן היה למנוע את בחירתו של בן גביר לכנסת ומינויו לשר לביטחון לאומי?

מהפירוט שהוצג לעיל עולה כי משטרת ישראל תחת בן גביר הפכה לגוף פוליטי הפועל במטרה לשרת את האג'נדה הפופוליסטית, הגזענית והמשיחית של השר הממונה עליה, איתמר בן גביר. הדגמנו כיצד המשטרה פוגעת ומצמצמת את חופש הביטוי של המפגינים נגד המהפכה השלטונית ושל הציבור הערבי, כיצד היא עושה שימוש בסמכויותיה בצורה בלתי שוויונית ומפלה והיות המשטרה נגועה בפוליטיזציה ובהתיישרות לפי הציפיות של השר.

כאמור, וכפי שנראה להלן, אף שהאחריות העיקרית לפוליטיזציה של המשטרה היא על בן גביר, זו אינה אחריותו הבלעדית. נושאים באחריות לכך גם הממשלה הנוכחית והרוב הקואליציוני, וראש הממשלה, כראשון בין שווים – באחריות מוגברת. יחדיו הם אחראים, למשל, על מסגור הערבים הישראלים כאויב, על השינויים בחקיקה והעברת סמכויות אליו – בהיענות לדרישותיו, וכן על קיצוץ התקציב המיועד לציבור הערבי. כאמור, אין בכך לגרוע מאחריותו של בן גביר.²³⁰

לא ניתן ברשימה זו, המתמקדת בפוליטיזציה של המשטרה ובאחריותו של בן גביר לכך, לטפל באופן ממצה בסוגיות כלליות יותר הכרוכות בה. עם זאת, מצאנו לנכון להעיר הערות אחדות, טנטטיביות באופיין, ביחס לשני נושאים כאלה: כיצד להגן על המשטרה מפני פוליטיזציה? וכיצד למנוע מינויים בלתי ראויים של שרים? נטען להלן כי במהלך הדרך היו מספר תחנות בהן הייתה אפשרות לעצור את בן גביר מלהתמודד כחבר כנסת, מלהתמנות כשר לביטחון לאומי ומלהשתלט על המשטרה ולהפוך אותה לגוף פוליטי הפועל במטרה לרצות את השר שבראשה.

מניעת התמודדות ומינויים בלתי ראויים לכהן כחברי כנסת ושרים

הנושא הכללי של מינויים בלתי ראויים של שרים חורג מגבולה של עבודה זו, אבל פטור בלא כלום אי אפשר.

230 באחריות לכישלון אכיפת החוק בציבור הערבי, נושאת גם משטרת ישראל.

כשירות לשירות בממשלה מבוססת בדרך כלל על היבחרות לכנסת ברשימה מפלגתית ועל אמון הכנסת בממשלה.²³¹ ממילא היא אינה כוללת שיקולים שנדרשים ברגיל, כעניין מובן מאליו, של התאמה לתפקיד (עם זאת, התפתחה נורמה שלפיה אישים בעלי רקע מתאים ממונים לשרים בתחום הביטחון והמשפט).²³² השר – יכול, לכן, להיות חף מכל ידע והתמצאות בנושאים שעליהם הוא מופקד. לא ניתן גם, לפחות מבחינה משפטית, לתבוע מן השר שיהיה קבלן להצלחות בלבד, ושבהכרח יעלה בידו להגשים את יעדי מדיניותו. לא ניתן לצפות ששרים לא יטעו בתחום לב. דווקא לכן – המינוי והתפקוד של השר צריכים לקיים אמות מידה מינימליות, בנוסף לכשירות לפי חוק היסוד. אמות מידה אלה כוללות:

231 סעיף 3 לחוק יסוד: הממשלה. בנוסף הכנסת יכולה להביע אי אמון קונסטרוקטיבי בממשלה ובכך לסיים את כהונתה (סעיף 28 לחוק יסוד: הממשלה) בנוסף, אם מתעורר הצורך להוסיף שר לממשלה לאחר כינונה הראשוני, הדבר נעשה על פי הצעת ראש הממשלה, אך ההחלטה על כך מסורה בידי הממשלה ונדרש למסור על כך הודעה לכנסת שבדיה הסמכות לאשר את ההודעה או לא (סעיף 15 לחוק יסוד: הממשלה).

232 סעיף 6 לחוק יסוד: הממשלה, קובע מהם תנאי כשירותם של שרים: "(א) לא יתמנה לשר מי שאינו אזרח ישראלי וחושב ישראל. (ב) לא יתמנה לשר מי שמכהן או כיהן במשרה או בתפקיד המפורטים בסעיף 7 לחוק יסוד: הכנסת, אלא אם כן חדל לכהן באותה משרה או תפקיד עובר למינויו או במועד מוקדם יותר, כפי שייקבע בחוק. (ג) (1) לא יתמנה לשר מי שהורשע בעבירה ונידון לעונש מאסר בפועל וביום מינוי טרם עברו שבע שנים מהיום שגמר לרצות את עונש המאסר בפועל, אלא אם כן קבע יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית כי אין עם העבירה שבה הורשע, בנסיבות העניין, משום קלון. (2) יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לא יקבע כאמור בפסקה (1), אם קבע בית המשפט, לפי דין, כי יש עם העבירה שבה הורשע משום קלון. (ד) לא יתמנה לשר מי שהוא בעל אזרחות שאינה ישראלית, אם דיני המדינה שהוא אזרח שלה מאפשרים את שחרורו מאזרחות זו, אלא לאחר שעשה את כל הדרוש מצדו לשם שחרורו ממנה. (ה) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא יהיה לשר בתקופת כהונתה של אותה כנסת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק: לעניין סעיף קטן זה, "פרישה מסיעה" – כהגדרתה בסעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת. (ו) לעניין סעיף זה – "מאסר בפועל" – לרבות מאסר על-תנאי שהופעל; "עבירה" – כל אחת מהעבירות שעליהן נידון לעונש של מאסר בפועל". להרחבה בנושא זה ראו: שלומית ברנע ועופר קניג "סליחה איך מגיעים לשולחן הממשלה?" פרלמנט 69 (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2011). בנוסף, נראה שאין למנות לכהונת שר מי שמתקיימים בו באותה עת התנאים שנקבעו בהלכות דרעי ופנחסני, לעניין אישומים המתגבשים במהלך הכהונה, שהיו מחייבים את הדחתו.

• **עמידה בערכי היסוד של המדינה**, אלה מהווים את הצמרת הערכית המחייבת שלה ושאין עליונים מהם, כפי שהם מפורטים בסעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת, בדגש מיוחד על שלילת הגזענות.

• **נאמנות למדינה**, כמתחייב גם מהצהרת האמונים של השר. נאמנות זו מתבטאת בחובה לפעול ביושר ובתום לב, במסגרת החוק, למען טובת הציבור בכלל, וכן הימנעות מאפליה ומשיקולים זרים. חובה זו כרוכה בהכרח בחובה להטות אוזן כרויה, בלב פתוח ובנפש חפצה, לדרגים המקצועיים ולפעול במסגרת נוהלי ושיטות העבודה המקובלים.²³³

• **נאמנות לחוקי המדינה** – הן כמסגרת הנורמטיבית הכללית שמקיימת את הסדר החברתי-משפטי והן כבסיס היחיד לכוחותיו וסמכויותיו. משתי הבחינות האלה, מצופה מן השר לשמש דוגמה ומופת הן לשירות הציבורי פנימה והן לכלל האזרחיות והאזרחים. השר חייב להיות מתאים לתפקידו, לפי חוק, כאחראי עליון למשמעת של עובדי משרדו.²³⁴ אסור שתיווצר סתירה בין התנהלותו של השר לבין חובותיו ותפקידו כמפורט לעיל. סתירה כזו פורמת את שלטון החוק במדינה. היא גם חותרת תחת אמון הציבור בשלטון.

מי אמורים לפקח על כך? נתייחס בקיצור לוועדת הבחירות המרכזית, לבית המשפט, לראש הממשלה, לנשיא המדינה (לגבי האחרון רק בהקשר של אישור המינוי) ולמוסד להגנת החוקה.

ועדת הבחירות המרכזית ובית המשפט העליון

אחת התחנות הראשונות שבהן ניתן היה לעצור את בן גביר היא באמצעות **מניעת התמודדותו לבחירות לכנסת**. סעיף 7א לחוק יסוד: הכנסת קובע כי "רשימת מועמדים לא תשתתף בבחירות לכנסת ולא יהיה אדם מועמד בבחירות לכנסת, אם יש במטרתה או במעשיה של הרשימה או במעשיו של האדם,

233 סטייה של ממש מן האמור עשויה ליפול בגדר העבירה של הפרת אמונים (סעיף 284 לחוק העונשין, התשל"ז-1977).

234 ראו למשל סעיף 48 לחוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963 שכותרתו השעיה והעברה דחופות ועוסק בסמכות השר להשעות עובדי מדינה.

לרבות בהתבטאויותיו, במפורש או במשתמע, אחת משלוש עילות: שלילת קיומה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית; הסתה לגזענות; תמיכה במאבק מזוין של מדינת אויב או של ארגון טרור נגד מדינת ישראל.

הרציונל העומד מאחורי פסילת רשימות ומועמדים הוא רציונל של דמוקרטיה מתגוננת – הגנה על הדמוקרטיה מפני כוחות המבקשים לנצל את ההליך הדמוקרטי כדי לפגוע בה ובערכיה. מצב כזה של אפשרות לפסילה קיים בדמוקרטיות שחוו קריסה בשל עליית כוחן של מפלגות החותרות תחת הדמוקרטיה, כמו בגרמניה.

הסמכות למנוע מרשימת מועמדים או מועמד להשתתף בבחירות היא של וועדת הבחירות המרכזית (במקרה של מועמד, באישור בית המשפט העליון). אולם מדובר בגוף שפרט ליושב ראש שלו, שהוא שופט בית המשפט העליון, הוא פוליטי (מורכב מנציגי הסיעות המכהנות בכנסת לפי מפתח המנדטים בכנסת היוצאת) ובבחירת החתול שהופקד על שמירת השמנת. מבחינת הדין הרצוי, אין לו מקום, ומבחינה מעשית – אין מקום לצפיות ממנו.

בן גביר התמודד לראשונה בבחירות לכנסת ה־19 והוצב במקום החמישי ברשימת עוצמה לישראל, אך הרשימה לא עברה את אחוז החסימה. בבחירות לכנסת ה־21, הוצב בן גביר במקום השמיני ברשימת איחוד מפלגות הימין (עם פסילת מועמדותו של בן ארי הועבר למקום השביעי). הרשימה זכתה בחמישה מנדטים ובן גביר לא נכנס לכנסת. על אף שנגד מועמדותו של בן גביר לכנסת ה־21 הוגשו שלוש בקשות לפסילה בעילות של שלילת קיומה של מדינת ישראל כיהודית ודמוקרטית ובעילה של הסתה לגזענות, שלוש הבקשות נדחו על ידי ועדת הבחירות לכנסת ה־21 ביום 6.3.2019.

ערעורים לבית המשפט העליון שהוגשו על החלטתה של ועדת הבחירות לעניין מועמדותו של בן גביר נדחו אף הם.²³⁵ פסק הדין קבע כי "התשתית הראייתית העדכנית שהוצגה בעניינו של בן גביר אשר כאמור אינה מצטברת לכדי 'מסה קריטית' על פי אמות המידה המחמירות שנקבעו בהקשר זה בפסיקה".²³⁶

235 א"ב 1806/19 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה־21 נ' כסיף ואח' (18.7.2019)

236 פס' 47.

כן נכתב בפסק הדין (הנשיאה חיות) כי בית המשפט ייחס משמעות ומשקל להסברים ולהבהרות שמסר בן גביר לפיהם "בשנים האחרונות שינה את אורחותיו והוא פועל באמצעים משפטיים ונוקט הליכים על פי החוק במקרים שהוא רואה אותם מתאימים". נקבע כי הבעת החרטה של בן גביר על דבריו ומחויבותו להוראות החוק לצד התשתית הראייתית הדלה יותר מצדיקות את דחיית הערעור.²³⁷ אלא שמתוך המצע של "עוצמה יהודית" ומתוך התבטאויותיו של בן גביר מהעת האחרונה (כפי שפורטו בהרחבה לעיל) עולה מציאות שונה לפיה הוא עודנו מחזיק בעמדות גזעניות וקיצוניות וכי השינוי שנעשה הוא מן הפה אל החוץ. נראה כי בית המשפט נפל קורבן ללשון החלקות של בן גביר. די היה בהצהרות התמיכה וההערצה שלו כלפי הרב כהנא ובתמונת ברוך גולדשטיין התלויה בביתו כדי להבין כי לא חזר בו מעמדותיו הגזעניות והקיצוניות. לאחר שלא עלה בידיו של חבר הכנסת בנימין נתניהו להרכיב את הממשלה, כחודש בלבד לאחר שהושבעה, פוזרה הכנסת ה־21 והוכרזו בחירות חדשות. בבחירות לכנסת ה־22 התמודד בן גביר בראשות רשימת "עוצמה יהודית". ארבע בקשות הוגשו לפסילת מועמדותה של רשימת "עוצמה יהודית" ושל שלושה מחבריה – בן ציון גופשטיין, ברוך מרזל ואיתמר בן גביר (שעומד בראש הרשימה). הבקשות הוגשו בעילת הפסילה שעניינה "שלילת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית" ובעילה שעניינה הסתה לגזענות. גם במקרה זה ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה־22 דחתה את הבקשה, וערעור שהוגש על כך לבית המשפט נדחה אף הוא.²³⁸ בית המשפט העליון עמד על כך שהראיות שהוצגו בעניינו של בן גביר בהליך הזה אכן רבות יותר מאלה שהוצגו בהליך הקודם ומטרידות כמוהן. עם זאת, בית המשפט קבע, כי גם לאורן של הראיות החדשות עדיין אין בהן משום חציית הקו אשר החוצה אותו פסול מלהתמודד בבחירות לכנסת (פס' 28).

ככלל, יש להסכים עם היד הקפוצה שמגלה בית המשפט בפסילת רשימות ומועמדים. אולם שונה הדבר כאשר מדובר בעילה של הסתה לגזענות, שהיא בבחינת "רע כשלעצמו" בשל מגיעתה הקשה בכבוד האדם, ובשל הסכנה

237 שם, עמ' 40.

238 ע"ב 5487/19 סגל נ' בן גביר (25.8.2019).

המוחשית שבהפצתה. הנמכת "האחר" מרוממת את "האני" ומכאן שיש לה כוח מפתה ומשכנע. יש לכן חשש ממשי שהיא תכבוש לבבות ותשנה את פני החברה והמדינה. החלטה שלא לפסול מעניקה לה, בפועל, אשור, נרמול וגיבוי. השליה המוחלטת של הסתה לגזענות היא ביטוי מובהק לטיבה הדמוקרטי, אך גם לאופייה היהודי של המדינה. כך למשל כתבה השופטת פרוקצ'ה כי:

הוקעתה של ההסתה לגזענות והוצאתה ממסגרת ההתמודדות הפוליטית הינן ערך העומד לעצמו, בלתי מותנה ובלתי מסויג גם מקום שאין מתלווה הסתברות כלשהי למימוש הסיכון שהיא אוצרת בתוכה. אין צורך לחפש גורמי סכנה גלויים או חבויים כדי לשלול כניסת מסיתים לגזענות למשחק הפוליטי [...] ההסתה לגזענות מוקעת כערך במורשת האוניברסלית והלאומית, והיא עומדת מחוץ ומעבר לבחינה הסתברותית של סכנה הצפויה ממנה על-פי אמת מידה כזו או אחרת. הניגוד בין הגזענות לבין ערכי היסוד של המדינה הוא כה עמוק, עד כי כל האוחז בה בתורתו הפוליטית ראוי שייפסל על הסף.²³⁹

באותו עניין קבעה גם השופטת ביניש כי ביחס לעילה של הסתה לגזענות יש להחיל מבחן הסתברותי במדרג נמוך ביותר:

אילו סברתי שיש לקבל את השיטה הגורסת 'מבחני הסתברות' לשם פסילת רשימות או מועמדים, הרי בכל הנוגע לגזענות הייתי קובעת כי 'גזענות' במובנה ה'גרעיני' טומנת בחובה, על-פי טיבה, פוטנציאל של סיכון שהסתברותו היא בגדר אפשרות ממשית. גזענות מעצם טבעה עלולה לפשוט כנגד גם כאשר נראה שהיקף הפעילות הפוליטית סביבה קטן הוא, וסיכוייהם הפוליטיים של הרשימה או של המועמד אינם רציניים. גזענות היא מסוג הנגעים שבידודם והרחקתם מהזירה הפוליטית והחברתית היא תנאי חיוני למניעת התפשטותה.²⁴⁰

239 א"ב 11280/02 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש עשרה נ' טיבי, עמ' 90 (7.1.2003).

240 שם, בעמ' 88.

באותו פסק דין נדונה גם הבקשה לפסילת כלל רשימת "עוצמה יהודית" מלהתמודד בבחירות לכנסת ה-22 בטענה שמצע הרשימה מעיד בבירור על הסתה לגזענות, בשל התייחסותו לערבים באופן מכיליל כאל "אויבי ישראל". בית המשפט העליון דחה גם את הערעור בעניינה של רשימת "עוצמה יהודית". נקבע

כי –

אין לכחד, סעיפים שונים במצע הרשימה אכן מעוררים קושי בשל הניחוח הגזעני העולה מהם ובשל הספק העולה למקרא המצע באשר למידת המחויבות של הרשימה לערכים הדמוקרטיים שעליהם נוסדת מדינת ישראל [...]. אך מקובלת עליו עמדת היועץ המשפטי לממשלה כי קושי זה אין די בו כדי להוליך אל המסקנה שהרשימה כולה פסולה מלהתמודד.²⁴¹

קשה עד מאוד להבין כיצד מדינה החותרת להפוך למדינה על טוהרת היהודים – יכולה להיחשב דמוקרטית; וכיצד רשימה שזה מצעה, שריחה המבאיש של הגזענות עולה ממנה עד כדי קבס, איננה נפסלת מיניה וביה. וזאת, גם אם אין קוראים בתוך השיטין את האג'נדה הטרוספריסטית הטמונה במצע.

מניעת מינויו של בן גביר לשר לביטחון לאומי

גם בסמכות השיפוטית לפסול מכהונה שר שמינויו לכהונה או תפקודו כשר נגועים בחוסר סבירות קיצוני, במיוחד בהקשר של עידוד גזענות, נדרשת הפחת חיים. חוסר סבירות קיצוני הוא קטגוריה למקרים קיצוניים, שמן הסתם יהיו גם חריגים אולם אסור שיהפוך לקטגוריה ריקה שלא נעשה בה שימוש בשום מקרה. אם מדובר בתיבה ריקה, עדיף בלעדיה, שכן אז היא הופכת כלי להלבנה של השחור. הסכנה בגזענות היא בכוח המפתה שלה: מי לא ישוש ויקפוצ כמוצא שלל רב על קבלת מעמד של עליונות מכוח עצם השתייכותו לקבוצה? מי לא ייכשל בהבלטת זהותו הקבוצתית על ידי הבלטה של פגמים וליקויים בקבוצות אחרות? (נטייה זו מתגברת במיוחד במצב של שליטה באחרים שנמנע מהם להיות אדונים לגורלם). לכן, אם יש עידוד לגזענות מצמרת השלטון היא עלולה להתפשט כאש

בשדה קוצים ולכלות כל חלקה טובה. תפיסה גזענית עוקרת מן השורש את הדמוקרטיה ומכלה אותה. היא סותרת לחלוטין את הבסיס הערכי של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית. היא מנוע לדה'הומניזציה, שאת אחריתה לא נרצה להעלות על כתב. חשוב, לכן, לוודא שלמערכת השיפוט, ובמיוחד לבית המשפט העליון, לא מסתננים או מוכנסים שופטים שיש להם תפיסות גזעניות, כדוגמת עליונות יהודית או ישראל כמדינה "נקייה" מלא יהודים.

בן גביר נבחר לראשונה כחבר כנסת בבחירות לכנסת ה'24 (בכנסת זו כיהן כחבר אופוזיציה). על אף התחייבות פומבית של נתניהו טרם הבחירות לכנסת ה'24 כי בן גביר לא יכהן כשר בממשלתו, ב'29.12.2022, לאחר הבחירות לכנסת ה'25, מונה איתמר בן גביר לשר לביטחון הפנים בממשלה ה'37. זאת, למרות עברו הפלילי כפי שתואר לעיל, למרות המסרים וההתבטאויות הגזעניים וההומופוביים המסכנות את שלום הציבור ולמרות הפרובוקציות הרבות שלו (לרבות השפלת וביזוי יריביו הפוליטיים, ביטויי גזענות ושנאת האחר). וזאת גם למרות שיחס של כבוד לחוק הוא דרישה יסודית מכל אזרח; ומהשר המופקד על המשטרה על אחת כמה וכמה.

ואכן גם נגד המינוי של בן גביר לשר לביטחון לאומי הוגשו עתירות לבג"ץ. במסגרת העתירות נטען כי ההחלטה של ראש הממשלה בנימין נתניהו למנות את בן גביר לתפקיד השר לביטחון פנים לוקה בחוסר סבירות קיצוני. לטענת העותרים, ראש הממשלה לא שקל את מכלול השיקולים המתחייבים בנסיבות העניין; ואילו היה שוקל את מכלול השיקולים הייתה מתחייבת המסקנה שאין למנותו לשר לביטחון לאומי.²⁴²

גם במקרה זה, בית המשפט העליון דחה את העתירות. זאת למרות שבית המשפט עמד על כך שהמינוי של בן גביר לשר אכן מעורר קושי, אך בשורה התחתונה נקבע כי דין העתירה להידחות. במקרה זה הייתה לבית המשפט הזדמנות לתקן את העיוות ולהבהיר כי מינויו של גזען ועבריין סדרתי לתפקיד השר לביטחון לאומי נמצא מחוץ לתחום הסבירות. המסר של מינוי כזה הוא זלזול בחוק ובחובה לציית לו. המינוי אושר על אף שברור היה שבן גביר לא יוכל

242 בג"ץ 8910/22 אורני פטרושקה ואח' נ' חה"כ בנימין נתניהו ואח' (21.2.2024).

ליהנות מאמון הציבור מצד האזרחים הערבים ומצד האזרחים היהודים הסולדים מאמירות גזעניות וחולקים על השקפת העולם האידאולוגית-פוליטית שלו. אשר על כן, הן בשל עברו הפלילי, הן בשל התבטאויותיו הגזעניות כלפי חברי כנסת הערבים והציבור הערבי והמשתמע מהן, התחייבה פסילתו מכהונה כשר לביטחון לאומי. גזען מובהק אינו יכול להיות שר לביטחון לאומי במדינה יהודית ודמוקרטית. הוא מתאים להיות שר כזה במדינה פופוליסטית-אוטוריטריט-לאומנית. הימנעות מפסילתו מקרבת את ישראל לסוג כזה של מדינה.

לא ברור כיצד ניתן היה, לאור עברו הפלילי ולאור התבטאויותיו (גם מהעת הנוכחית) לקבוע כי מדובר במינוי סביר. מדובר באדם שפועל באופן שיטתי ולאורך השנים נגד שלטון החוק שוויון ערך האדם ושלומו הציבור, באנטיתזה מוחלטת לתפקיד השר לביטחון לאומי. מדובר במי שלאורך השנים (גם בעת כהונתו כחבר כנסת) פעל ופועל באופן שיטתי נגד יריבו הפוליטיים, נגד האזרחים הערבים ונציגיהם בכנסת, הלהט"ב, המשטרה ומפקדיה, תוך השפלתם ובמגמה לפגוע בהם ולהחלישם. בית המשפט עשה לעצמו חיים קלים בטיפול בהתבטאויותיו של בן גביר מן העת האחרונה, לאחר שהתייחס אליהן כאל התבטאויות שנאמרו קודם שנבחר לכנסת. ואולם המציאות אחרת. בן גביר "החדש", חבר הכנסת בן גביר, הפיק והפיץ סרטונים שבהם הוא מצמיד את התואר "מחבל" לכמה מחברי הכנסת הערבים. זאת על רקע שיפור לשוני שהציע לחסידיו: להחליף "מוות לערבים" ב"מוות למחבלים". האם לא משתמע מן הדברים שיש לראות את חברי הכנסת האלה כבני מוות?²⁴³ ניתן היה לצפות שבן גביר ישתמש במשורה שהופקדה בידיו לקידום האג'נדה המשחית-גזענית שלו, שיהפוך את המשטרה לכלי בידיו לשם כך, שבמקום שוויון בפני החוק יקדם אפליה ואיפה ואיפה: יחס מיטיב כלפי שותפיו לדרך ולרעיון ויחס עוין ומחמיר כלפי האחרים.²⁴⁴ מה שהיה ניתן לצפות, אכן התרחש. בעוד שהשופטים בבג"ץ ייחסו משקל לקולא לדברי בן גביר על התבגרותו המרגיעה, בפועל קרה ההפך: ההימנעות מפסילתו חיזקה את אמונתו בחזון המשיחי המנחה אותו, ושימשה כרוח במפרשו.

243 מרדכי (מוטה) קרמניצר "לבג"ץ הייתה הזדמנות להושיע את המדינה, אך הוא שוב כשל" הארץ (21.2.2024).

244 מאמר מערכת "להדיח את בן גביר" הארץ (28.5.2024).

נראה כי בשלושת המקרים הללו, בג"ץ כשל בתפקידו לשמור על אופייה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, הסולדת מן הגזענות ומחויבת לשלטון החוק ולשוויון.

נציין, כי במהלך החודשים אוגוסט וספטמבר 2024 הוגשו לבית המשפט העליון ארבע עתירות נוספות בהן נתבקש בית המשפט העליון להורות לראש הממשלה על העברת השר בן גביר מתפקידו. עתירות אלו מצטרפות להליכים משפטיים קודמים ולפניות דומות שהוגשו למערך הייעוץ המשפטי לממשלה. העתירות השונות מפרטות את המקרים השונים בהם, השר בן גביר, השפיע והתערב באופן בוטה, פסול וחוזר ונשנה, בהפעלת הכוח המשטירתי, בניגוד להחלטות הקודמות של בית המשפט העליון. העתירות אף מפרטות התבטאויות של השר שיש בהן כדי להתריע שופטים מלמלא את תפקידם; להוביל לזילות של החלטותיהם; גם בפני אנשי משטרה; להרתיע גורמי אכיפת חוק ממילוי תפקידם, וליצור דה-לגיטימציה לחקירות אנשי המשטרה על ידי מח"ש. יתרה מכך, נטען, כי השר התערב בפעילות המשטרה בניגוד למדיניות הממשלה והקבינט הביטחוני מדיני.²⁴⁵ בשונה מהעתירות הקודמות שהוגשו, אז היועמ"שית התנגדה לעתירות, במקרה של האחרונות, פנתה היועמ"שית בכתב לראש הממשלה, והורתה לו לבחון מחדש את עמדתו בעניין כהונת איתמר בן גביר כשר לביטחון לאומי. פנייה זו של היועמ"שית לראש הממשלה אינה מתיישבת עם התנגדות עתידית לעתירות.

ראש הממשלה

מהוראותיו של חוק יסוד: הממשלה עולה כי ראש הממשלה מוסמך לפטר שר או להעבירו מתפקידו. היה, ויש מקום, שיעשה שימוש גם בסמכות ראש הממשלה לפטר שר במקרים של כשל תפקודי חמור, לרבות התנהלות גזענית, עבריינית חמורה או כזו הפוגעת קשות בשלטון החוק, בתקינות המנהל או בטוהר המידות.²⁴⁶

245 מכתב היועמ"שית, נובמבר 2024, לעיל ה"ש 215, עמ' 2.

246 סמכותו של ראש ממשלה להעביר שר מכהונתו מעוגנת בסעיף 22(ב) לחוק יסוד: הממשלה. ההוראה מעניקה סמכות לראש הממשלה להעביר שר מכהונתו, אך אינה מפרטת

נציין בהקשר זה, כי כאמור לעיל, ביום 14.11.2024, במכתב ששלחה היועמ"שית לראש הממשלה, הורתה לראש הממשלה לבחון מחדש את עמדתו בעניין כהונת איתמר בן גביר כשר לביטחון לאומי. ראש הממשלה הודיע, בתגובה למכתבה של היועמ"שית, כי אם בג"ץ יורה לו לפטר את השר בן גביר מתפקידו – "זאת תהייה הדרך המהירה למשבר חוקתי"²⁴⁷. התגובה הזו מעידה על ראש הממשלה שאין בכוונתו להתייחס עניינית לפניית היועמ"שית, וממילא לא יהיה ערך של ממש לעמדה שיציג בפני בג"ץ. ראש הממשלה העיד על עצמו שאין ביכולתו לפעול כאיש ציבור הנאמן לציבור ולחוק בכל הנוגע לשאלת המשך כהונתו של השר בן גביר.

בעבר החליט בג"ץ שלא להתערב בהדחת השרים אביגדור ליברמן (תחבורה) ובנימין אלון (תיירות) על ידי ראש הממשלה שרון, על רקע הודעתם כי לא יתמכו בהתנתקות, בטרם ההצבעה בממשלה על תוכנית "ההתנתקות"²⁴⁸. בית המשפט דן בנושא העברת שרים מתפקידם, והנשיא (דאז) אהרון ברק קבע כי ראש הממשלה מוסמך להעביר שר מתפקידו רק אם שוכנע כי יש בכך כדי לקדם את יכולת הממשלה לתפקד כראוי כרשות המבצעת של המדינה ולהגשים את יעדי המדיניות הניצבים בפניה. נקבע כי –

אמת מידה זו נותנת ביטוי ראוי לאותם המקרים בהם שר אינו משתלב במרקם הפעילות הממשלתית או הפועל בניגוד לעקרונות האחריות הקולקטיבית. [...] היא מכילה בחינה של

מהו גדר שיקול הדעת שיש לראש הממשלה בהחלטה מעין זו. בהלכת דרעי-פנחסני פסק בג"ץ, במסגרת העילה של חוסר סבירות קיצוני, כי שר שהתגבש נגדו כתב אישום בגין עברות חמורות שיש בהן קלון חייב להתפטר, ואם אינו עושה כן – חייב ראש הממשלה לפטר. זאת, למרות שאין תנאי כשירות כזה בחוק. הלכה זו, שמעמדה ותוקפה נשמרו, נקבעה קודם לתיקון של חוק יסוד הממשלה שדן בכשירותו של אדם להתמנות לשר בעקבות הרשעה בפלילים, בתנאים נוספים שצריכים להתקיים: עבירה שיש עמה קלון, נגזר עליו עונש מאסר בפועל, לא חלפו שבע שנים מאז סיים לרצות את המאסר בפועל.

²⁴⁷ יהונתן ליס וחוץ מעניית "נתניהו על כוונת היועמ"שית לתמוך בפיתורי בן גביר: ידרך מהירה להביא למשבר חוקתי" הארץ (11.11.2024).

²⁴⁸ לדעתנו, כל עוד לא הוחלט בממשלה על תוכנית ההתנתקות, היה רשאי כל שר להביע כלפיה התנגדות, ולכן לא הייתה עילה של ממש לפיתורי השרים. גישתו השונה של בית המשפט מעניקה לראש הממשלה כוח שאין לו בשיטתנו.

תפקוד ההצלחה בתפקיד של השר. [...] זאת ועוד: אמת מידה זו כוללת בתוכה את אותם המקרים בהם העברה מכהונה מתחייבת בשל השמירה על אמון הציבור בממשלה, שהיא שיקול חשוב ורלוונטי במסגרת יכולתה של הממשלה לתפקד כרשות המבצעת של המדינה.²⁴⁹

אנו סבורים כי התנהגותו הפרובוקטיבית של השר בן גביר נגד הציבור הערבי, אמירותיו הגזעניות ועליותיו המתגרות להר הבית נכנסות תחת אמות מידה אלו.

כאשר נבצר מראש הממשלה לעשות שימוש בסמכות זו (למשל, משום שהוא עצמו נאשם בפלילים חמורים) יש בכך כדי להטיל צל כבד על סבירות כהונתו כראש ממשלה. בתרבות הפוליטית הקיימת קשה להניח כי הסמכות הזו תופעל כאשר הפעלתה מסכנת את שלום הקואליציה, מה גם שיש לכך גיבוי בפסיקה. לכן, גם אין לייחס, ככלל, משקל לעובדה שראש הממשלה לא מצא לנכון לפטר שר. לדעתנו, (לפחות במקרים המובהקים שבהם המשך כהונת השר פוגע קשות באמון הציבור) זו התייחסות ציבורית ומשפטית שאינה ראויה. שכן בדרוג הנורמטיבי – טובת המדינה קודמת לטובת הקואליציה, ולכן טובת הקואליציה ניגפת בפני אי התאמת השר לתפקידו. סיעה השותפה בקואליציה צריכה לדאוג לכך שמי שמייצג אותה בממשלה יהיה ראוי לכך. עם זאת, קשה להניח שבמציאות הקיימת יחול שינוי בתרבות הפוליטית אן שתיקבע נורמה משפטית ראויה. כאמור, במצב הקיים, אין משקל של ממש להימנעות ראש הממשלה מעשיית שימוש בסמכות ההדחה שלו.²⁵⁰

בעוד המוסדות שפורטו לעיל הם מוסדות שהייתה להם הסמכות למנוע את מינויו של בן גביר לכהן כחבר כנסת ולאחר מכן כשר אך הם לא מימשו אותה, ראוי לבחון אם יש מקום להכניס לתמונה מוסדות נוספים.

249 בהקשר זה ראו: בג"ץ 5261/04 עו"ד יוסי פוקס ואח' נ' ראש הממשלה ואח', פס' 23 לפסק דינו של הנשיא ברק (21.10.2004) (להלן: "בג"ץ 5261/04").

250 בבג"ץ 5261/04 קבע הנשיא ברק כי אמת המידה מאפשרת לראש הממשלה להביא חשבון שיקולים "פוליטיים" הכוללים את "הצורך לקיים קואליציה ולהבטיח המשך אמונה של הכנסת" (פס' 23 לפסק דינו של הנשיא ברק). כן נקבע כי בעוד שיקול הדעת של ראש הממשלה בהחלטה להעביר שר מתפקידו היא רחבה, הביקורת השיפוטית על החלטות אלו היא צרה באופייה (פס' 29 לפסק דינו של הנשיא ברק).

נשיא המדינה

ניתן לחשוב על הענקת סמכות לנשיא המדינה לאשר את מינוי השרים. לאור אופיו של מוסד הנשיאות, יש להניח כי תהיה זו סמכות שאופייה סמלי. לדעתנו, אין זה מצב רצוי שיעשה שימוש מהותי בסמכות שאופייה סמלי. סדר חוקתי תקין צריך לדבר אמת, להתכוון למה שנאמר בו ולהיות מופעל (או בלתי מופעל) בהתאם. בנוסף, עלול להיגרם נזק למוסד הנשיאות, כמסמל את אחדות האומה, בשל פעולה השנויה במחלוקת ציבורית. ככל שיהיה חשש במערכת הפוליטית לשימוש מהותי בסמכות זו, יהיה בכך כדי להשפיע לרעה על התמיכה הפוליטית במועמדים לנשיאות. עלולה להיות לכך גם השפעה מזיקה (מצמצמת) על הפיקוח השיפוטי.

המסקנה המתבקשת היא שאין תחליף לפיקוח משפטי ממשי של בית המשפט.²⁵¹ כמו כן, נראה כי אין די בהתמודדות מוסדית. יש לחזור להסכמה הרחבה, שהייתה מקובלת בעבר, חוצה מחנות פוליטיים, שלפיה אין מקום במערכת הפוליטית לגזענות ולגזענים.

יש להניף את נס המאבק בגזענות, בכל הרמות. ובעיקר בשדה החינוכי והתקשורתי. בהקשר הזה, יש להקפיד שמשרתי הציבור, לרבות עובדיו, יהיו מחויבים לערכיה העליונים של המדינה, ערכים שמגלים אפס סובלנות לגזענות.

כדי להרחיק את הגזענות מן הכוח הפוליטי, יש להחזיר את המאבק הפוליטי, שבמרכזו הבחירות, למאבק הממוקם בתוך המציאות ומוכתב על ידי חשיבה רציונלית (להבדיל מחזונות אסכטולוגיים), בין אג'נדות (ולא "פרסונות") של דרכי התמודדות אמת עם בעיות חשובות. צריך גם לאפשר לציבור להעריך באופן ריאלי את מידת ההצלחה או הכישלון בניהול מדיניות.

יש להסיר מן השליחות הציבורית את הסטיגמה שדבקה בה, ולחזור להתייחס אליה כאל שליחות חשובה ומשמעותית, אפילו נעלה. כך ניתן יהיה למשוך אנשים מתאימים וראויים לשדה הפוליטי.

251 בשלב ההכנה של חוקה למדינה, ראוי יהיה לבחון אם נדרש, מעבר להסדרים הקיימים, מוסד מיוחד שתפקידו להגן על החוקה, כדוגמת המוסד שקיים בגרמניה.

בהנחה (המצערת) שלא ניתן לחסום כליל מינוי שרים בלתי ראויים, ובכללם השר לביטחון פנים, כיצד ניתן למנוע או לפחות להקשות על פוליטיזציה של המשטרה?

• אין תחליף לאתוס משטרת – כפיפות מלאה לחוק, מקצועיות, ענייניות, איפוליטיות, שוויוניות (תוך הקפדה מיוחדת על הימנעות מתיוג על בסיס השתייכותי), שחייבים לטפח כל העת, בהדרכות, השתלמויות, בדוגמה אישית של הפיקוד, בתרבות הארגונית.

נדרשת החלפה של פקודת המשטרה המיושנת בחוק משטרה חדש, ברוח המלצות ועדת צדוק²⁵² תוך עדכון בהתאם לשינויים שהתרחשו מאז נכתב הדוח בחברה ובפוליטיקה. יש להדגיש: סמכויות הדרגים הפוליטיים כלפי המשטרה שייכות ל"משפחה" מיוחדת של מערכות אכיפת החוק; בתי המשפט, מערכות התביעה והייעוץ בראשות היועץ המשפטי לממשלה, והשב"כ – בכולן מוגבלת סמכות הדרג הפוליטי ביחס לשיקול הדעת של רשויות אכיפת החוק. בשל סמכויות האכיפה הנרחבות של המשטרה, בעיקר הסמכות לפגוע בזכויות האדם, חשוב לשמור על כפיפותה המוחלטת של המשטרה לחוק ועצמאותה המקצועית של המשטרה אל מול השר הממונה. רק כך ניתן להגן על שלטון החוק ועל השוויון באכיפת החוק.²⁵³

• בניית חסמים לתהליך של פוליטיזציה – מינויים מקצועיים לעילא ולעילא של מנכ"ל המשדר, המפכ"ל, סגן המפכ"ל וראש אגף חקירות, באמצעות ועדות איתור מקצועיות.

• חיזוק הפיקוח המקצועי של הפרקליטות על עבודת המשטרה.

• חיזוק הביקורת של מבקר המדינה והפיקוח הפרלמנטרי על עבודת המשטרה.

252 הוועדה הציבורית לחוק משטרה חדש (1999).

253 עמיחי כהן, עודד רון וגיא לוריא, חוות דעת בעניין הצעת חוק פקודת המשטרה (חיקון – סמכויות), התשפ"ג-2022, 3 (2002).

• **חידוד וחזוק ההפרדה הגמורה בין קציני משטרה בכירים לבין פוליטיקאים ומקורביהם.** יש לאסור, במתכונת מידתית, עשייה פוליטית של אנשי משטרה וגם על חברות והתרועעות שלהם עם פוליטיקאים.²⁵⁴

• **צמצום מעורבות השר במינוי קצינים וקידום קצינים במשטרה.** פקודת המשטרה מעניקה לשר המופקד על המשטרה סמכויות משמעותיות לרבות הסמכות לקבוע את הרכבה של המשטרה ולמנות שוטר או אדם אחר למלא את תפקידיו של קצין משטרה בכיר, השר אף רשאי להרחיק שוטר "בכל עת שירצה". בהקשר זה סברה ועדת צדוק כי יש לצמצם את סמכויות השר בכל הנוגע להעברת שוטרים מתפקידם,²⁵⁵ וכן את הסמכות למנות את כל קציני המשטרה מדרגת סגן ניצב ומעלה. הוועדה סברה כי סמכויות אלו צריכות להיות מופקדות בידי מפכ"ל המשטרה ולהותיר בידי השר את הסמכות לאשר מינויים של קצינים בדרגת ניצב.²⁵⁶

254 הוראות המשטרה בנושא איסור פעילות מפלגתית ופעילות פוליטית במתקני המשטרה קובעות כי אסור לאיש משטרה לעסוק בפעילות מפלגתית, בתחומם של נכסי ציבור, לרבות מתקן משטרה כקבוע בחוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשכ"ט - 1959.

255 לגבי פיטורי שוטרים, ועדת צדוק המליצה לאמץ באופן כללי את הצעתה של הוועדה לנושא הטיפול המערכתי באלימות שוטרים (1994) (ועדת קרמניצר). ועדת קרמניצר המליצה, לגבי פיטורין הנובעים מאירועי אלימות של שוטרים כי ראש אגף כוח אדם (אכ"א) במשטרה יהיה הסמכות המחליטה על פיטורי שוטרים שאינם קצינים, ואילו סמכות הערעור תהיה בידי המפכ"ל. המפכ"ל גם יהיה גם הסמכות החליטה לעניין פיטורי קצינים וסמכות הערעור תהיה בידי השר הממונה על המשטרה.

256 פרק ה' ועדת צדוק.

שירות בתי הסוהר (שב"ס) תחת השר לביטחון לאומי בן גביר

תהליכים דומים לאלו שעוברים על המשטרה, ניתן לראות גם ביחס לגופים אחרים הנמצאים תחת אחריותו של השר לביטחון לאומי. אחד מהגופים הללו הוא שירות בתי הסוהר. במסגרת נספח זה נפרט על קצה המזלג מספר אירועים שהתרחשו בשב"ס, אירועים אלו נטען, מעלים חשש כי התנהלותו של השר בן גביר ביחס למשטרה היא חלק ממהלך גדול יותר שמטרתו לרמוס את שלטון החוק, לקדם מדיניות גזענית ולהכניס פוליטיזציה לגופי האכיפה שתחת מרותו.

כך למשל בתחום המינויים, השר בן גביר פועל על מנת לקדם מינויים עם הטיה פוליטית, שלא על בסיס מקצועי, ובאופן שמבטיח נאמנות לשר. דוגמה בולטת היא אי הארכת כהונתה של נציבת השב"ס, קטי פרי, לאחר שבן גביר הודיע, בניגוד להסכמים הקואליציוניים בין הליכוד והמחנה הממלכתי, כי הוא לא מתכוון להאריך את כהונתה. פרי טענה שהשר לביטחון לאומי "רצה מישוהו מטעמו בכיסא נציב שירות בתי הסוהר"²⁵⁷. מי שמונה לממלא מקום הנציבה הוא קובי יעקובי, מקורבו של השר בן גביר, הנחשב לעושה דברו. יעקובי שימש עד למינויו בינואר 2024 כמזכירו הביטחוני של השר, ובן גביר קידם אותו לתפקיד מ"מ נציב שב"ס, אף ששירת במשטרה כל הקריירה שלו והוא חסר ניסיון בשירות בתי הסוהר. בחודש אפריל האחרון אישרה הממשלה את הארכת מינויו בחודש נוסף, והשר בן גביר הצהיר שבכוונתו לקדמו למינוי קבוע.²⁵⁸ מאז שנכנס קובי יעקובי לתפקיד ממלא מקום נציב שב"ס, בכירים בשב"כ הביעו בפני היועמ"שית דאגה מההקלות בתנאי הכליאה של אסירים ביטחוניים יהודים ועד כניסתו של יעקובי לתפקיד כל שינוי בתנאים של אסיר נעשה בתיאום עם אנשי החטיבה היהודית בשב"כ. עם זאת, בחודשים האחרונים הבחינו בשב"כ

257 "נציבת שב"ס לשעבר פרי: בן גביר רצה דריסת רגל משלו בארגון" הארץ (2.2.2024).

258 יהושע (ג'וש) בריינר "שב"כ ליועמ"שית: תנאי האסירים הביטחוניים היהודים השתפרו לאחר מינוי מ"מ נציב שב"ס" הארץ (24.4.2024).

כי חל שינוי ביחס לאסירים היהודים, וכי שב"ס פועל עצמאית בעניינם.²⁵⁹ בדצמבר האחרון נחשף כי כבר כאשר שימש מזכירו הביטחוני של השר בן גביר, פעל יעקובי, בעצמו, ובאמצעות הקצינים שתחתיו, לשיפור תנאי הכליאה של כמה מהאסירים הביטחוניים היהודים. יעקובי ואנשיו אישרו, בין היתר, ביקורים תכופים של חברת הכנסת לימור סון הרמלך בתאיהם של פעילי ימין קיצוניים לרבות רוצח משפחת דוואבשה – עמירם בן אוליאל.²⁶⁰ המסר העקבי המועבר על ידי השר בן גביר, הוא שמעשי טרור הנעשים על ידי יהודים אינם בבחינת טרור וכי טרוריסטים יהודים אינם טרוריסטים. זהו מסר שיש בו כדי לעודד טרור. המסר הנוסף הוא שמי שרוקד לפי חלילו של השר זוכה לקידום גם אם הוא חסר ניסיון בתחום הרלוונטי.

גם בהקשר של שב"ס לשר בן גביר יש התנגשויות חוזרות ונשנות מול היועמ"שית. בן גביר ביקר את דרישתה של היועמ"שית להבהרות בנוגע לתנאי כליאתם של האסירים הביטחוניים וכינה אותה "מנותקת". באפריל 2024 פנתה היועמ"שית לשב"ס במכתב בו דרשה הבהרות בנוגע לתנאי כליאתם של האסירים הביטחוניים, בין היתר נתבקשו הבהרות ביחס לביקורים, תאורה בתאים, אוכל ויציאה לחצר. השר לביטחון לאומי הגיב למכתב בחשבון ה'X שלו: "היועמ"שית בהרב'מיארה מתנהלת כאילו היא לא גרה במדינת ישראל ולא ראתה מה אותם מחבלים ארורים עשו לנו ב־7.10 – ניתוק עמוק מהעם אך לא מפתיע. צר לי לאכזב אותה, אבל זה לא ירתיע אותי. אמשיך להחמיר את תנאיהם במסגרת החוק ולהקשיח אותם אף יותר. נגמרו הימים בהם מחבלים חגגו בבתי הכלא".²⁶¹ ודוק: השר בן גביר מזהיר/מצהיר כאן כי ילך מעבר למסגרת החוק.

259 ש.ס.

260 מאיר תורג'מן "נציבת שב"ס סיימה את תפקידה, בן גביר והמחליף לא הגיעו לטקס הפרידה" Ynet (23.1.2024).

261 גדי אדמקר ושלומי הלר "היועמ"שית מבקשת הבהרות על תנאי המחבלים בכלא בישראל: 'ניתוק עמוקי' וואלה (11.4.2024).

מדיניות האיפה ואיפה בהתאם להשתייכות ולזהות בולטת גם ביחס למדיניות שמתווה השר בן גביר ביחס לתנאי הכליאה של האסירים ביטחוניים

במסגרת תפקידו כשר לביטחון לאומי הוא השר האחראי על שב"ס וכפועל יוצא מכך על תנאי הכליאה של האסירים הביטחוניים. מאז היבחרו לתפקיד השר לביטחון לאומי ניסה השר להתערב בעבודתו של שירות בתי הסוהר על מנת לקדם אג'נדה גזענית של השפלה ונקמה באסירים הפלסטיניים שבבתי הסוהר. מעשיו כשר האחראי מצביעים על יחס של איפה ואיפה ביחס לאסירים ביטחוניים לפי מוצאם וזהותם.

מחד גיסא, השר בן גביר מתגאה במדיניות של פגיעה והחמרה של תנאי הכליאה של האסירים הפלסטיניים בבתי הכלא בישראל. מיד עם כניסתו לתפקיד השר לביטחון לאומי הורה בן גביר על שורת שינויים מרחיקי לכת בכל הנוגע לתנאי הכליאה של האסירים הביטחוניים. בחודשי כהונתו הראשונים שינה את תפריט המחבלים ומנע מהם מותרות שהונהגו עד אז: כחלק ממדיניות זו קידם השר בן גביר איסור על אפיית פיתות באגפים הביטחוניים; קיצור זמן המקלחת של האסירים; הוא פעל על מנת לבטל את ההפרדה הנהוגה בין אסירי חמאס לפת"ח ודרש כי שירות בתי הסוהר יפעיל מדיניות של העברת אסירים שרירותית בין בתי הכלא. בספטמבר 2023 הורה לצמצם את ביקורי משפחות האסירים מפעם בחודש לפעם בחודשיים. זאת על אף התנגדות כל גורמי הביטחון הרלוונטיים, שהתריעו כי הצעד עלול להוביל לשביתת רעב בבתי הכלא ולסבב אלימות נוסף עם הפלסטינים.

מפרוץ המלחמה תנאי הכליאה של האסירים הפלסטינים הוחמרו אף יותר: זכויות יסוד דוגמת גישה למים וחשמל, גישה לטיפולים רפואיים והזכות להיוועץ עם עורכי דין הוגבלו או נשללו לחלוטין. אסירים ביטחוניים מדווחים על התעללות ואלימות קשה מצד הסוהרים. מפרוץ המלחמה ארבעה אסירים ביטחוניים, תושבי הגדה, מתו בבתי הכלא ונסיבות מותם אינן ברורות עדיין.

כמו כן מפרוץ המלחמה ישנה מצוקת מקום חמורה בבתי הכליאה השונים. על רקע המצוקה נחקקה ביום 18.10.2023 הוראת שעה שמאפשרת לשב"ס לחרוג מהסטנדרט לשטח מחיה מינימאלי בתא (3 מ"ר לאסיר) וכן מהחובה להלין

אסירים על מיטה. החוק למעשה הסמיך את שב"ס להכניס עוד ועוד מיטות ומזרונים לתאים ולהחזיק את הכלואים בהם בצפיפות קשה. הוראת השעה חלה רק ביחס לאסירים ביטחוניים. האגודה לזכויות האזרח והוועד הארצי נגד עינויים עתרו לבג"ץ בדרישה לבטל את הוראת השעה, אך זו נדחתה על ידי בג"ץ.²⁶² נקבע כי לאור העובדה שמדובר בהוראת שעה לזמן קצר יחסית, לאור נסיבותיו של התיקון, מגבלותיו ומנגנוני האיזון שנקבעו בו, ולאור הצורך בריסון שיפוטי על חקיקה, ריסון שמקבל משנה תוקף בשל הנסיבות החריגות אשר שוררות במדינה יש לדחות את העתירה. עם זאת, בית המשפט הדגיש כי חרף המסקנה שהעתירה אינה מצדיקה התערבות שיפוטית – אין בפסק הדין "כדי להקהות מהחשיבות שבשמירה על זכויות אסירים דרך הכלל".²⁶³ עתירה נוספת שהוגשה בדרישה מבית המשפט להורות למדינה למסור מידע ביחס למקום הימצאם ולזהות המחזיק בשני תושבי עזה אשר נעצרו על ידי כוחות הביטחון ביום 7.10.2024 נדחתה על הסף על ידי בית המשפט העליון.²⁶⁴ בית המשפט דחה את העתירה תוך שנמנע מקיום חובתו – לבדוק ולוודא שמדובר במעצר חוקי, העומד בכללי המשפט הישראלי והמשפט הבינלאומי. ספק אם במקרה זה בית המשפט מילא כראוי את חובתו להבטיח שנשמר כבוד האדם של כלואים ביטחוניים.

בחודש אפריל 2024, טען השר בן גביר כי החלטת הקבינט לאשר ביקורים של משקיפים בינלאומיים בבתי המעצר, בהם שוהים מחבלי הנוח'בה היא טעות חמורה ונכפתה עליו.

אין להוציא מכלל חשבון שלהתבטאויותיו החוזרות של השר בן גביר בדבר היחס לכלואים ביטחוניים הייתה השפעה תורמת גם מעבר למתקני השב"ס שתחת סמכותו על מה שנעשה במתקני הכליאה הצבאיים.

262 בג"ץ 7650/23 האגודה לזכויות האזרח נ' השר לביטחון לאומי (30.10.2023) (להלן: "בג"ץ 7650/23").

263 שם, פסקה 6 לפסק הדין.

264 בג"ץ 7439/23 הייתם אלוחאד ואח' נ' צבא הגנה לישראל ואח' (30.10.2023).

מאידך גיסא, השר בן גביר מקדם פעולות שנועדו להיטיב את היחס כלפי "אנשי שלומנו" (מתנחלים, אסירים ביטחוניים יהודים). זהו ממד אחד בתמונה כוללת: ביחסו הכללי של השר בן גביר לטרור יהודי, יש כדי לעודד טרור מסוג זה. ראשית, כאמור, השר בן גביר נמנע מלעשות שימוש במונח מחבל ביחס לאותם אסירים ביטחוניים. כך למשל כינה שני אסירים ביטחוניים יהודים, שכלואים בשל תקיפת פלסטינים, "יהודים שהזיקו לרכוש". שנית, השר בן גביר פועל כדי להקל את תנאי בכליאה של כל האסירים הביטחוניים היהודים, שכאמור אינו רואה בהם מחבלים, גם כאשר זה טיב המעשים בהם הורשעו. בין היתר, הוא נזף במפקד כלא כי היו פשפשים בתאם של שני עצורים, שאחד מהם הוא ייצג בעבר – "נחרדתי לשמוע כי אסירים יהודים שהו ללא תנאים בסיסיים עם פשפשים, בעוד שבתאים הסמוכים יושבים מחבלים בני עוולה בתנאים טובים יותר". השר בן גביר פנה לשב"כ בבקשה להקל בתנאיו של עמירם בן אוליאל, רוצח בני משפחת דוואבשה בכפר דומא. בעקבות הפנייה החליטו השב"כ והשב"ס להוציא את בן אוליאל מבידוד בכלא אשל, ולאפשר לו לערוך את ליל הסדר באגף התורני בכלא איילון. בנוסף הותר לו לשוחח בטלפון עם בני משפחתו. בידיעה שהתפרסמה באתר ערוץ 7 יוחסו ההקלות ל"שינוי המדיניות בידי בן גביר"²⁶⁵. אין צורך לומר כי אסירים ביטחוניים פלסטינים שביצעו פשעים דומים אינם זוכים ליחס דומה. גם ביחס לאסירים הביטחוניים השר בן גביר מייצר פרובוקציות.

נוכחות קבועה ואינטנסיבית בתקשורת הרגילה ובמדיה החברתית, תוך שימוש במדיה כדי לנרמל את הלא נורמלי. נוכחותו הקבועה והאינטנסיבית של השר בן גביר בתקשורת הרגילה ובמדיה החברתית במטרה לנרמל את המדיניות שלו, בולטת גם בהקשר של מדיניותו של בן גביר ביחס לשב"ס. כך באפריל 2024 פורסם כי שב"ס החליף את ערוץ הספורט שמשודר בבתי הכלא בערוץ 14. השר בן גביר התגאה במהלך והוציא הודעה לפיה "השר בן גביר גאה שעל פי מדיניותו, ובביצוע מ"מ נציב שב"ס גונדר קובי יעקובי, האסירים הפליליים בבתי הכלא זוכים לפלורליזם מחשבתי ומגוון דעות דרך המסכים. ערוץ 14 הינו ערוץ חדשות חשוב, שמביא תכנים חשובים, שעד כה באופן תמוה ובלתי חוקי הוא הוחרם. השר בן גביר גאה שבמשמרת שלו מורידים את הצנזורה הפוליטית מהאסירים

265 יהושע (ג'וש) בריינר "בן גביר פנה לשב"כ כדי לסייע לבן אוליאל, וכינה חוקפי פלסטינים ייהודים שהזיקו לרכוש" הארץ (20.7.2023).

במדינת ישראל ומאפשרים לאסירים הפלילים (לביטחוניים אין טלוויזיה) לצפות בכל אשר יחפוץ ליבם. יודגש כי עד כה היו פתוחים לצפיית האסירים כל ערוצי החדשות למעט 14, וכעת הוסר החרם מעל ערוץ 14".²⁶⁶

266 דוד ורטייהם "בחסות בן גביר: שב"ס החליף את ערוץ הספורט שמשודר בבתי הכלא בערוץ 14" וואלה (16.4.2024).

התפרצות לבסיסי הצבא בסוף חודש יולי 2024 כמסמלת את החלפת שלטון החוק בשלטון ההמון

ב-30.7.2024 הגיעו חוקרי המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח) למתקן כליאת המחבלים בבסיס שדה תימן, במסגרת חקירה שנפתחה בצה"ל נגד חיילים, בחדש שביצעו התעללות חמורה (לרבות התעללות מינית) בעציר (מחבל חמאס) שהוחזק במקום. חלק מהחיילים החשודים התבצרו בבסיס, וצוות משא ומתן ממשטרת ישראל הובא למקום במטרה לשכנע אותם להיעצר. אך לפני שהצוות נכנס לפעולה השתכנעו הלוחמים ועוכבו לחקירה.

בעקבות עיכובם של החיילים לחקירה, פרצו מתפרעים לבסיס שדה תימן ושעות לאחר מכן צבאו מפגינים גם על בתי הדין הצבאיים בבית ליד, לשם הועברו החשודים, ופרצו גם לבסיס זה. כל זאת בליווי ובעידוד מספר חברי כנסת מהקואליציה.²⁶⁷

המפגינים היו בחלקם רעולים, לובשי מדים (לרבות עם דרגות קצונה) וחלקם חמושים בנשקים צבאיים. המפגינים קראו קריאות תמיכה בחשודים. חלק מהמוחים בשדה תימן אף תקפו את צוותי תקשורת שהגיעו לסקר את האירוע, וכינו אותם "בוגדים". לאחר מכן גם חסמו את היציאה מהמחנה, ולעיני חברי כנסת מהקואליציה (חברי הכנסת צבי סוכות מהציונות הדתית וניסים ואטורי מהליכוד וכן חברת הכנסת טלי גוטליב אשר הגיעה אל מחוץ לבסיס בית ליד) שהגיעו למקום גם פרצו את שער הבסיס שבו מוחזקים מחבלים שנעצרו בעזה. לאחר מכן הם החלו לצעוד בו, תוך שחיילים מנסים להדוף אותם.²⁶⁸ הרמטכ"ל

267 ראו: אילנה קוריאלי, יואב זיתון, איתמר אייכנר, רענן בן צור ומורן אזולאי "מהומות בשדה תימן ובבית ליד אחרי פשיטת מצ"ח, מפגינים פרצו לבסיסים" Ynet (29.7.2024). בהמשך דווח כי היועמ"שית בוחנת את האפשרות להורות על פתיחה בחקירה פלילית נגד חברי הכנסת צבי סוכות וניסים ואטורי, על חלקם בפריצה למחנה. חן מענית "היועמ"שית בוחנת פתיחת חקירה פלילית נגד ח"כים שהתפרצו לבסיס שדה תימן" הארץ (31.7.2024).

268 אילנה קוריאלי, יואב זיתון, איתמר אייכנר, רענן בן צור ומורן אזולאי "מהומות בשדה תימן ובבית ליד אחרי פשיטת מצ"ח, מפגינים פרצו לבסיסים" Ynet (29.7.2024).

הרצי הלוי קטע דיונים ביטחוניים על רקע טבח הילדים במג'דל שמסו והגיע לבית ליד. גם הוא ספג נאצות מהמפגינים שקראו לו "תתפטר", "יא אפס" ו"מפקיר לוחמים". בישיבת הקבינט המדיני ביטחוני שהתקיימה לאחר האירועים דרש שגם הדרג המדיני יגנה בצורה נחרצת את הפריצות לבסיסים.²⁶⁹

פריצת ההמון לשני הבסיסים נעשתה תוך שהמשטרה עמדה מנגד. המשטרה הגיעה זמן רב לאחר תחילת המהומות ובכוחות מצומצמים. בשל כך, הרמטכ"ל נאלץ להזעיק יחידות צבאיות כדי למנוע מהפורעים להשיג את מבוקשם. גם לאחר שהפורצים פונו מהבסיס הם ניסו לפרוץ אליו שוב.

לאחר ההתפרצות פנה השר גלנט לראש הממשלה בדרישה לבחון האם השר לביטחון לאומי בן גביר מנע או עיכב פעולה של המשטרה לטיפול במתפרצים. זאת בצל הדיווחים לפיהם השב"כ התריע בפני המשטרה על הכוונה לפרוץ לבסיס.²⁷⁰ כשעתיים לאחר האירועים החמורים פרסמה לשכת ראש הממשלה בנימין נתניהו הודעת גינוי – "ראש הממשלה בנימין נתניהו קורא להרגעה מיידית של הרוחות בשדה תימן, ומגנה בתוקף את הפריצה לתוך בסיס של צה"ל". בתגובה נוספת לאירועים הקביל נתניהו בין ההתפרצות לבסיסים ובין ההפגנות בקפלן באומרו: "לא פורצים לבסיסי צה"ל, אבל גם לא חוסמים את קפלן".

בעוד מספר גורמים בשדה הפוליטי (נשיא המדינה, שר הביטחון והרמטכ"ל) גינו את המעשים החמורים, מספר חברי כנסת מהקואליציה, לרבות השר בן גביר, בחרו להתייבב לצד המתפרעים ולגנות את החוקרים, הפרקליטות הצבאית ואת היועצת המשפטית לממשלה על ההחלטה לזמן את החיילים לחקירה. השר בן גביר מסר כי: "המחזה של שוטרי משטרה צבאית מגיעים לעצור את מיטב גיבורינו בשדה תימן הוא לא פחות ממביש. ממליץ לשר הביטחון, לרמטכ"ל

269 מאיר תורג'מן ויואב זיתון "אחרי שבוע וחצי: המשטרה ומצ"ח פותחות בחקירת הפריצה לבסיסים" Ynet (10.8.2024).

270 נדגיש כי במשטרה הדפו את הטענות לאחריות למחדל והכחישו את הטענות לפיהן המשטרה הונחתה על ידי גורם פוליטי שלא לפעול כדי למנוע את ההתפרצות. ראו: אלון חכמון "עימות חזיתי בין המשטרה לשב"כ: 'לא מקבלים מהם שח"פ, לא מבינים את הצורך לתדרך" מעריב online (30.7.2024).

ולרשויות הצבא לגבות את הלוחמים וללמוד משירות בתי הסוהר - נגמרו הקייטנות והסבלנות המחבלים. לוחמים צריכים לקבל גב על מלא".²⁷¹ נציין כי גם שר המשפטים יריב לוין התייחס לסערה ואמר: "הזדעזעתי לראות את התמונות הקשות של מעצר חיילים בשדה תימן, בדרך שמתאימה למעצר פושעים מסוכנים. אי־אפשר לקבל את זה, גם אם אין ויכוח באשר לחובה לשמור על החוק ועל פקודות הצבא. אסור לשכוח שמדובר בחיילים שעושים עבודת קודש קשה מאין כמוה עבור כולנו, של שמירה על הגרועים שבמחבלים". השר לוין אף ניצל את המקרה כדי לתקוף את בית המשפט העליון: "מה שראינו היום הוא תוצאה נוספת של עיוות ערכי ומוסרי מתמשך שמתחיל מלמעלה, מפסקי דין והחלטות של בית המשפט העליון. רבים רבים משמיעים היום את הדרישה לשינוי המצב מן היסוד. הגיע הזמן שהזעקה הציבורית המוצדקת תמצא אוזן קשבת אצל חברי הכנסת שנמנעו בעבר מלתמוך בביצוע השינויים הדרושים".²⁷² חברת הכנסת טלי גוטליב, שביום בו התחוללו המהומות קראה למפגינים ברשת X להגיע כדי להביע תמיכה בלוחמים והגיעה בעצמה לבסיס בית ליד, סירבה לגנות את הפריצה לבסיסי צה"ל. בריאיון לתוכנית "שמונה אפס אפס" ברדיו קול ברמה אמרה: "אני לא מגנה פריצה לבסיסי צה"ל. אף אחד לא יקבע לנו מה נכון ומה לא בהפגנות. אני בדיוק כמו היועמ"שית גלי בהרב־מיארה שאמרה שאין מחאה אפקטיבית בלי הפרעה לסדר הציבורי".²⁷³

ביום 30.7.2024 קיימה ועדת החוץ והביטחון של הכנסת דיון חסוי ודחוף על רקע האירועים בשדה תימן. לאחר הדיון, יו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, חבר

271 קריאות אלו כאמור מצטרפות לקריאות של חברי כנסת ושרים נוספים. כך למשל שר האוצר בצלאל סמוטריץ' הגיב ואמר: "חיילי צה"ל ראויים לכבוד. חיילי צה"ל לא יעזרו כאחרוני העבריינים. אני קורא לפצ"רית, תורידי את הידיים שלך מהלוחמים הגיבורים שלנו". ראו: יקי אדמקר "בן גביר: ממליץ לרשויות לגבות את הלוחמים, סמוטריץ' לפצ"רית - תורידי את הידיים מהלוחמים: תגובות המערכת הפוליטית" וואלה חדשות (29.7.2024).

272 אילנה קוריאל, יואב זיתון, איתמר אייכנר, רענן בן צור ומורן אזולאי "מהומות בשדה תימן ובבית ליד אחרי פשיטת מצ"ח, מפגינים פרצו לבסיסים" Ynet (29.7.2024).

273 מאוחר יותר לאחר הריאיון כשנשאלה על כך שוב, השיבה: "מוטב שלא היה קורה". ראו: יקי אדמקר "ח"כ גוטליב: 'לא מגנה פריצה לבסיסי צה"ל'" וואלה (30.7.2024).

הכנסת יולי אדלשטיין מסר הודעה לפיה: "לא אתן יד למראות כמו שנראו היום בבסיס שדה תימן. מצב שבו שוטרים צבאיים רעולי פנים נכנסים לפשיטה על בסיס צה"לי אינו מקובל עליי ולא אסכים שיקרה בשנית. חיילינו אינם פושעים והרדיפה הבזויה הזו אחרי לוחמינו אינה מקובלת עליי".²⁷⁴

ביום 11.8.2024 קיימה ועדת החוץ והביטחון של הכנסת דיון חסוי נוסף שהתמקד בחקירת החיילים החשודים בפרשת ההתעללות במחבל בשדה תימן. במהלך הדיון הוטחו האשמות חריפות בפצ"רית מצד ח"כים בימין. כך למשל חברת הכנסת לימור סון הר מלך (עוצמה יהודית) טענה כי הפצ"רית "אובססיבית בלעשות רע לחיילים" וחה"כ טלי גוטליב סולקה מהישיבה לאחר שהאשימה את הפצ"רית בהדלפת הסרטון מהתקרית".

בעקבות האירועים פורסם כי המשטרה ומצ"ח החליטו לפתוח בחקירת הפריצה לשדה תימן ולבסיס בית ליד. אלא שהחקירה נפתחה בעיכוב ניכר ובצל הביקורת הציבורית והטענות לאזולת היד של המשטרה. בריאיון בתוכנית הפטריזטים בערוץ 14 האשים השר בן גביר את ראש השב"כ בכך שהוא לחץ על העמדתם לדין של המתפרצים לבסיסים ("מפגינים" בלשון השר בן גביר) וכי בעקבות אותו לחץ היועמ"שית ופרקליט המדינה הנחו את המשטרה לפתוח בחקירה. לדידו של השר בן גביר, ההתנהלות הזו היא חמורה. השר בן גביר תהה היכן היו גורמים אלו כאשר פרצו לבית ראש הממשלה ולתחנות משטרה. וטען כי מדובר באכיפה בררנית – "איפה הם היו כשפרצו לבית ראש הממשלה? איפה הם היו כשפרצו לתחנות משטרה? כשפרצו לתחנת זיכרון יעקב ותחנת הרצליה? איפה הם היו? לא ראינו שם את ראש השב"כ, לא שמענו שם את היועצת המשפטית לממשלה. פשוט בוש וחרפה – אכיפה בררנית פר אקסלנס". אשר על כן, תהה השר בן גביר מדוע לא מפטרים את היועמ"שית למרות התנהלותה.²⁷⁵

אירוע זה בו גורמים קואליציוניים מצטרפים למפגינים על מנת להתפרץ לבסיסים צבאיים מסמל את החלפת שלטון החוק בשלטון ההמון (הן בקרב

274 "החובע הראשי בפרקליטות הצבאית הודה: היו שיחות יזומות למחבלים ששחררו כדי לברר התעללות בעת מעצרים" N12 (30.7.2024).

275 שמחה רז "בן גביר: היועמ"שית הורתה לחקור את המפגינים בשדה תימן" 14 עכשיו (10.8.2024).

הציבור הרחב והן בקרב נושאי תפקידים ברשויות השלטון). בבחירה בין שלטון החוק לבין שלטון ההמון נראה כי שלטון ההמון גבר. לא רק שמתפרעים לבטיסים לוו בחברי קואליציה, מי שזכו לגינויים רחבים הם דווקא נציגי מערכת החוק ובראשם הפצ"רית אשר ביקשו לשמור על הוראות החוק וערכי צה"ל.